

”Pankaa Puupäätä putkeen” –

Keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä Ruotsin

Suomalainen -sanomalehden mielipidekirjoituksissa 1980–1994

RIIKA LEPPINEN
Pro gradu -tutkielma
Pohjoismaiden tutkimus
Kulttuurien osasto
Helsingin yliopisto
Marraskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Alue- ja kulttuurintutkimus	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Pohjoismaiden tutkimus			
Tekijä – Författare – Author Riika Leppinen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title ”Pankaa puupäätä putkeen” – Keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä Ruotsin Suomalainen -sanomalehden mielipidekirjoituksissa 1980–1994			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year 10.11.2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 71	
<p>Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani keskustelua, jota käytiin suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä Ruotsissa 1980–1994. Tutkin aihetta Ruotsin Suomalainen -lehden yleisönosastossa julkaistujen mielipidekirjoitusten perusteella. Tarkastelen lisäksi television merkitystä transnationaalille yhteisölle ja sitä, miten ruotsinsuomalaisten mahdollisuus nähdä suomenkielisiä televisio-ohjelmia on toteutunut vuosina 1980-1994 Ruotsissa. Tutkimukseni ajanjakso kytkeytyy suuriin yhteiskunnallisiin ja vähemmistöpoliittisiin muutoksiin Ruotsissa.</p> <p>Tutkimukseni aineisto koostuu Ruotsin Suomalainen -sanomalehdessä julkaistuista mielipidekirjoituksista, joita on mukana yhteensä 48 kappaletta. Muuna lähdemateriaalina käytän Ruotsin Suomalainen -lehden artikkeleita, kirjallisuutta ja useita erilaisia elektronisia aineistoja. Tutkimusmenetelmänäni on kriittinen diskurssianalyysi, joka tuo aineistosta esiin erilaisia alistussuhteita. Tarkastelen näitä alistussuhteita erilaisissa kielellisissä käytänteissä. Tutkimukseni on alue- ja kulttuurintutkimukselle tyypillisesti monitieteinen. Hyödynnän tutkimuksessani sekä media- että siirtolaisuustutkimuksen näkökulmia.</p> <p>Mielipidekirjoituksista ilmenee suomenkielisille televisio-ohjelmille annettavia erilaisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Kulttuurisista merkityksistä nousee suomen kielen arvo symbolisena ja instrumentaalisenä diskurssi, suomalaisen kulttuurin välittäminen ja säilyttäminen diskurssi sekä kulttuurin kuluttamisen ja tekemisen diskurssi. Aineistostani ilmenee erityisesti suomen kielen merkitys mielipidekirjoittajille. Yhteiskunnallisista merkityksistä nousee Pohjoismaiden yhteistyö diskurssi sekä Ruotsin ja Suomen kahdenvälinen yhteistyö diskurssi.</p> <p>Tutkimukseni osoittaa, että ruotsinsuomalaiset kokivat toimenpiteiden suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämiseksi olleen riittämättömiä, erityisesti suomen kielen ja kulttuurin välittämisessä lapsille. Käyttämäni kriittinen diskurssianalyysi paljastaa pohjoismaisen kysymyksen ja kahdenvälisen yhteistyön keskeisiksi tekijöiksi näkyvyyden lisäämisessä. Johtopäätökseni on, että mielipidekirjoitukset voidaan nähdä osana laajempaa keskustelua vähemmistön oikeudesta omankieliseen kulttuuriin ja mediaan.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords ruotsinsuomalaisuus, televisio, siirtolaisuus, Ruotsi, vähemmistö, mielipidekirjoitus, kriittinen diskurssianalyysi, transnationalismi			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited HELDA -Helsingin yliopiston digitaalinen arkisto / HELDA -Helsingfors universitets digitala publikationsarkiv / HELDA -Digital Repository of the University of Helsinki			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	3
1.1 Tutkimuksen tausta	3
1.2 Tutkimuskysymykset	6
1.3 Aineisto ja tutkimusmenetelmä	6
1.4 Aikaisempi tutkimus	11
2 Televisio ja vähemmistö	15
2.1 Ruotsinsuomalaiset	15
2.2 Televisio ja sen eri roolit	17
2.3 Suomenkieliset ohjelmat Ruotsissa	22
3 Suomenkielisten televisio-ohjelmien kulttuuriset merkitykset	25
3.1 Suomen kielen arvo symbolisena ja instrumentaalisena	25
3.2 Suomalaisen kulttuurin välittäjä ja ylläpitäjä	30
3.3 Televisio-ohjelmat kuluttamisena ja tekemisenä	35
4 Suomenkielisten televisio-ohjelmien yhteiskunnalliset merkitykset	46
4.1 Pohjoismainen kysymys	46
4.2 Kahdenvälisen yhteistyön kysymys	52
5 Johtopäätökset	59
LÄHTEET	61

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Tutkin pro gradu -tutkielmassani suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä Ruotsissa 1980–1994 käytyä keskustelua. Tutkimukseni lähestyy aihetta tutkimalla Ruotsin Suomalainen -lehden yleisönosastossa julkaistuja mielipidekirjoituksia aiheesta. Kiinnostukseni ruotsinsuomalaisuuteen ja suomenkieliseen ohjelmatarjontaan Ruotsissa kumpuaa Pohjoismaiden tutkimuksen ja ruotsin kielen opintojen lisäksi taustastani: Suomenkieliset televisio-ohjelmat Ruotsissa ovat olleet osa omaa lapsuuttani. Olen taustaltani siirtolaislapsi ja olen käynyt koulua suomalaisessa luokassa Västeråsissa. Muutettuumme takaisin Suomeen perheemme lomat suuntautuivat suomalaisten sukulaisten luokse Ruotsiin, ja näiden kohtaamisten aikana suomalaiset televisio-ohjelmat näkyivät televisioruudussa ja joskus niitä myös katsottiin yhdessä suvun kanssa. Vasta tartuttuani tutkimusaiheeseen nämä asiat palautuivat mieleeni ja aiheen valinta osoittautui loppujen lopuksi helpoksi.

Ruotsi ja Suomi ovat lähettäneet toisilleen yli kolmenkymmenen vuoden ajan televisio-ohjelmia. Ruotsin pääministeri Olof Palme ja Suomen pääministeri Kalevi Sorsa päättivät niin sanotun kahvikuppisopimuksen pohjalta Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa Reykjavikissa 1985, että televisiolähetykset Ruotsin ja Suomen välillä aloitetaan ja näin ollen saatiin päätökseen vuosikausien tulokseton keskustelu televisiovaihdon osalta¹. Yleisradio on lähettänyt Ruotsiin suomalaista ohjelmatarjontaa sisältävää TV Finlandin² kanavaa vuodesta 1986 ja Sveriges Television SVT Worldin eli Ruotsin television ulkomaista kanavaa Suomeen vuodesta 1988 aina vuoteen 2017 saakka³.

Keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä Ruotsissa on ollut käynnissä ajoittain vilkkaana 1960-luvulta tähän päivään saakka. Kahdenvälisten Ruotsin ja Suomen

¹ Pääministerit tekivät sopimuksen kahvipöydän äärellä kahvinjuonnin lomassa. Pekkala 2007, 160.

² Vuonna 1986 kanava oli nimeltään Finlands TV eli Suomi-TV. Televisiokanava näkyi aluksi vain Tukholmassa. Nimi muutettiin digitaalisten satelliitti koelähetysten alettua vuonna 1997. Nimeksi tuli TV Finland. Ks. Pekkala 2007, 160.

³ SVT World lakkautettiin Yleisradion lopetettua rahoittamasta toimintaa. SVT Worldin lakkautuksen myötä ruotsinsuomalaiset pelkäävät TV Finlandin televisiokanavan puolesta ja miten kauan Ruotsin valtio on valmis rahoittamaan TV Finlandin lähetyksiä. Tämän päivän keskustelun aiheena on huoli Suomessa tuotettujen suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden rajoittamisesta tai jopa lakkauttamisesta Ruotsissa. Ks. Sveriges Radio Finskan verkkosivusto, Sveriges Radio Finska 2017, Pekkala 2007, 160.

välisen ministeritasoisten keskustelujen lisäksi tätä keskustelua ovat käyneet myös ruotsinsuomalaiset televisionkatsojat. Ruotsinsuomalaisilla tarkoitan tutkimuksessani Suomesta Ruotsiin etenkin 1960- ja 1970-luvuilla työhön muuttaneita suomalaisia ja heidän jälkeläisiään. Suomalaisiirtolaisten ajateltiin aluksi työskentelevän vain väliaikaisesti Ruotsissa ja että he palaavat myöhemmin takaisin kotimaahansa. Mutta kävi kuitenkin niin, että moni jäi ja kiinnittyi Ruotsiin. Ajan saatossa ruotsinsuomalaisista muodostui pysyvä vähemmistö, jolla on lain turvaamat oikeudet omaan kieleen ja kulttuuriin sekä omankielisiin palveluihin⁴.

Tutkimukseni ajanjakso kytkeytyy suuriin yhteiskunnallisiin ja vähemmistöpoliittisiin muutoksiin Ruotsissa. 1980-luvun alusta alkoi ruotsinsuomalaisten asettuminen ja vaatimukset omankielisiin palveluihin purkautuivat esimerkiksi kirjoittamalla mielipidekirjoituksia Ruotsissa ilmestyviin suomenkielisiin sanomalehtiin, jotka kirjoitettiin luettaviksi pääasiassa ruotsinsuomalaisille itselleen. Ruotsi tunnusti suomen kielen erityisaseman kotimaisena kielenä jo vuonna 1994 ennen vuoden 2000 vähemmistösopimuksia⁵. Ajanjakso sijoittuu aikaan ennen Ruotsin ja Suomen EU-jäsenyyttä ja maiden voimakkaampaa kiinnittymistä eurooppalaiseen viitekehykseen.

Tällä hetkellä Ruotsin televisiokanava SVT2⁶ näyttää arki-iltaisina suomenkielisiä uutisia, jotka ovat Ruotsissa oman toimituksen tuottamia ruotsinsuomalaisille suunnattuja ohjelmia⁷. Suomalainen kanava TV Finland näyttää Yleisradion televisiosisältöjä ja kanava näkyy Ruotsin kaapeli- ja antennivastaanotossa Suur-Tukholman ja Mälارينlaakson alueilla⁸. Lisäksi suomenkielistä sisältöä tuottavia medioita Ruotsissa ovat verkossa SVT Uutiset sekä radiosisältöjä tuottava Sveriges Radio Finska⁹. Huhtikuun alussa 2018 poistuivat EU:ssa maarajoitukset, mikä avasi mahdollisuuden EU:n jäsenmaiden vakituksille asukkaille katsoa

4 Laki kansallisista vähemmistöistä, 11.6.2009. Sveriges Riksdag 2009.

5 Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 471.

6 Vuonna 2019 Ruotsin television televisiokanavissa lähetettiin yhteensä 359 tuntia ohjelmaa suomeksi, ks. Sveriges Television AB verkkosivusto. SVT 2020.

7 Sveriges Television AB verkkosivusto. SVT Play 2020.

8 Sisäministeriön julkaisu ulkosuomalaisista. Sisäministeriö 2018, 31.

9 Sveriges Radio Finska on ruotsinsuomalaisten radiokanava ja verkkosivusto Ruotsissa, aiemmalta nimeltään Sisuradio. Nimi vaihtui osana Sveriges Radion kanavaudistusta keväällä 2020. Ks. Sveriges Radio Finska 2020.

muiden maiden sisältöjä ulkomailta käsin¹⁰. Suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyys ei kuitenkaan ole aikaisemmin ollut vastaavalla tasolla kuin mitä se tänä päivänä on.

Nykyinäkökulmasta katsoen voi keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymisestä Ruotsissa tuntua hiukan vanhanaikaiselta samaan aikaan kun tämän päivän media suuntautuu yhä enenevässä määrin katselijoita ja lukijoita imevään verkkoon ja sosiaaliseen mediaan. Mediamaisema näytti kuitenkin 1980-luvulla hyvin erilaiselta verrattuna tähän päivään ja mahdollisuudet katsoa televisiosta suomenkielisiä ohjelmia olivat rajalliset. Suomenkielisiä televisio-ohjelmia näytettiin Ruotsin televisiokanavissa niukasti ja ne sijoitettiin monesti katsojien kannalta epäedulliseen aikaan. Suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyminen Ruotsissa vaati suuria ponnistuksia ruotsinsuomalaisilta järjestöiltä kuten Ruotsinsuomalaisten Keskusliitolta. Sen lisäksi televisio-ohjelmien näkymisestä kirjoitettiin artikkeleita sanomalehtiin ja suomenkieliset televisiokatsojat kävivät keskustelua aiheesta lehtien palstoilla. Ruotsinsuomalaista tanssikulttuuria tutkinut professori Pekka Suutari pitää suomenkielisiä televisio-ohjelmia erinomaisena esimerkkinä avainsymbolista: ruotsinsuomalaisen kulttuuri-identiteetin rakentajana ja kansallisten merkityksien kokoajana¹¹.

Tutkimukseni nostaa esiin Ruotsin ja Suomen yhteistä historiaa erityisesti televisiotoiminnan osalta. Tutkimukseni tuo esiin mielipidekirjoituksista lähimenneisyyden tapahtumia, kuten pohjoismaisen yhteistyön ja vaalien merkityksen päätettäessä suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä Ruotsissa. Lisäksi tarkastelen, mikä merkitys televisiolla on transnationaalille yhteisölle eli sille miten maahan muuttaneiden mahdollisuus nähdä omakielisiä televisio-ohjelmia toteutui ruotsinsuomalaisilla Ruotsissa vuosien 1980 ja 1994 aikana.

Television yhteys kansalliseen kulttuuriin ja kansallisvaltioon on edelleen olemassa, vaikka sillä olikin suurempi merkitys aiemmin¹². Valtion omistama julkisen palvelun yleisradiotoiminta Suomessa ja Ruotsissa on tarjonnut kaikille kansalaisilleen ohjelmia television olemassaolon ajan¹³. Euroopan mittakaavassa julkisella rahoituksella katsojia

¹⁰ Euroopan unionin verkkosivusto, 7.2.2018. Eur-Lex 2018.

¹¹ Suutari 2000, 262.

¹² Kivikuru & Pietiläinen 2014, 49.

¹³ Kemppainen & Gustafsson 2014, 51.

palveleva televisio oli vakiintunut ja pitkään ainoa television muoto¹⁴. Mainosrahoitteiset kaupallisen median yhtiöt rantautuivat kuitenkin 1980-luvulla tarjoten ohjelmaa, joka tuotti omistajille voittoa¹⁵.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen tutkimuksessani suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä käytyä keskustelua Ruotsissa mielipidekirjoituksissa vuosien 1980 ja 1994 aikana. Tutkielmani keskittyy tarkastelemaan aineistosta nousevia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia merkityksiä ja miten ne ovat kytkeytyneet suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymiseen Ruotsissa. Tarkoituksena on tarkastella, miksi suomenkielisten ohjelmien näkyvyys koetaan tärkeäksi ja miten näkymisen tarvetta argumentoidaan mielipidekirjoituksissa. Keskeinen osa tutkimustani on analysoida mielipidekirjoituksista, kenellä on valta päättää suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä. Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen, ja tutkimuskysymykseni ovat:

1. Minkälaisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä on tuonut esille? Miten suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymisen tarvetta on argumentoitu?
2. Miten Ruotsin siirtolaispolitiikka, kielikysymykset ja yhteiskunnalliset kysymykset ovat kytkeytyneet suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymisestä vuosien 1980–1994 välisenä aikana käytyyn keskusteluun?
3. Miksi ja kenelle suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyminen Ruotsissa on tärkeää? Mitä merkityksiä transnationaalimedialla on pohjoismaisen ja ruotsalais-suomalaisen yhteistyön kannalta?

1.3 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Ensisijaisena aineistolähteenä käytän vuosien 1980 ja 1994 aikana julkaistuja mielipidekirjoituksia Ruotsin Suomalainen -sanomalehdessä. Tutkimukseen valitsemisani

¹⁴ Valaskivi 2008, 182.

¹⁵ Herkman 2001, 63; Kortti 2016, 255.

mielipidekirjoituksissa keskeisenä teemana on suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyminen Ruotsissa. Ruotsin Suomalainen -sanomalehden mielipidekirjoitusten lisäksi käytän tutkimukseni lähdemateriaalina Ruotsin Suomalainen -sanomalehden toimittajien kirjoittamia artikkeleita tukemaan aineiston analyysiä. Käytän tutkimuksessani myös mielipidepalstalla julkaistuja suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä kertovia haastatteluita. Eripituisia mielipidekirjoituksia on tutkimuksessa mukana yhteensä 48 kappaletta Ruotsin Suomalainen -sanomalehdestä.

Aineisto valikoitui ajoittain kiivaanakin käydyn keskustelun perusteella suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymisestä Ruotsin Suomalainen -sanomalehden mielipideosastolla vuosien 1980 ja 1994 välisenä aikana. Aineiston ajalliseen rajaukseen vaikutti se, että mielipidekirjoitukset sijoittuivat pääasiallisesti tälle ajanjaksolle. Ajanjakso on suhteellisen pitkä ja mielipidekirjoituksia aiheesta on kirjoitettu ja julkaistu vuosittain yhdestä kirjoituksesta yhdeksään. 1980-luvun alusta alkoi ruotsinsuomalaisten asettuminen ja juurtuminen Ruotsiin ja tarve omankieliseen kulttuuriin Ruotsissa kasvoi. Keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymisestä laantui samoihin aikoihin kuin Ruotsi tunnusti suomen kielen erityisaseman vuonna 1994¹⁶. Keskustelu painottui tämän jälkeen lähinnä televisio-ohjelmien sisältöihin, kun ohjelmien näkyvyys lopulta oli ainakin osittain taattu. Toinen syy suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymiseen liittyvän keskustelun hiipumiselle oli mediamaiseman muuttuminen 1990-luvun puolen välin jälkeen, jolloin internetin käyttö kasvatti suosiotaan ja suomenkieliset pääsivät lukemaan ja näkemään mieleistään sisältöä verkosta. 2000-luvun alusta alkanut median digitalisoituminen muutti lopullisesti koko mediakenttää.

Ruotsin Suomalainen -lehti on ainoa yhtäjaksoisesti Ruotsissa jo vuodesta 1964 ilmestynyt suomenkielinen sanomalehti ja se ilmestyy edelleen viikoittain joka torstai¹⁷. Lehden perusti vuonna 1964 Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto ja lehti toimi liiton järjestölehtenä vuoteen 1984 asti¹⁸. Lehti muuttui vuonna 1984 itsenäiseksi yleissanomalehdeksi, kun se

¹⁶ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 466.

¹⁷ Ruotsin Suomalainen -lehti ilmestyy edelleen kerran viikossa. Verkkosivusto Ruotsin Suomalainen 2020.

¹⁸ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 311–313. Ruotsissa on ilmestynyt lukuisia suomenkielisiä sanomalehtiä aina 1800-luvun lopulta lähtien. Ruotsin Suomalainen lehden lisäksi ilmestyi joka arkipäivä Finn-Sanomat vuosina 1974–1985, jolla oli vuonna 1981 noin 5000 tilaajaa. Kolmas levikiltään suurempi lehti oli Viikkoviesti, joka oli alun perin suomenkielinen versio Invandrantidningen lehdestä, mutta muuttui Ruotsin valtion tukemasta julkaisusta kaupalliseksi yleissanomalehdeksi vuonna 1998. Näiden lisäksi ilmestyi lukuisia paikallisia lehtiä ja osassa ruotsalaisia lehtiä oli suomenkielisille oma palsta. Ks. Tarkiainen & Korkiasaari 2000, 315–320.

siirtyi institutionaalisesta omistuksesta yksityiseen omistukseen¹⁹. Ruotsin Suomalainen -lehti toimii ruotsinsuomalaisten äänitorvena ja linjaa itsensä riippumattomaksi poliittisista puolueista ja muista organisaatioista. Tutkimusajanjaksoni kolmen ensimmäisen vuoden mielipidekirjoitukset ilmestyivät Ruotsin Suomalaisseurojen omistamassa lehdessä. Vuodesta 1984 lähtien lehti on ollut riippumaton instituutioista mahdollistaen erilaisten mielipiteiden ja näkökulmien esille tuomisen ruotsinsuomalaisten toimesta. Lehti keskittyy julkaisemaan uutisia ja artikkeleita ruotsinsuomalaisia kiinnostavista asioista ja tapahtumista²⁰. Ruotsin Suomalainen -lehden levikki oli tutkimusjakson aikana ja on edelleen pieni suhteessa ruotsinsuomalaisten kokonaismäärään. Lehden voidaan kuitenkin sanoa muodostavan julkisen tilan oman mielipiteensä ilmaisemiseen ja mielipidekirjoituksen saattoi lähettää lehteen, jos aihe kosketi jollakin tapaa ruotsinsuomalaisia. Lukuisten Ruotsissa ilmestyneiden suomenkielisten lehtien ja palstojen vuoksi tiedottaminen oli osin hajanaista eivätkä mielipidekirjoitukset näin ollen tavoittaneet kaikkia ruotsinsuomalaisia. Tämän lisäksi etenkin 1980-luvun alkuvuosina lehden tilausmäärä pysyi alhaisena lehden heikon talouden ja omistajavaihdosten vuoksi. Ruotsin Suomalainen -lehti tunnettiin kuitenkin yleisesti ruotsinsuomalaisten keskuudessa ja lehden mielipidepalstalle on kirjoitettu ahkerasti. Mielipidepalsta on ilmestynyt lähestulkoon jokaisessa numerossa. Lehdessä on julkaistu runsaasti suomenkielisistä televisio-ohjelmista kertovia artikkeleita vuosien varrella, mikä omalta osaltaan kertoo aiheen tärkeydestä ruotsinsuomalaisten keskuudessa. Artikkeleissa keskustellaan pääasiallisesti suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä Ruotsissa. Mielipidekirjoituksia on vuositason lukumääräisesti vähän, mutta muita aiheeseen liittyviä artikkeleita löytyy runsaasti. Aihe on siis puhuttanut tiedotusvälineissä ja ruotsinsuomalaisten keskuudessa.

Mielipidekirjoituksia ovat kirjoittaneet pääasiassa yksittäiset henkilöt omalla nimellään. Yhteensä 25 henkilöä on allekirjoittanut mielipidekirjoituksen nimellä ja 13 henkilöä on kirjoittanut nimimerkillä. Ryhmien kirjoittamia mielipidekirjoituksia on viisi. Yhdestä mielipidekirjoituksesta puuttuu allekirjoitus²¹, mikä viittaa siihen, että kyse on lehden omasta tekstistä, joka on julkaistu mielipidepalstalla. Mielipidekirjoituksista kaksikymmentä on

¹⁹ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 313. Ruotsin Suomalaisen levikkimäärä nousi jyrkästi vuodesta 1984 2500:sta kolminkertaistuen 7500:n. Lehden levikin jyrkkä nousu selittyy ruotsinsuomalaisuuden murrosvaiheella. Levikin kehityksestä ja murrosvaiheesta, ks. Korkiasaari & Tarkiainen 2000. Vuonna 2019 levikki oli 8400, ks. verkkosivusto Audit rapporter, levikkitiedot Ruotsin lehdistä, Kantar Sifo 2020.

²⁰ Björklund 2006, 13.

²¹ RS 22/93, 3.

julkaistu miehen ja viisi naisen nimellä. Kolmentoista nimimerkillä kirjoitetun kirjoituksen osalta ei ole tietoa kirjoittajan sukupuolesta. Ruotsinsuomalaisia kulttuurihenkilöitä ja aktiivisia toimijoita on nimistä tunnistettavissa useita. Aineiston analysoinnin yhteydessä tuon näitä henkilöitä, ryhmiä ja nimimerkkejä enemmän esiin siinä määrin kuin se on relevanttia tutkimuksen kannalta.

Tutkimuksen menetelmäksi on valittu kriittinen diskurssianalyysi, joka on alue- ja kulttuuritutkimuksessa sekä mediatutkimuksessa yleisesti käytetty tutkimusmenetelmä. Mielipidekirjoitukset muodostavat mielenkiintoisen ja monipuolisen aineiston. Ne ovat syntyneet luonnollisesti ja tutkijasta riippumatta, joten ne soveltuvat siksi hyvin diskurssianalyysin tekemiseen²². Keskustelu mielipidekirjoituksissa voidaan nähdä osana laajempaa keskustelua vähemmistöjen oikeudesta omankieliseen kulttuuriin ja mediaan. Tämän vuoksi näen kriittisen diskurssianalyysin sopivan hyvin aineistoni analysoinnin menetelmäksi.

Kriittinen diskurssianalyysi on laadullinen tutkimusmenetelmä. Diskurssianalyysi analysoi kieltä ja diskursseja²³, ja se on työkalu, jota käytetään tekemään erilaisia merkityksiä ymmärrettäväksi kielenkäytön avulla. Eero Suoninen määrittelee diskurssianalyysin seuraavanlaisesti: ”diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.”²⁴ Diskurssilla Suoninen tarkoittaa ”verrattain eheää merkityssuhteiden kokonaisuutta tai merkitysulottuvuutta, joka rakentaa todellisuutta tietyllä tavalla.”²⁵ Norman Fairclough tuo diskurssin käsitteen selkeästi esille sanomalla, että diskurssilla viitataan ”sekä puhuttuun että kirjoitettuun kieleen, mutta käytän käsitettä tarkoittamaan myös muuta merkityksen tuottamista”. Norman Faircloughin mukaan kielenkäyttö on diskurssia, jota hän tarkastelee sosiaalisena ja yhteiskunnallisena käytäntönä.²⁶

Kriittinen diskurssianalyysi lähtee Arja Jokisen ja Kirsi Juhilan mukaan siitä olettamuksesta, että on olemassa joitakin alistussuhteita ja niitä sitten tutkimuksessa tarkastellaan erilaisissa

²² Juhila & Suoninen, 236–237.

²³ Fairclough 1997, 75.

²⁴ Suoninen 1999, 19.

²⁵ Ibid., 21.

²⁶ Fairclough 1997, 75.

kielellisissä käytännöissä, joissa niitä ylläpidetään ja oikeutetaan²⁷. Norman Faircloughin mukaan kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee kieltä yhteiskunnallisena tuotoksena ja vaikuttajana, jossa näiden välistä jännitettä tutkitaan²⁸. Norman Fairclough analysoi viestintätilanteita kriittistä diskurssianalyysii käyttäen ja erittelee tilanteesta nousevia kolmea puolta eli tekstiä, diskurssikäytäntöä ja sosiokulttuurista käytäntöä ja näiden välisiä keskinäisiä suhteita²⁹.

Juhilan ja Suonisen mukaan diskurssianalyysissä on tärkeä ymmärtää kielenkäyttö toiminnaksi, jossa keskustelut, lauseet ja sanat ymmärretään teoiksi ja jossa kielenkäyttö on tärkeä osa tekojen maailmaa³⁰. Juhila ja Suoninen kuvaavat toimijoita kielenkäyttötilanteissa aktiivisiksi toimijoiksi, jotka laittavat asioita tapahtumaan niin, että näillä tapahtumilla voi olla seurauksia. Juhila ja Suoninen jatkavat:

*Kielenkäytön tarkastelun avulla on mahdollista tulkita esimerkiksi (1) niitä kulttuurisia resursseja, joihin toimijat kulloinkin tukeutuvat (2) niitä tapoja, joilla toimijat rakentavat instituutioita ja rooliasetelmia sekä (3) sitä retoriikkaa, jolla toimijat oikeuttavat linjavetojaan ja ratkaisujaan.*³¹

Kriittiselle diskurssianalyysille ominaista on tutkia valtasuhteita, kontrollia ja vähemmistöjen asemaa yhteiskunnassa. Kriittisen diskurssianalyysin avulla tutkin, miten mielipidekirjoitukset toisintavat olemassa olevia valtasuhteita ja -asetelmia, ja tuottavat niitä samalla uudestaan tuomalla esiin mahdollisia stereotypioita. Mielipidekirjoitukset ja niistä nousevat diskurssit voidaan nähdä heijastuksina yhteiskunnasta ja sen valtarakenteista. Kriittinen diskurssianalyysi tarjoaa erinomaisen menetelmän tarkastella mielipidekirjoitusten kautta niitä käytänteitä, joilla näitä suhteita ylläpidetään ja oikeutetaan ja joita suomenkieliset Ruotsissa haastoivat. Aineistoni analysoinnissa käytän Norman Faircloughin ja Teun A. van Dijkin diskurssianalyysin teorioita.

Teun A. van Dijk tutkii diskursseja makrotasolta ja hänen tutkimuksensa painottuu sosiokulttuuriselle puolelle. Teun A. van Dijkin mukaan kriittinen diskurssianalyysi on yksi vaativimmista tutkimussuuntauksista, koska se edellyttää monen eri tutkimussuunnan sekä tekstin, puheen, sosiaalisen kognition, vallan, yhteiskunnan ja kulttuurin välisten suhteiden

²⁷ Jokinen & Juhila 1999, 86.

²⁸ Fairclough 1997, 76.

²⁹ Fairclough 1997, 78–79.

³⁰ Juhila & Suoninen 1999, 238.

³¹ Ibid., 239.

tuntemusta³². Van Dijk tutkii sosiaalista epätasa-arvoa ja hän tuo esiin tutkimuksessaan kognitiivista ulottuvuutta, jossa konteksti eli kognitiiviset mallit ja skeemat muokkaavat tuotantoa ja ymmärtämistä sosiaalisesta tilanteesta³³. Van Dijkin teoriassa käytännöt uutisten tuotannossa näyttäytyvät vakaina rakenteina, joissa nämä rakenteet osallistuvat erilaisten valtasuhteiden uusintamiseen³⁴. Fairclough pureutuu van Dijkä syvemmälle eri käytäntöjen moninaisuuteen eli miten erilaiset diskurssikäytännöt muuttuvat ja miten se vaikuttaa sosiaaliin ja kulttuuriin rakenteisiin ja miten se muuttaa niitä³⁵. Näiden kahden teoreetikon välistä mikro- ja makrotason vuoropuhelua tulen soveltamaan aineistoni analyysissä.

Tutkimukseni on metodologisesti alue- ja kulttuuritutkimukselle tyypillisesti tieteidenvälinen sijoittuen alue- ja kulttuuritutkimuksen lisäksi mediatutkimuksen ja siirtolaisuustutkimuksen piiriin. Kytken tutkimukseni ruotsinsuomalaisista käytyyn keskusteluun ja vähemmistötutkimukseen.

1.4 Aikaisempi tutkimus

Seuraavaksi esittelen aikaisemmin julkaistuja tutkimuksia, jotka ovat relevantteja oman tutkimukseni kannalta. Ryhmittelen tutkimukset teemoittain ruotsinsuomalaisuuden, kansantieteen, ruotsinsuomalaisen median ja vähemmistökielisenmedian alle.

Ruotsinsuomalaisuudesta on julkaistu runsaasti tutkimuksia. Tutkimukseni kannalta tärkeimmät ovat Magdaleena Jaakkolan (1984) ja Taisto Hujasen (1986) väitöskirjat sekä Tuire Liimataisen (2013) pro gradu -tutkielma.

Magdalena Jaakkolan väitöstutkimus ruotsinsuomalaisista siirtolaisyhteisönä sekä Taisto Hujasen väitöstutkimus ensimmäisen polven suomalaissiirtolaisten Suomi ja Ruotsi -kuvasta sijoittuvat tutkimukseni aikajaksolle. Jaakkolan tutkimus käy läpi suomalaisten siirtolaisten kielellistä käyttäytymistä sekä sosiaalisia verkostoja ja erilaisia elämäntyyliä Ruotsissa. Hujanen tutki suomalaissiirtolaisten Suomi ja Ruotsi -kuvaa sosiaalisena merkitysrakenteena, ja sen sisältöä sekä muotoutumista, erityisesti miten yksilön ajattelu muuttui muutosprosessin

³² Dijk 1993, 253.

³³ Fairclough 1997, 44.

³⁴ Fairclough 1997, 47.

³⁵ Ibid., 45.

aikana. Tutkimukset osoittavat ruotsinsuomalaisten etnisen identiteetin tiedostamisen ja sitä kautta aktivoitumisen Ruotsissa.

Tuire Liimataisen pro gradu -tutkielma nostaa esille ruotsinsuomalaisuuden muuttuvia representaatioita 1980-luvun ja 2000-luvun välillä kahden kirjailijan kautta romaanien *Asfalttikukka* ja *Sikalat* kirjallisuusarvioissa. Tutkimusmetodina Liimatainen on käyttänyt kriittistä diskurssianalyysiä ja tutkimus toimii esikuvana omassa tutkimustyössäni.³⁶

Hujasen ja Jaakkolan väitöstutkimuksien lisäksi ajankuvaa tuo tutkimukseeni Hilikka Helstin kansantieteen pro gradu -tutkielma vuodelta 1988, joka käsittelee suomalaisten kokemuksia television ensimmäisistä vuosikymmenistä. Helstin tutkimuksen lähdeaineiston kirjoitukset voidaan nähdä laajemmassa merkityksessä edustavan sitä aikaa ja paikkaa, jossa ensimmäisen polven ruotsinsuomalaiset elivät ja saivat ensikosketuksen televisioon ennen Ruotsiin muuttoa.

Ruotsinsuomalaisuus on yhä ajankohtainen tutkimuskohde. Siitä kertovat osaltaan lukuisat tutkimukset³⁷ ja pro gradu -tutkielmat³⁸, joista tuorein on Kai Latvalehdon kesällä 2018 julkaistu väitöskirja toisen polven ruotsinsuomalaisuudesta³⁹.

Ruotsinsuomalaisuutta käsittelevät pro gradu -tutkielmat ovat lähestyneet ruotsinsuomalaisuutta enemmänkin identiteettikysymysten kautta, jota edustaa esimerkiksi Maria Levän vuonna 2008 valmistunut tutkielma erilaisista identiteettityypeistä.⁴⁰

Arja Jokinen-Viita tutki vuonna 1984 ruotsinsuomalaisten tiedon tarvetta ja mediakulutusta, ja hänen havaintonsa ruotsinsuomalaisten television kulutustottumuksista ovat kiinnostavia tutkimukseni kannalta. Tutkimuksessa Jokinen-Viita paljastaa siirtolaisten television katsomisen määriä ja kokemuksia sekä painottaa suomenkielisten televisio-ohjelmien tärkeyttä kulttuurin välityksessä ja tiedon jakamisessa Ruotsissa.

Suomenkielisiä televisio-ohjelmia Ruotsissa koskevia tutkimuksia edustaa muun muassa haastatteluja metodina käyttänyt Paula Tapiolan kirjoittama pro gradu -tutkielma vuodelta 2011 Ruotsin television suomenkielisen ohjelmatoiminnan historiasta vuosina 1968–2010.

³⁶ Liimatainen 2013.

³⁷ Ks. Björklund 2012, Weckström 2011, Ågren 2006.

³⁸ Ks. Koskelainen 2017, Salokangas 2016.

³⁹ Latvalehto 2018.

⁴⁰ Levä 2008.

Tutkielma valottaa erityisesti Ruotsin television suomenkielisen toimituksen toimintaa ja käytän Tapiolan tutkielmaa taustoittamaan ja tukemaan tutkimuksessani nousevia teemoja suomenkielisistä televisio-ohjelmista.

Toinen enemmänkin vähemmistönäkökulmaa edustava Miina Salokankaan pro gradu -tutkielma vuodelta 2016 selvitti haastatteluja ja mediasisältöjen diskursiivista analyysiä metodina käyttäen, millainen rooli SVT Uutisilla on ruotsinsuomalaisen vähemmistön mediana ja millaisen kuvan ruotsinsuomalaisuudesta SVT Uutiset antaa. Salokankaan tutkimuksessa kävi ilmi, että SVT Uutiset ovat profiloituneet tuottamaan ruotsinsuomalaista vähemmistöä koskevia uutisia sekä suomen että ruotsin kielellä ja näin ollen SVT Uutiset elää ja muotoutuu vähemmistöryhmän mukana ja edistää ruotsinsuomalaisten asemaa sekä rakentaa heidän identiteettiään uutisoinnillaan. Salokankaan tutkielma kuvaa enemmänkin tätä päivää ja nykyistä kahdella kielellä toimivaa ruotsinsuomalaista mediaa televisiossa ja verkossa.

Mielipidekirjoitusten käyttäminen vähemmistömedian tutkimuksessa vaikuttaa olevan selvästi harvinaisempaa, enkä löytänyt sellaisia tutkimuksia. Tutkimuskirjallisuuteen tutustuessani kävi ilmi, että vähemmistömediaa tutkittaessa yleisempää on tehdä kyselytutkimuksia, haastatteluja sekä tutkia mediasisältöjä tai television katselua⁴¹. Pohdin syitä, miksi vähemmistömedian tutkimuskenttää ei lähestytä mielipidekirjoituksia tutkimalla. Yksi syy voi olla vähemmistöjen kirjoittamien mielipidekirjoitusten vähäinen määrä esimerkiksi parin vuoden aikajänteellä tarkasteltuna. Mielipidekirjoitusten vähyyteen voi syynä olla myös omankielisen vähemmistömedian vähäinen määrä tai jopa puute, johon voisi ilmaista mielipiteensä itseään koskettavista aiheista. Omankielisen median puuttuessa voi vähemmistön oma ääni jäädä valtaväestön jalkoihin ja olemassa olevat median valtarakenteet pysyä ennallaan. Mielipidekirjoitukset tarjoavat mielenkiintoisen tutkimuskohteen television katsojan näkökulman esittämiseen, jolloin vähemmistömedian käyttäjän oma ääni tehdään näkyväksi ja on mahdollisuus paljastaa taustalla mahdollisesti olevat valtasuhteet.

Kyselytutkimusta vähemmistömedian käytöstä hyödyntänyt László Vincze on tutkinut etnolingvististä identiteettiä ja nuorten televisionkatselua kolmen vähemmistön keskuudessa, joista yksi on ruotsinkielinen vähemmistö Suomessa. Vinczen väitöskirjan tulokset vuodelta 2013 puhuvat vähemmistömedian puolesta. Hän ehdottaakin televisiokanavien vaihtoa

⁴¹ Ks. Vincze 2013, Löwander 1985.

naapurimaiden kesken, mikä lisäisi vähemmistökielisten televisionkäyttöä. Lisäksi Vincze ehdottaa paikallisia vähemmistökielisiä televisiokanavia rikastuttamaan ja tarjoamaan uutisia vähemmistön omalla kielellä.⁴²

Vähemmistömedioita on tutkittu runsaasti. Hyödynnän aineiston analyysissä sekä Pohjoismaiden että Euroopan mittakaavassa tehtyjä vähemmistömediatutkimuksia.⁴³ Ruotsin kontekstissa mediatutkija Leonor Camauërin on tutkinut monietnisen yhteiskunnan mediaa 2000-luvun alussa. Camauër on selvittänyt, millaisia erilaisia mahdollisuuksia vähemmistömedialla on yhteiskunnassa ja millainen vähemmistömedian tarjonta löytyy Ruotsista. Camauërin tutkimustulosten valossa yhtenäinen vähemmistömediapolitiikka puuttui vielä parikymmentä vuotta sitten, jolloin Ruotsissa syntyi ongelmia taloudellisen tuen antamisessa eri vähemmistöryhmille.⁴⁴ Tutkimus ilmestyi vuonna 2005, jonka jälkeen vähemmistökielten asema on vahvistettu Ruotsissa lainsäädännössä. Tukea annetaan tänä päivänä enemmän vähemmistömedialle ja tilanne on tältä osin muuttunut. Camauërin tutkimus vahvistaa kuitenkin käsitystä siitä, että vähemmistömedialla on tärkeä rooli vähemmistökielen ylläpidossa ja oman identiteetin rakentamisessa⁴⁵.

1980-luvullakin Ruotsi oli monietninen yhteiskunta, mutta media ei kuitenkaan ollut. Vähemmistökulttuuri ja -media voi toimia tärkeänä tekijänä esimerkiksi lapsen vähemmistökielen ylläpitäjänä⁴⁶. Äidinkielen keskeinen merkitys tulee esille myös tutkimuksessani. Suomen kieltä⁴⁷ ja kielikysymyksiä sekä ruotsinsuomalaisten identiteettiä⁴⁸ on tutkittu runsaasti useiden vuosikymmenten ajan.

Toisessa luvussa esittelen tutkimuksen teorian, jolla pohjustan ilmiötä. Kolmannessa ja neljännessä luvussa keskityn aineiston analyysiin ja nostan samalla eri teemoja esiin ja yhdistän aineiston laajempaan ilmiöön. Tutkielmani päättyy johtopäätöksiin.

⁴² Vincze 2013, 87–88.

⁴³ Ks. Carlsson 2013, Eide & Nikunen 2011, Frachon & Vargaftig 1995.

⁴⁴ Camauër 2005, 149.

⁴⁵ Ibid., 149.

⁴⁶ Ks. Huss & Lindgren 2005, 19.

⁴⁷ Ks. Skutnabb-Kangas 1981.

⁴⁸ Ks. Weckström 2011, Ågren 2006.

2 Televisio ja vähemmistö

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen teorian, ja aloitan esittelemällä ruotsinsuomalaiset painottaen tutkimusajanjaksoani. Toinen luku jatkuu televisiotoiminnan alkuvuosien esittelyllä Suomessa, jossa Ruotsiin muuttaneet suomalaiset olivat tottuneet katsomaan suomenkielisiä televisio-ohjelmia. Esittelen lyhyesti myös televisiotoiminnan alkuaikoja Ruotsissa ja jatkan esittelemällä millaisen kulttuurisen merkityksen televisio muodosti sen alkuajoista 1990-luvulle saakka erityisesti ruotsinsuomalaisten näkökulmasta. Luku jatkuu ruotsinsuomalaiseen television esittelyllä. Toisen luvun päättää luku vähemmistömediasta.

2.1 Ruotsinsuomalaiset

Keskeinen käsite tutkimuksessani on *ruotsinsuomalaisuus*. 1980-luvulla käsite ruotsinsuomalaisuus alkaa saada merkitystä vähemmistöidentiteettinä ja sen rakentamisesta. Käsite ruotsinsuomalaisuus yhdyssanana tuli laajemmin käyttöön 1980-luvun alussa, mutta se on ollut aiemmin käytössä käsitteenä *Ruotsin suomalainen* tarkoittaen muuttajia toisen maailmansodan jälkeen⁴⁹. Professori Jarmo Lainion mukaan käsite ruotsinsuomalainen tuli käyttöön yhdyssanana 1980-luvulla, jonka taustana voidaan nähdä suomalaisten siirtolaisten pysyvä asettuminen Ruotsiin ja tätä kautta oman vähemmistöidentiteetin muotoutuminen. Tässä prosessissa Ruotsin siirtolais- ja myöhemmin vähemmistöpolitiikalla on ollut merkittävä rooli, kun on siirrytty assimilaatiopolitiikasta kohti monikulttuurista Ruotsia.⁵⁰ Ruotsissa keskeisesti monikulttuurisuuspolitiikassa toiminut Jonas Widgren käyttää termiä ruotsinsuomalainen Ruotsin siirtolaispolitiikkaa käsittelevässä tietokirjassa vuodelta 1980⁵¹. Aineistossa mielipidekirjoitusten kirjoittajat kuvaavat itsensä 1980-luvun alun kirjoituksissa siirtolaisiksi, suomalaisiksi, Ruotsin suomalaisiksi, ruotsinsuomalaisiksi ja 1980-luvun puolen välin jälkeen *ruosuiksi*⁵². RSKL eli Ruotsinsuomalainen keskusliitto käytti samaan aikaan termiä ruotsinsuomalainen, joka viittaa keskusliiton vahvaan tahtoon vakiinnuttaa termi yleiseen käyttöön. Käytän tutkimuksessani termiä ruotsinsuomalainen kuvaamaan Ruotsissa asuvia suomalaistaustaisia ja suomenkielisiä henkilöitä. Ruotsinsuomalaiset muodostavat

⁴⁹ Lainio 2014, 15.

⁵⁰ Lainio 2014, 15.

⁵¹ Widgren, Jonas 1980, 78.

⁵² Ruotsin Suomalainen -lehdessä oli erityinen Ruosu (Olen ruotsinsuomalainen) -kampanja 1980-luvun puolessa välissä, jonka tarkoituksena oli saada näkyvyyttä ruotsinsuomalaisten äänelle. Ruosu-kampanja oli alun perin RSKL:n vuonna 1986 ja myöhemmin vuodesta 1988 eteenpäin 20 ruotsinsuomalaisten järjestön yhteisesti toteutettu kampanja. Ks. RSKL-lehti 5/86 ja RSKL-lehti 7/88.

Ruotsissa suurimman vähemmistöryhmän⁵³. Muuttoliike Suomen ja Ruotsin välillä on ollut jatkuvaa. Nykyinen suomalaistaustainen väestö Ruotsissa koostuu lähinnä sotalapista ja työvoimasiirtolaisista ja heidän jälkeläisistään. Ruotsinsuomalaisuus on moninaista, esimerkiksi suomalaiset romanit tai muiden vähemmistöjen edustajat voivat etenkin raja-alueilla identifioidua useampaan eri vähemmistöön eivätkä rajat ole selviä eri vähemmistöjen kesken. Avioliittoja on solmittu sekä muista siirtolaisryhmistä olevien henkilöiden että ruotsalaisten kanssa ja näin ollen ruotsinsuomalaiset muodostavat monikulttuurisen ryhmän, jossa monella kuitenkin on siirtolaisuustausta. Vähemmistö-käsitettä ei ollut vielä 1980-luvulla samalla tavalla käytössä kuin tänä päivänä ja aikakauteen liittyy ylipäätään suomenkielisten nihkeys järjestäytyä vähemmistöksi ihan siitä syystä, että termillä ”vähemmistö” oli tuolloin vahva negatiivinen konnotaatio⁵⁴. Sen lisäksi muutos suomalaisen enemmistöyhteiskunnan jäsenestä vähemmistöksi ja marginaaliseksi ryhmäksi koettiin vaikeaksi ja muutosta voidaankin kuvata dramaattiseksi⁵⁵.

Ruotsilla ei ennen vuotta 1975 ollut siirtolaispolitiikkaa⁵⁶ vaan suomalaiset nähtiin maan työmarkkinoilla väliaikaisesti käyvänä työvoimareservinä⁵⁷. Työvoiman vapaan liikkuvuuden mahdollisti vuoden 1954 sopimus yhteispohjoismaisista työmarkkinoista⁵⁸. Ruotsiin saapui 1950-luvulta lähtien Suomesta pääosin maaseudun köyhistä oloista väkeä työttömyyttä pakoon lähinnä teollisuuden tarpeisiin. Muuttoaalton suurimpina vuosina 1960- ja 1970-luvuilla muuttoa vauhditti Suomen epävarma työllisyystilanne sekä Ruotsin taloudellinen kasvu ja avointen työpaikkojen suuri lukumäärä. Vuonna 1980 suomalaistaustaisten määrä Ruotsissa oli noin 250 000 ja he olivat selvästi suurin siirtolaisryhmä Ruotsissa.⁵⁹ Kuitenkin 1980-luvulla paluumuutto Suomeen oli voimakkaimmillaan⁶⁰. Suomalaiset liikkuvat ahkerasti Suomen ja Ruotsin välillä, ja osa palasi takaisin Ruotsiin, jonne sekä uusia että takaisin muuttajia houkuttelivat Suomeen verrattuna parempipalkkaiset työt teollisuuden

⁵³ Sveriges Radio Finskan Tilastolliselta keskustuomistolta SCB:lta tilaamien lukujen mukaan suomalaistaustaisten asukkaiden määrä kasvaa edelleen, vuonna 2019 suomalaistaustaisia oli lähes 727 000 Ruotsissa. Tähän lukuun lasketaan mukaan Suomessa syntyneet eli ensimmäinen sukupolvi, heidän lapset eli toinen sukupolvi ja heidän lapsenlapset eli kolmas sukupolvi. Suomalaistaustaisten lukumäärän kasvu selittyy kolmannen sukupolven kasvulla. Kolmannen sukupolven edustajalla on vähintään yksi isovanhempi syntynyt Suomessa. Silloin tämä henkilö voidaan laskea mukaan ruotsinsuomalaisiin. Sveriges Radio Finska 2019.

⁵⁴ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 460.

⁵⁵ Ibid., 461.

⁵⁶ Widgren 1980, 16.

⁵⁷ Björklund 2012, 16.

⁵⁸ Widgren 1980, 12.

⁵⁹ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 156–158.

⁶⁰ Ibid., 473–474.

parissa sekä myös julkisella sektorilla ja palvelualoilla⁶¹. 1980-luvulta lähtien alkoi ruotsinsuomalaisten juurtuminen ja järjestäytyminen pysyväksi vähemmistöksi Ruotsissa, ja yhä äänekkäämpi vaatimus oikeudesta omankielisiin kouluihin⁶² ja muihin palveluihin.

Ruotsinsuomalaisten tunnustaminen kansalliseksi vähemmistöksi kesti useamman vuosikymmenen. Ruotsi tunnusti suomen kielen erityisaseman kotimaisena kielenä Ruotsissa joulukuussa 1994, jolloin otettiin askel kohti vähemmistöasemaa Euroopan neuvoston alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan peruskirjan pohjalta⁶³. Ruotsi tunnusti vuonna 2000 ruotsinsuomalaiset kansalliseksi vähemmistöksi ja samalla suomen kielen yhdeksi viidestä kansallisesta vähemmistökielestä, jonka myötä Ruotsissa sai lakiin perustuvan virallisen vähemmistöpolitiikan Euroopan neuvoston periaatteiden mukaisesti⁶⁴.

Suomalaisuus Ruotsissa on ajan saatossa muuttunut. Suomenkielisten asema nähdään nykyään vakiintuneina Ruotsissa. Ruotsinsuomalaisilla on laissa vahvistettu vähemmistöasema, jonka vuoksi televisio ei ole enää suomalaisen kulttuurin tai ajankohtaisten aiheiden välittäjä samalla tavalla kuin aiemmin, vaan tärkeä ennen kaikkea kielen kannalta.

2.2 Televisio ja sen eri roolit

Tässä luvussa esittelen television alkuvuosia Suomessa ja Ruotsissa. Luku jatkuu television kulttuurisien merkityksien esittelyllä. Luvun lopussa esittelen television roolia kansallisvaltiossa ja vähemmistömediana.

Televisioon liittyy keskeisenä käsitteenä transnationalismi, jota käsittelen myös tutkimuksessani. Tohtori Lotta Haikkolan mukaan transnationalismi tarkoittaa sosiaalisten verkostojen ja erilaisten käytäntöjen tarkastelua konkreettisesti, ja joka kytkee entisen ja nykyisen kotimaan toisiinsa. Transnationaalisuuskäsite auttaa Haikkolan mukaan ymmärtämään niitä käytäntöjä, joita syntyy ihmisten, yhteisöjen ja organisaatioiden rajat ylittävässä toiminnassa.⁶⁵ Tutkimuksessani transnationaalisuus näyttäytyy yksilöiden

⁶¹ Björklund 2012, 12.

⁶² Suomenkielisten koululakot olivat otsikoissa 1977–1987 eri paikkakunnilla Ruotsissa, joista Rinkebyn koululakko on tunnetuin. Ks. Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 282–286.

⁶³ Sopimus kansallisten vähemmistöjen suojelusta Ruotsissa. Utrikesdepartementet 1995.

⁶⁴ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 468.

⁶⁵ Haikkola 2012, 27.

yhteyksillä kansallisen rajan yli yhteisten kulttuuristen arvojen ja juurien ylläpidon muodossa katsomalla televisiota joko uudessa kotimaassa tai esimerkiksi lomamatkoilla entisessä kotimaassa. Heidi Keinosen, Marko Ala-Fossin ja Juha Herkmanin mukaan transnationalismi käsitteenä sisällyttää ajatuksen kansakunnasta ja kansallisvaltiosta⁶⁶. Globalisaation myötä usean valtion rajat ylittävä, transnationaalit televisiokanavat yleistyivät tekniikan kehittyessä satelliittien muodossa⁶⁷. Professori Asu Aksoyn ja professori Kevin Robinsin mukaan tämä tarkoitti uusia transnationaaleja ja globaaleja televisiomarkkinoita⁶⁸. Vähemmistömedian tutkija Connie Carøe Christiansenin mukaan tv-uutisten katsominen voidaan nähdä transnationaalisena toimintana, kun katsotaan entisen kotimaan uutisia televisiosta⁶⁹.

Televisio on vaikuttanut yli 60 vuoden ajan kulttuuriimme ja se on ollut tärkeänä osana yhteiskuntakehitystä. Televisio on toiminut sekä tiedonvälityksen, sivistyksen että viihteen välittäjänä⁷⁰ siitä lähtien kun se levisi eri puolille maailmaa 1950-luvulla. Yhdysvalloista alkanut television voittokulku joka kodin median sijoittuu ajanjaksoon, jolloin asetuttiin asumaan lähiöihin suurten ikäluokkien muodostaessa ydinperheitä muuttuen samalla kulutusmarkkinoiden tavoittelemiksi kuluttajiksi⁷¹. Yhdysvalloissa televisiotoiminta oli alusta lähtien kaupallista ja mainosrahoitteista, ja näin ollen mainostajien vaikutus ohjelmien sisältöihin oli ilmeinen luoden kansalaisille kuvaa ”amerikkalaisesta unelmasta”⁷².

Suomessa Yleisradio aloitti säännölliset televisiolähetykset vuonna 1958. Aluksi Yleisradio oli nihkeä televisiotoiminnan aloittajana verrattain köyhässä ja harvaan asutussa maassa. Yleisradiolla oli ongelmia saada rahoitusta televisiotoiminnalle, ja tämän seurauksena luotiin rahasto Tekniikan Edistämisseuran (TES, myöhemmin nimi muuttui Tesvisio) alaisuuteen, ja sen myötä pystyttiin aloittamaan aluksi Teknillisen korkeakoulun koelähetykset vuonna 1955. Säännölliset mainosrahoitteiset televisiolähetykset alkoivat vuonna 1957, ja näin ollen TES-TV:stä tuli Suomen ensimmäinen televisiokanava Yleisradion seurattessa perässä omalla kanavalla. Iso-Britannian televisiotoiminta yleisradioyhtiö BBC oli Suomessa esikuvana televisiotoiminnan järjestelmän osalta.⁷³ BBC:n televisiokanavalla mainostaminen oli

⁶⁶ Keinonen, Ala-Fossi & Herkman 2008, 7.

⁶⁷ Chalaby 2005, 29.

⁶⁸ Robins & Asu 2005, 42.

⁶⁹ Christiansen 2003.

⁷⁰ Wessberg, 2002, 3.

⁷¹ Kortti 2016, 240–241.

⁷² Ibid., 241–242.

⁷³ Kortti 2016, 251–253.

kielletty ja rahoitus tuli kansalaisten lupamaksujen muodossa⁷⁴. Suomessa sekä julkinen että yksityinen järjestelmä toimivat alusta lähtien rinnakkain. Tähän syynä oli elinkeinoelämän vahva tahto saada rahoitusta televisiotoiminnalle Yleisradiossa, jossa mainonta oli lainsäädännön osalta kielletty. Elinkeinoelämä päätti näin ollen perustaa Oy Mainos-TV-Reklam -yhtiön, joka vuokrasi ohjelma-aikaa Yleisradiolta. Kaksi mainosrahoista kilpailevaa yhtiötä oli liikaa Suomessa 1960-luvun alkuvuosina, ja Euroopan ensimmäinen itsenäinen televisioverkko Tesvisio⁷⁵ myytiin Yleisradiolle ja lakkautettiin myöhemmin. Tilalle tuli vuonna 1965 Tampereelle TV2 ja suomalaisille oli tarjolla kaksi televisiokanavaa. Suomi oli näin ollen edelläkävijämaa televisiotoiminnan osalta sekä järjestelmän että kanavien määrän osalta. Suomessa televisio-ohjelmien määrä oli alkuaikoina suurempi verrattuna naapurimaihin. Muissa Pohjoismaissa televisiotoiminta perustui pitkään vahvaan kansallisten yleisradioyhtiöiden varaan, ja valtakunnallisia televisiokanavia oli pitkään vain yksi kutakin maata kohti.⁷⁶ Suomi erottui kaupallisuuden lisäksi myös siinä, että televisiotoiminta oli kaksikielistä⁷⁷.

Ruotsissa säännölliset televisiolähetykset alkoivat vuonna 1956, ja muutama vuosi tämän jälkeen televisiosta tuli arkinen laite ruotsalaisissa kodeissa⁷⁸. Televisiotoiminnan nopea teknologinen kehitys edesauttoi television siirtymistä koteihin⁷⁹. Ruotsissa päädyttiin brittiläisen televisiotoiminnan BBC:n kaltaiseen⁸⁰ kansallisen yleisradioyhtiö Sveriges Radion⁸¹ julkisiin palveluihin ja mainonnasta vapaisiin lähetyksiin, jotka rahoitettiin lupamaksurahoilla⁸². Ruotsalaiset televisionkatsojat saivat odottaa joitakin vuosia suomalaisia kauemmin toista televisiokanavaa: Ruotsin TV2 aloitti toimintansa vuonna 1969⁸³.

Televisiovälitystoiminnan tarkoituksena Ruotsissa oli alusta lähtien välittää ajankohtaista tietoa, kulttuuria, viihdettä sekä lisätä kansansivistystä⁸⁴. Televisiosta välitettävien ohjelmien

⁷⁴ Morley & Whitaker 1988.

⁷⁵ TES-televisio laajensi isoimpiin kaupunkeihin ja 40 % suomalaisista oli mahdollisuus nähdä TES-ohjelmia vuonna 1963; Kortti 2016, 253.

⁷⁶ Kortti 2016, 241–254.

⁷⁷ Salokangas 2007, 43.

⁷⁸ Kleberg 1994, 187.

⁷⁹ Hietala 1996, 19.

⁸⁰ Kleberg 1994, 187.

⁸¹ Vuonna 1979 tehtiin Ruotsin radiossa organisaatiomuutos ja televisiotoiminta siirrettiin tytäryhtiö Svensk Television AB:n alaisuuteen. Ks. Kleberg 1994, 208.

⁸² Kortti 2016, 243.

⁸³ Kleberg 1994, 187, 204.

⁸⁴ Findahl 1988, 13.

laatua painotettiin tutkijoiden ja poliitikkojen toimesta⁸⁵. Televisio muodostui nopeasti koko perheen media, joka integroitui jokapäiväiseen elämään kodeissa. Kansalaisille oli tärkeää television toimivuus sekä mieleisten televisio-ohjelmien näkyminen. Perinteinen lineaarinen televisio tuli osaksi arkirutiineja ja vahvisti entistä riippumattomamman perhe-elämän.⁸⁶ Jukka Kortin mukaan television vaikutus maailmankuvan muovaajana on ollut merkittävä⁸⁷, ja sen perustehtävänä on ollut tarjota kaikille yhtäläinen mahdollisuus kokea elämän koko kirjo ruudun välityksellä kotien yksityisyydessä⁸⁸.

Televisio on muiden joukkotiedotusvälineiden ohella toiminut keskeisenä kansallisena instituutiona. Transnationaalina median suomenkielinen televisio toimi suomalaisen kielen ja kulttuurin välittäjänä Ruotsissa. Asuinmaalla ei ollut merkitystä television rooliin. Ruotsiin muuttaneille suomalaisille televisio toimi ikkunana ruotsalaiseen yhteiskuntaan. Silti tarve suomenkielisten televisio-ohjelmien katsomiselle oli ilmeinen uudessa kotimaassa. Jukka Kortin ja Hannu Salmen mukaan televisio voidaan käsittää laajemmin ”kulttuurisena kategoriana: se ei ole vain väline, teknologia tai ohjelmavirta vaan sisältää myös television kuvittelemisen ja puhumisen tavat.”⁸⁹

Televisiolla oli keskeinen rooli kodissa ja oli sitä myötä tärkeä osa kulttuuria. Juha Herkmanin mukaan kulttuuri on perinteisesti jaettu kahteen luokkaan: ”korkeaan” ja ”matalaan” sen mukaan, voidaanko kulttuurituotteessa nähdä älyllisiä ja taiteellisia ponnistuksia vai esteettisesti huonoa makua.⁹⁰ Vielä 1980-luvun alussa vallitsi selvä kahtiajako korkeakulttuurin ja kansankulttuurin välillä. Televisio-ohjelmien katsottiin edustavan vahvasti populaarikulttuuria.⁹¹ Televisio koettiin enemmänkin tiedon jakamisen ja viihteen välittämisen välineeksi, jolloin television merkitys kulttuurisena tuotteena jäi vähemmälle huomiolle.

Professori Pekka Suutarin mukaan television katselu on tiettyyn aikaan ja paikkaan sidottuna toimintana, ja ruotsinsuomalaisille suomenkielisten televisio-ohjelmien katsominen on ollut

⁸⁵ Kleberg 1994, 195.

⁸⁶ Kortti 2016, 289.

⁸⁷ Ibid., 306.

⁸⁸ Hietala 1996, 35.

⁸⁹ Kortti & Salmi 2007, 15.

⁹⁰ Herkman 2001, 17.

⁹¹ Ibid., 10.

osana oman kulttuuri-identiteetin etsinnässä.⁹² Suomalaisuuden Liiton julkaisussa vuodelta 1987 Sulo Huovinen⁹³ nostaa esiin erilaisia kulttuurilaitoksia ja instituutioita kuten Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton, Ruotsinsuomalaisen Arkiston, kuvataiteilijoiden ja kirjoittajien yhdistykset, Finn-Kirja kustantamon ja Tukholman Suomi-Talon hänen kuvaillessaan ruotsinsuomalaista kulttuuria⁹⁴. Kirjailijoista mainitaan Antti Jalava esimerkkinä ruotsinsuomalaisesta kirjallisesta kulttuurista⁹⁵. Samaan hengenvetoon Huovinen kuitenkin toteaa, etteivät kulttuurilaitokset ole syntyneet suoraan tavallisen kansan tarpeista vaan sivistyneistön päätöksellä⁹⁶. Televisio käsitellään julkaisussa tiedotusvälineenä eikä vielä ainakaan tuohon aikaan kytketty virallisissa julkaisuissa osaksi ruotsinsuomalaista kulttuuria. Niin ikään puuttuu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkeminen kulttuurisena tuotteena. Julkaisussa keskitytään enemmänkin keskustelemaan kahdenvälisistä sopimuksista ja käydään läpi erilaisia teknologisia ratkaisuja senhetkiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin⁹⁷. Kirjailija Taisto Jalamon mukaan työväenkulttuuri suomensiirtolaisten keskuudessa oli huomattavasti elinvoimaisempaa verrattuna ruotsalaisiin⁹⁸.

Anna Edin ja Per Vesterlund pohtivat Ruotsin television kehitystä ja television kytköksen kansallisvaltioihin eli mikä on kansalaisuus ja kansalaisen oikeudet. Julkisella rahoituksella toimiva eli niin sanottu public service televisio oli Euroopassa ensisijainen ja vallitseva muoto, kunnes kaupallinen televisio rantautui 1980-luvun lopulla muuttaen kansallista mediamaisemaa. Eurooppalaisessa televisiotutkimuksessa nostettiin samanaikaisesti esiin julkisin varoin toimiva televisio, jolla on ollut demokratisoiva tarkoitus, etenkin jakamalla kaikille tasapuolisesti kulttuurisia kokemuksia. Televisio on väistämättä vaikuttanut kulttuuriimme ja toiminut monella tavoin yhdistävänä tekijänä yhteiskuntakehityksessä. Edin ja Vesterlund toteavat, että Ruotsin televisiohistoriassa vähemmistömediat loistavat poissaolollaan tarkoittaen sillä, ettei vähemmistömediasta ole kirjoitettu kuten olisi kuulunut. Syinä Edinin ja Vesterlundin mukaan on ollut kansankodin monet muut tärkeämmiksi

⁹² Suutari 2000, 223.

⁹³ Sulo Huovinen oli keskeinen hahmo ruotsinsuomalaisessa toiminnassa. Hän toimi RSKL:n pääsihteerinä vuosina 1986–1991, kirjoitti lukuisiin julkaisuihin ja toimi kirjailijana; Ks. Korkiasaari 2000, 231.

⁹⁴ Huovinen 1987, 36–37.

⁹⁵ Laakkonen 1987, 45.

⁹⁶ Huovinen 1987, 36.

⁹⁷ Tirkkonen 1987, 61.

⁹⁸ Jalamo & Rüster 1983, 82.

katsotut kysymykset, kuten kysymys modernisaatioprojektista, jonka seurauksena sivuutettiin tänä päivänä hyvinkin tärkeitä pidettävät ympäristö- ja vähemmistökysymykset.⁹⁹

2.3 Suomenkieliset ohjelmat Ruotsissa

Ruotsinsuomalainen televisiotoiminta aloitti toimintansa 1960-luvulla Ruotsin radion TV1:n päällikön Håkan Unsgaardin aloitteesta¹⁰⁰. Suomenkielinen televisio-ohjelma sai viikoittaisen tunnin kestävän lähetysajan omalla ohjelmapaikalla vuonna 1968. Ensimmäinen suomalaisille siirtolaisille suunnattu televisio-ohjelma Ruotsin televisiossa oli viihdeohjelma Juttutupa vuonna 1968¹⁰¹. Suomenkielisten televisio-ohjelmien tarkoituksena oli alun perin säilyttää siirtolaisten yhteys Yleisradion lähettämiin ohjelmiin ja Suomeen, josta ne aluksi myös hankittiin. Suomenkielisten työntekijöiden puuttuessa Ruotsin radiosta teki ohjelmavalinnat ruotsalainen tuottaja, jonka ohjelmavalinnat eivät ymmärrettävistä syistä vastanneet ruotsinsuomalaisten toiveita.¹⁰² 1970-luvun puoli väliin saakka kaikki Ruotsin radion TV1:n esittämät suomenkieliset ohjelmat olivat Yleisradion tuottamia, sillä suomenkielistä toimitusta ei silloin vielä ollut olemassa. 1970-luvun puolivälissä Ruotsin radio aloitti vähemmistökieliset lähetykset ja vuonna 1975 ensimmäisenä suomenkielisenä toimittajana Pertti Pitkänen, joka vastasi sekä ohjelmaostoista Suomesta että myös suomenkielisten ohjelmien budjetista ja niiden lähetysten ajankohdasta. Ensimmäinen Ruotsin television tuottama lastenohjelma Juttu -ohjelmasarja ilmestyi TV1:ssä vuodesta 1976 lähtien. Vuonna 1976 palkattiin toiseksi toimittajaksi Tapio Tuominen. Hänen tehtävänä oli tehdä maahanmuuttajille tarkoitettua uutiskooste Viikkokatsausta. Vähitellen siirryttiin myös omaan ohjelmatuotantoon ja vuonna 1980 ilmestyi katsojille lopulta 20 minuuttia kestävä Ykköskanava Ruotsin radion televisiotarjontaan katsottavaksi suomalaisille.¹⁰³ 1980-luvun alussa olivat Ruotsin Radion televisiossa välittämät suomenkieliset televisiolähetykset suurin vieraskielinen ohjelmaryhmä. Tämä osaltaan kertoo suomenkielisten tärkeästä asemasta verrattuna muihin siirtolaisryhmiin kuten jugoslaaveihin, turkkilaisiin tai kreikkalaisiin. Toisaalta eri siirtolaisryhmät päätyivät yhteisestä sopimuksesta siihen päätökseen, että

⁹⁹ Edin & Vesterlund 2008, 7–10.

¹⁰⁰ Jokinen 1996, 416; Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 328.

¹⁰¹ Jokinen 1996, 416.

¹⁰² Ibid., 416.

¹⁰³ Virallisissa julkaisuissa kirjoitettiin *suomalainen*, jolla virallinen Ruotsi selitti ruotsinsuomalaiset väliaikaisena Ruotsissa käyvinä henkilöinä; Ks. Unsgaard 1980, 6–7.

suomalaiset suurimpana siirtolaisryhmänä saivat omankieliset televisio-ohjelmat, sillä kaikille eri ryhmille ei riittänyt lähetysaikaa jaettavaksi.¹⁰⁴ Vuoteen 1986 asti suomenkielisiä televisio-ohjelmia näkyi vain Ruotsin televisiossa. Vuosikausia kestäneiden neuvotteluiden jälkeen Suomi-TV alkoi näkymään osassa Ruotsia vuonna 1986, ja toimiluvan haltijaksi tuli Ruotsinsuomalaisten Keskusliitto. Suomi-TV:ssä näytetään Yleisradion ohjelmasisältöjä.¹⁰⁵ Upsalan yliopiston lehtori Maijaliisa Jokisen vuonna 1994 tekemistä toimittaja Pertti Pitkäsen haastatteluista ilmeni, että suomenkielisten ohjelmien lähetysaika väheni 1980-luvulla lähes puoleen rahoituksen puutteesta. Suomenkielisen tv-toimituksen budjetista ei löytynyt varoja esimerkiksi viihteen tai tv-teatterin ostoon niiden kustannusten ollessa suuremmat muihin ohjelmaformaatteihin verrattuna. Ohjelmaostojen määrä Suomesta väheni 1990-luvun alussa noin 60 minuuttiin kuukaudessa, johon syynä arveltiin olleen Suomi-TV:n katsomisen mahdollisuus.¹⁰⁶ Vuonna 1994 Ruotsin televisiosta tuli yksi tunti ja 35 minuuttia suomenkielistä ohjelmaa viikossa, josta 35 minuuttia oli uutisia, 30 minuuttia lastenohjelmia ja 30 minuuttia dokumentteja tai reportaaseja viikossa.¹⁰⁷

1980-luvulla ei suomenkielisiä televisio-ohjelmia vielä Ruotsissa nähty osana ruotsinsuomalaista kulttuuriperinnettä. Suomenkieliselle siirtolaiskulttuurille oli ominaista identifioitua suomalaiseen kansalliseen kulttuuriperinteeseen, josta tärkeiksi ruotsinsuomalaisille muodostuivat esimerkiksi urheilu, teatteri, tanhu ja musiikkitapahtumat¹⁰⁸ tansseineen¹⁰⁹. Ruotsinsuomalaiset julkaisivat myös runsaasti omia lehtiä¹¹⁰. Kulttuuritoimintaa tuotettiin Ruotsissa osana siirtolaiskulttuuria¹¹¹. Televisio-ohjelmia tai elokuvia ei ollut nykypäivän tapaan vielä mahdollista tuottaa itse teknologian vasta kehittyessä. Näin ollen ainoa tapa katsoa suomenkielistä televisio- ja elokuvaviihdettä oli seurata Suomessa tehtävää tuotantoa. Nämä kulttuuriset ilmenemistavat sopivat suomenkielisten siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä elämäntilanteeseen hyvin, kuten myös suomenkieliset televisio-ohjelmat Suomesta, jotka ylläpitivät vahvaa suhdetta suomenkieliseen kulttuuriin. Ruotsinsuomalaiset kulttuurilaitokset nähtiin suurimmaksi osaksi sivistyneistön perustamiksi eikä suomenkielisten valtaväestön keskuudesta aluksi noussut

¹⁰⁴ Tapiola 2011, 89.

¹⁰⁵ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 330.

¹⁰⁶ Jokinen 1996, 417.

¹⁰⁷ Ibid., 418.

¹⁰⁸ Ks. Pekkala 2007.

¹⁰⁹ Pekka Suutarin väitöskirja vuodelta 2000 kertoo tanssimusiikista ruotsinsuomalaisen identiteetin rakentajana.

¹¹⁰ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 308–320.

¹¹¹ Ibid., 336–380.

kulttuurisia tarpeita¹¹². Juurtumisen seurauksena suomalainen kansallinen kulttuuriperinne ei enää riittänyt kaikille ruotsinsuomalaisille, vaan nähtiin tarve tuottaa suomenkielistä kulttuuria myös ruotsalaisessa viitekehyksessä ja kulttuuriympäristössä. Ruotsinsuomalaisten keskuudessa paljon puhuttu näkymättömyys voidaan nähdä yhdeksi syyksi, miksi suomenkielisten kulttuuriset tarpeet eivät nousseet laajassa mittakaavassa esille vaan mieluummin sulauduttiin valtaväestön pariin.

Vasta kansallisen vähemmistöaseman vahvistamisen myötä joulukuussa 1999 vähemmistöille suunnattujen televisio-ohjelmien merkitys tiedostettiin paremmin. Vuonna 2009 osana vähemmistölakia voimaan tullut Kielilaki Ruotsissa määritteli ruotsin kielen yhteiseksi kieleksi, sekä virallisesti kansalliseen vähemmistöön kuuluvalla yksityisellä henkilöllä oikeuden oppia, käyttää ja kehittää äidinkieltään¹¹³. Kielilaki on selkeä, muttei ota kantaa siihen, miten edellä olevat oikeudet toteutetaan käytännössä esimerkiksi suomenkielisten televisio-ohjelmien tarjonnan osalta. Suomenkielisillä televisio-ohjelmilla on ollut erityinen asema Ruotsissa ja Ruotsin valtio myöntää vuosittain valtionavustuksen sekä Ruotsin televisiolle että Ruotsinsuomalaiselle Keskusliitolle suomenkielisten televisio-ohjelmien välitystoiminnalle Suomen ja Ruotsin välillä¹¹⁴. Ruotsin valtion avustus takaa mahdollisuuden sisältöjen ostoon Suomesta ja näin ollen TV Finlandin näkymisen Ruotsissa. Monelle työvoimasiirtolaisena Ruotsiin tulleen ensimmäisen polven ruotsinsuomalaiselle suomenkielisten televisio-ohjelmien katsominen toimii tärkeänä yhteytenä suomen kieleen ja suomalaiseen kulttuuriin. Suomenkielisten televisiosisältöjen näkymisen loppuminen antennin välityksellä ja niiden siirtyminen verkkoon voi viedä suomenkieliseltä varttuneelta väestöltä mahdollisuuden nähdä suomenkielisiä ohjelmia Ruotsissa, jos uudet teknologiset sovellukset eivät ole tuttuja eivätkä käytössä. Professori Thomas Moringin mukaan verkko on huono vaihtoehto ainoaksi vähemmistömediaksi, jolloin vähemmistön ääni ei tule kuulluksi valtaväestölle. Vähemmistömedia voi myös olla vaarana eriytyä valtamediasta¹¹⁵. Ikääntynyt ruotsinsuomalainen väestö katsoo televisiota ja osalle heistä voi verkkomedia tuntua vieraalta käyttää.

¹¹² Huovinen 1987, 37–38.

¹¹³ Kielilaki 2009, verkkosivustossa Regeringskansliet 2020, <https://www.regeringen.se/49bb9d/contentassets/e4a3b92c3aad472886e85d4c0c13c323/spraklag-pa-finska>.

¹¹⁴ Massmediefrågor 2015, 18.

¹¹⁵ SVT Nyheter 2016.

Suomenkieliset televisio-ohjelmat antoivat mahdollisuuden kokea omankielistä kulttuuria Ruotsissa. Suomenkielisillä televisio-ohjelmilla on katsottu olevan tärkeä merkitys suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin ylläpidossa. Mahdollista paluumuuttoa Ruotsista Suomeen helpotti oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpito ja tätä kautta niiden ainakin osittainen säilyminen.

3 Suomenkielisten televisio-ohjelmien kulttuuriset merkitykset

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen mielipidekirjoituksista ilmeneviä kulttuurisia merkityksiä ja sen teeman alta löytyviä diskursseja suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden osalta. Näitä mielipidekirjoituksista esiin tulevia diskursseja ovat suomen kielen arvo symbolisena ja instrumentaalisena, suomalaisen kulttuurin välittäjänä ja ylläpitäjänä sekä suomalaiset televisio-ohjelmat kuluttamisena ja tekemisenä.

3.1 Suomen kielen arvo symbolisena ja instrumentaalisena

Tässä alaluvussa esittelen *suomen kielen arvon symbolisena* diskurssin ja *suomen kielen arvon instrumentaalisena* diskurssin.

Suomen kielestä puhuttaessa kirjoituksista voidaan erottaa kaksi ulottuvuutta kielen monimuotoisuuden kannalta: Suomen kielen käytön tarve voidaan nähdä symbolisena tai instrumentaalisena. Harri Mantilan tutkimus suomesta kansalliskielenä nyky-yhteiskunnassa on osoittanut, että kun puheeksi otetaan esimerkiksi vieraskielinen tai kaksikielinen opetus ei mainita ”kielen kansallista kulttuuria siirtävää tehtävää”. Suomen kieli nähdään yksilön oikeuksiin liittyvänä äidinkielenä ja välineenä. Mantilan mukaan kansalliseen ideologiaan perustuvat kielenhuollon suositukset eivät ole kielen käyttäjien arvostamia vaan ”normeja vastaan hyökätään kansainvälisyyttä korostavin argumentein”.¹¹⁶

Mielipidekirjoitukset osoittavat, että ajatus muuttumattomasta kansalliskielestä ja sen symbolisesta tehtävästä oli 1980-luvulla elinvoimainen. Erilaiset näkökulmat kansalliskieleen tulevat esiin ja osallistuvat keskusteluun kielten asemasta ja merkityksestä.

¹¹⁶ Mantila 2005, 313.

Mielipidekirjoittajat tuovat värikkäästi esiin omia näkökulmiaan suomen kielen asemasta ja merkityksestä. Lähestulkoon jokaisessa mielipidekirjoituksessa toistuu suomenkielisten televisio-ohjelmien saatavuuden tärkeys Ruotsissa asuville suomenkielisille. Sitä perustellaan ensisijaisesti suomen kielen tarpeella. Lähes jokaisessa kirjoituksessa tulee esiin suuri puute suomenkielisistä televisio-ohjelmista. Ruotsia täytyi osata, jotta pystyi seuraamaan ruotsinkielisiä televisio-ohjelmia. Jos ei ruotsin kielen taito ollut riittävän hyvä, seurattiin suomenkielisiä televisio-ohjelmia.

Löwanderin tekemä kyselytutkimus vuodelta 1984 ruotsinsuomalaisille ja kreikkalaisille Göteborgissa ja Malmössä paljastaa puutteellisen ruotsin kielen taidon tärkeimmäksi syyksi seurata suomenkielisiä televisio-ohjelmia. Löwanderin tutkimuksesta ilmeni, että heikon ruotsin kielen taidon omaavat henkilöt sekä yli 50-vuotiaat ja vähän koulutetut henkilöt katsoivat suomenkielisiä televisio-ohjelmia muita ryhmiä enemmän.¹¹⁷ Löwander toteaa tutkimuksessa, että sen aikaisten selvitysten yhtenä tavoitteena oli analysoida, miten Ruotsin siirtolaisuuspolitiikan tavoitteet täyttyivät televisio-ohjelmissa. Löwander mukaan aiemmissa selvityksissä huomattiin siirtolaisten suuri tarve opetella ruotsin kieltä ja näin ollen kielikurssien tarve huomattiin. Sen lisäksi aiemmissa selvityksissä huomattiin tarve jakaa tietoa Ruotsin yhteiskunnasta siirtolaiskielillä tiedotusvälineissä. Löwanderin kyselytutkimus osoittaa sen, kuinka suomen kielellä oli siirtolaisille välineellinen arvo Ruotsin yhteiskunnassa.

Suomen kielen välineellisen arvon lisäksi mielipidekirjoituksista nousi esille suomen kielen arvo kulttuurisessa merkityksessä. Suomen kieltä kuvataan mielipidekirjoituksissa äidinkielenä ja ”sielun kielenä”. Kirjoittajien ilmaisema ”sielun kieli” viittaa hyvin perustavanlaatuiseen tarpeeseen saada kuulla ja lukea omalla äidinkielellään. Oma äidinkieli eli suomen kielen koetaan tunnekieleksi, jonka avulla henkilö tuntee itsensä kokonaiseksi. Kirjoituksissa ilmaisu ”sielun kieli” voidaan nähdä suomalaisuuden identiteetin rakentavana ja uusintavana tekijänä. Tarve kuulla ja puhua omaa äidinkieltään on jokapäiväinen, ja sen vuoksi tarve kuulla ja nähdä suomenkielisiä televisio-ohjelmia on todellinen ja tarpeellinen. Nimimerkki Timo Kärki käyttää vuonna 1984 äidinkielestä nimitystä ”sielunkieleni” ja ilmaisee tarpeen oman äidinkielen käyttöön seuraavanlaisesti: *Minun on pakko saada*

¹¹⁷ Löwander 1985, 4, 19, 21–22.

*harrastaa omaa kieltäni joka päivä eri muodoissa.*¹¹⁸ Harri Mantilan mukaan kieli on arvokas ja kallis, jonka suomalaiset oman identiteetin merkitystä määritellessään liittävät usein menneeseen aikaan¹¹⁹. Dosentti Kimmo Jokinen ja Sosiologi Kimmo Saaristo toteavat kielen historiallisen merkityksen kansakunnan yhdistäjänä¹²⁰. Dosentti Tove Skutnabb-Kangas määrittelee äidinkielen yhdistelmäksi alkuperää ja samaistumista, joka kuvaa hyvin myös mielipidekirjoituksissa nousevia kuvauksia suomen kielestä äidinkielenä¹²¹.

Mielipidekirjoituksissa suomen kielen tarvetta ei aikuisten ruotsinsuomalaisten kohdalla perustella oppimisnäkökulman mukaan. Osa kirjoittajista ei kokenut tarvitsevansa televisio-ohjelmia kielenoppimiseen. Suomen kielen osaaminen oli itsestään selvä asia siirtolaisten keskuudessa. Tämä viittaa siihen, että kirjoittajat hallitsevat suomen kielen ja ovat pääosin ensimmäisen polven ruotsinsuomalaisia.

Taisto Hujasen väitöskirjassa vuodelta 1986 suhtautuivat haastateltavat myönteisesti oikeuteen omaan äidinkielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Hujanen huomasi tutkimuksessaan tilapäisyyden tunteella ja suomalaisuudella olevan selvä yhteys. Hujasen mukaan tilapäisyyden tunteessa suomalaisuuden säilyttäminen tuo vakauden tunteen.¹²²

Siinä vaiheessa kun suomenkieliset ohjelmat vihdoinkin näkyvät, kuvailee nimimerkki Sakari Kinnunen vuonna 1986 tunnetta: *On oikein piristävää, että kuuluu vaihteeksi suomen kieltä. Kun on kauan ollut siirtolaisena, niin rupeaa kieli kangistumaan, jos aina vaan kuulee ruotsia.*¹²³ Jouni Korkiasaari painottaa kielen ylläpidon merkitystä suomenkielisistä televisio-ohjelmista puhuttaessa¹²⁴. Osa kirjoituksista tukee Korkeasaaren näkökulmaa television toimimiselle suomen kielen ylläpitäjänä. Edellinen esimerkki osoittaa näkökulman paikkansapitävyyden. Pitkään Ruotsissa asuneet, 1960- ja 1970-luvuilla Ruotsiin suurten muuttoaaltojen aikana muuttaneet suomalaiset kaipasivat kuulla omaa äidinkieltään myös television välityksellä. Ruotsin valtiopäivät ja hallitus teki vasta vuonna 1975 virallisen kannanoton suuntaviivoista maansa siirtolais- ja vähemmistöpolitiikasta¹²⁵ Kesäkuun lopulla vuonna 1986 pienelle osalle siirtolaisia tarjoutui lopulta monenlaisten värikkäiden vaiheiden

¹¹⁸ RS 28/84, 2.

¹¹⁹ Mantila 2005, 313.

¹²⁰ Jokinen & Saaristo 2002, 36.

¹²¹ Skutnabb-Kangas 1981, 22–25.

¹²² Hujanen 1986, 545.

¹²³ RS 28/86, 2.

¹²⁴ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 332.

¹²⁵ Huovinen 1987, 33.

jälkeen mahdollisuus katsoa suomenkielisiä ohjelmia: Suomenkielisen kanavan Suomi-TV:n lähetykset aloitettiin Suur-Tukholman alueella¹²⁶.

Suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyminen televisiossa perustellaan useammassa mielipidekirjoituksessa suomen kielen ja kulttuurin säilymisellä Ruotsissa, esimerkiksi nimimerkillä Suomalaiset Medisiinarit Ruotsissa kirjoittavat vuonna 1985:

*Suomen televisio-ohjelmien näkyminen edistäisi suomen kielen ja kulttuurin säilymistä ja kehittymistä Ruotsissa. Se tukisi myös tulevaisuuden sukupolven äidinkielen ja siten turvallisen identiteetin kehitystä joka nykyisellään on usein riippuvainen vanhempien kyvyistä ja mahdollisuuksista.*¹²⁷

Suomenkieliset korkeakoulutetut lääketieteen opiskelijat osallistuivat keskusteluun suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä, ja he tunnistivat siirtolaislasten vanhempien rajalliset mahdollisuudet yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Tämän myös medisiinarit tuovat esiin kirjoittamalla ”vanhempien kyvyistä ja mahdollisuuksista”. Suomen kielen merkitys on keskeinen elementti oman identiteetin ylläpitämiselle. Esimerkki mainitsee ”tulevaisuuden sukupolven äidinkielen”, ja näin ollen tekstistä välittyy ymmärrys siitä, että seuraava sukupolvi olisi transnationaali, jonka täytyy tuntea myös suomalainen kulttuuri ja Suomi. Kirjoituksessa otetaan myös kantaa lasten ja nuorten mahdollisuuksiin rakentaa omaa identiteettiään suomen kielen ja kulttuurin kautta.

Medisiinarit perustelevat suomenkielisten televisio-ohjelmien tarvetta myös kaksikielisyyden lisääntymisellä, ja kirjoittavat: *Sekä suomen- että ruotsinkielisten TV-lähetysten näkyminen Ruotsissa voisi myös huomattavasti edistää kaksikielisyyden kehittymistä ja säilymistä.*

1980-luvulla käytiin keskustelua kaksikielisyydestä¹²⁸, jota medisiinareitten kommentti heijastaa. Suomen kieli oli äidinkielenä 71 prosentilla Suomesta Ruotsiin muuttaneilla ensimmäisen polven ruotsinsuomalaisella vuosien 1984 ja 1988 välillä tehtyjen kyselyjen mukaan. 1980-luvulla alkoi suomalaissiirtolaisten ruotsalaistuminen, mutta osa palasi takaisin Suomeen. Jouni Korkiasaaren mukaan paluumuutto katsottiin yhdeksi syyksi suomenkielisen väestön vähenemiseen Ruotsissa. Toinen syy suomen kielen vähenemiseen nähtiin parantuneessa ruotsin kielen taidoissa, jonka seurauksena äidinkieli on voinut vaihtua ruotsiksi. Ruotsissa ei tilastoida äidinkieltä, joten sen selvittämiseen on aina tehtävä erikseen

¹²⁶ Historiallinen hetki: Suomi TV:n sopimus 1986, 1.

¹²⁷ RS 25/85, 1.

¹²⁸ Ks. Skutnabb-Kangas 1981.

kyselyjä.¹²⁹ Kuitenkin voidaan olettaa, että toisen polven ruotsinsuomalaiset olivat kaksi- tai puolikielisiä tai jopa monikielisiä silloin kun kumpikin lapsen vanhempi oli eri siirtolaisryhmästä ja puhuivat muuta kieltä kuin ruotsia äidinkielenään. Elämä monikielisessä ympäristössä vaikutti luonnollisesti suomen kielen ylläpitämiseen.

Mielipidekirjoituksissa käytiin keskustelua kielikysymyksistä ja esitettiin erilaisia näkökulmia kielen välineelliseen arvoon. Nimimerkki Länsi-Göötanmaan piirin kevätkokous otti kantaa kielikysymykseen ja suomenkielisten televisio-ohjelmien tarpeellisuuteen vuonna 1988 seuraavanlaisesti:

Ruotsissa, jossa asumme, maan yhteinen kieli on ruotsinkieli. Tästä johtuen ruotsinsuomalaisten tavoitteena on muodostua aktiivisesti kaksikieliseksi kansanosaksi. Tämän tavoitteen saavuttamisen ehtona on kaksikielisen koulujärjestelmän kehittäminen Ruotsin koululaitokseen¹³⁰

Kirjoittajien mukaan kaksikielisyyttä ei saavuteta, ellei Ruotsin koulujärjestelmää kehitetä kaksikielisyyttä tukevaksi. 1980-luvulla kaksikielinen koulutus oli tarjolla jossain määrin suomenkielisille siirtolaislapsille, joille se käytännössä tarkoitti kahta viikkotuntia opetusta kotikielessä¹³¹. Haasteena kaksikieliselle koulutukselle muodostui siirtolaislasten ruotsalaistuminen ja kotikielen muuttuminen ruotsiksi¹³². Kirjoituksessa keskustellaan myös integroitumisesta Ruotsiin, mutta kaksikielisenä ”kansanosana”. Kirjoittajat haastavat yksikielisyyden normia, joka tulee esiin ensimmäisessä lauseessa.

Ruotsinsuomalaisten eristäytymisen tematiikkaa suomen kielen käytön kannalta pohdittiin useassa mielipidekirjoituksessa. Nimimerkki Tapio Wickström kirjoittaa suomen ja ruotsin kielen merkityksestä suomenkielisissä televisio-ohjelmissa, johon hänellä on ehdottaa seuraavanlaista ratkaisua:

Miksi Suomi-TV? Ensivaikutelma on turistikanava. Monethan tilaavat sanomalehden kesäosoitteeseen. Eikö ole olemassa vaara, että me ruotsinsuomalaiset eristäydymme entistä enemmän Ruotsin yhteiskunnasta? Televisiolla on suuri merkitys kielenopettajana? Näin minä haluaisin Suomi-TV:n: Ohjelmat lähetettäisiin tunnin viiveellä. Vain Suomessa tai Ruotsissa tuotettua ohjelmaa (menthan [sic] näkevät helposti ”punaista”). Kaikki suomalaiset ohjelmat tekitettäisiin ruotsiksi.¹³³

¹²⁹ Korkiasaari 2000, 166–167.

¹³⁰ Länsi-Göötanmaan piiri on yksi yhdeksästä piiristä, jossa toimii ruotsinsuomalaisia RSKL:n jäsenyhdistyksiä.

¹³¹ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 280.

¹³² Ibid., 280.

¹³³ RS 16/86, 3.

Nimimerkki Tapio Wickströmin kirjoituksessa käy selville kielen välineellinen arvo, ja hän tuo esille television opetuksellisen luonteen ja tekee konkreettisen ehdotuksen, jolla mahdollistetaan ohjelmien saavutettavuus suomenkielisiä laajemmalle katsojaryhmälle. Tekstittämällä Suomi-TV:n suomenkieliset televisio-ohjelmat ruotsiksi voisi ohjelmakanava houkutella ruotsalaisia katsojia. Ehdotus olisi näin ollen kaikille saavutettavissa ja yhdenvertainen Suomi-TV.

Tunnin viiveellä ohjelmien lähettämällä nimimerkki Tapio Wickström viittaa Ruotsin ja Suomen väliseen aikaeroon, jonka vuoksi esimerkiksi lastenohjelmat tulivat liian aikaisin eivätkä suomenkieliset lapset ehtineet ruudun eteen katsomaan suomenkielisiä lastenohjelmia. Tähän oli syynä Ruotsin valtiopäivien hyväksymä laki, joka velvoitti lähetysten näkymiseen yhtäaikaaisesti sekä Suomessa että Ruotsissa¹³⁴. Näin ollen lastenohjelmia ei voitu lähettää silloin, kun se sopi perheiden aikatauluun.

Joskus suomenkieliset televisio-ohjelmien uutislähetykset joutuivat välittämään ruotsinsuomalaisille huonoja uutisia, mikä sai kirjoittamaan mielipidepalstalle:

*Suomenkielinen TV:n uutislähetys kertoi, että suomen kieltä ei hyväksytty vähemmistökieleksi Ruotsissa.*¹³⁵

Televisiolla toimi tiedonvälittäjänä ja se välitti tietoa suomen kielen asemasta. Kielen instrumentaalinen arvo nousee kirjoituksessa esiin. Kirjoituksessa otetaan myös kantaa suomenkielisen opetuksen sekä suomenkielisten radio- ja televisio-ohjelmien vähentämiseen ja lehtien suomenkielisten palstojen poistamiseen.

3.2 Suomalaisen kulttuurin välittäjä ja ylläpitäjä

Suomenkielisten televisio-ohjelmien kulttuuristen merkitysten tarkastelussa ilmeni *kulttuurin välittäjä ja ylläpitäjä* diskurssi. Diskurssi nousee mielipidekirjoituksissa keskeiseksi tekijäksi. Suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymisen tarvetta argumentoitiin suomenkielisen kulttuurin kokemisen tarpeella. Kirjoittajat nostavat esiin suomalaisen kulttuurin merkityksen, ja vetoavat kulttuurin saannin tärkeyteen myös television välittämänä. Nimimerkki Länsi-

¹³⁴ Korkiasaari 2000, 330.

¹³⁵ RS 1/93, 3.

Göötanmaan piirin kevätkokous ottaa vuonna 1988 kantaa kulttuurin välittämiseen televisiossa:

Sen lisäksi, että koulussa toimitaan tehokkaasti kaksikielisyyden saavuttamiseksi, on yhteiskunnan kehitettävä myös muita suomenkieltä tukeavia [sic] kulttuuripalveluja. Tästä johtuen vaadimme myös, että Suomen television näkyvyysaluetta on laajennettava..¹³⁶

Kirjoittajat tuovat esille television merkityksen yhtenä suomen kieltä ja kulttuuria tuottavana palveluna, jonka näkymisen tarve on suurempi, kuin mitä se on kirjoittamishetkellä.

Kirjoittajat nostavat erityisesti esiin elokuvat ja lastenohjelmat televisiossa näytettävistä ohjelmista, joita vielä 1980-luvulla ei mielletty suoranaisesti kulttuuriksi, mutta koettiin kuitenkin tärkeäksi. Televisio tuki ruotsinsuomalaisten kulttuuri-identiteettiä eikä tämä identiteetti näin ollen rakentunut vain niin sanotun ”korkeakulttuurin” kautta. Arja Jokinen-Viita kirjoitti vuonna 1984 valmistuneessa tutkimuksessa siirtolaisten television katsomisen määristä ja kokemuksista sekä suomenkielisten televisio-ohjelmien tärkeydestä kulttuurin välityksessä. Arja Jokinen-Viidan mukaan suomenkielisen kulttuurin välitys televisiossa täytti ruotsinsuomalaisten tarpeen suomalaiseen kulttuuriin, vaikka ruotsin kielen taito olisikin opittu ja katsottiin myös ruotsinkielisiä ohjelmia. Katsomalla Suomessa tuotettuja ohjelmia säilytettiin kosketus Suomeen.¹³⁷ Mielipidekirjoituksia lukemalla saa toisenlaisen kuvan, ja useampi kirjoitus ottaa kantaa siihen, ettei suomenkielistä kulttuuria välitetty tarpeeksi televisiossa. Jokinen-Viidan tutkimus valmistui 1984. Suomi-TV:n lähetykset näkyivät Ruotsissa vasta vuonna 1986 ja silloinkin vain osalle ruotsinsuomalaisia. Edellä kuvatussa esimerkissä, Länsi-Göötanmaan piirin kevätkokouksen kirjoituksessa, käy ilmi, että ongelma piili juuri Suomi-TV:n lähetysten näkymisen rajoittumisena vain tietyille alueille Ruotsissa ja tästä syystä kaikilla ruotsinsuomalaisilla ei ollut mahdollisuutta katsoa suomenkielisiä televisio-ohjelmia. Televisiotekniikan puute rajoitti näin ollen Suomi-TV:n näkymistä. Jokinen-Viidan tutkimus on ristiriidassa kirjoittajien vaatimuksiin sekä lisätä suomenkielisiä televisio-ohjelmia että näkyvyyttä kaikkialla Ruotsissa. Ilmeisesti ruotsinsuomalaisten tarpeet suomalaiseen kulttuuriin ei tunnistettu riittävissä määrin.

Mielipidekirjoituksissa toistuvana ja tärkeänä teemana suomenkielisistä televisio-ohjelmista puhuttaessa nousee diskurssi *suomen kielen ja kulttuurin välittämisestä lapsille*. Lapsien nostaminen mielipidekirjoituksissa näin voimakkaasti esiin on mielenkiintoinen ilmiö.

¹³⁶ RS 14/88, 3.

¹³⁷ Jokinen-Virta 1984, 99–101, 103, 119–121.

Kirjoituksissa nousee tarve saada lisää ohjelma-aikaa suomenkielisille lastenohjelmille erityisesti 1980-luvun alun kirjoituksissa, jolloin suomenkielisiä televisio-ohjelmia näytettiin vain Ruotsin televisiossa. 1980-luvun alun kirjoituksista huokuu toiveikkuus, joka oli tyypillinen piirre vuosikymmenen alulle¹³⁸. Kirjoituksissa nostetaan esiin erityisesti suomenkielisten lastenohjelmien vähyys ja otetaan kantaa lastenohjelmien tasoon. Lastenohjelmista keskusteltaessa nousevat äidit kollektiivisesti vaatimaan lapsille suomenkielisiä ohjelmia televisiosta:

Enemmän ohjelmaa lapsille [sic]

*Meitä on koolla iso joukko pienten lasten äitejä. Olemme kurseilla, jossa pohdimme myös niitä asioita mistä lapsemme saavat virikkeitä nimenomaan suomenkielellä. Lauantaiset ja joskus sunnuntaiset suomenkieliset lastenohjelmat televisiossa pystyisivät täyttämään tätä aukkoa. Nythän nämä lastenohjelmat ovat niin lyhyitä, vaikkakin kivoja että säärittää katsella lastemme ilmeitä kun ohjelma loppua tupsahtaa niin äkkiä.*¹³⁹

Kielen välittäminen lapselle on haastavaa, jos kieli on yhteiskunnassa vähemmistöasemassa¹⁴⁰. Kirjoituksen otsikko havainnollistaa lastenohjelmia koskevan perustavanlaatuisen ongelman. Lapset ovat heikompana osapuolena ja äidit ovat vaatimassa lisää oikeuksia lapsille, he haluavat lisää suomenkielisiä lastenohjelmia televisioon. Ruotsinsuomalaiset olivat vuonna 1980 verrattain nuoria ja lähestulkoon kaikki työikäisiä, minkä johdosta työtä tehtiin elintason kasvattamiseksi. Äideille oli tullut selväksi, etteivät lapset kuulleet riittävästi suomen kieltä arjessa. Kurseilla on pohdittu yhteisesti äitien kesken erilaisia mahdollisuuksia siihen, missä lapset voisivat kuulla ja puhua suomea. Yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona on noussut television rooli suomen kielen välittäjänä. Jorma Kuusela kirjoittaa Suomen kieli Ruotsissa -julkaisussa, että vähemmistön on luonnollista ryhmittä ja saada yhteisesti äänensä kuuluviin¹⁴¹. Kirjoituksesta välittyy epävarmuus ja toive oman paikan löytämisestä. Tuire Liimatainen nostaa hänen pro gradu-työssä esille yleistäen ruotsinsuomalaisten epävarmuuden 1970- ja 1980-lukujen taitteessa, jolla hän viittasi siihen, mihin he kuuluivat ja mikä heidän asemansa oli Ruotsissa¹⁴². Äitien toive saada lapsille nähtäväksi lisää suomenkielisiä ohjelmia parempaan lähetysaikaan voidaan nähdä laajemmassa mittakaavassa asettumisena sekä myös tarpeena ylläpitää omaa kieltä ja

¹³⁸ Korkiasaari & Tarkainen 2000, 489.

¹³⁹ RS 10/80, 12.

¹⁴⁰ Skutnabb-Kangas 1981, 24.

¹⁴¹ Kuusela 1980, 5.

¹⁴² Liimatainen 2013, 36.

kulttuuria. Parempi lähetysaika tarkoitti äideille viikonlopun kumpaakin päivää, joka käytännössä tarkoittaisi perheen yhteisesti viettämää aikaa.

Kirjoitus on allekirjoitettu nimimerkillä Ryhmänohjaajakurssilaiset Norsborgissa 24.2.80¹⁴³, josta käy ilmi kyseessä olevan isompi joukko äitejä ilmaisemassa mielipiteensä lastenohjelmien vähyyteen. Kirjoituksesta selviää myös, että suomenkielisten lastenohjelmien puute on kirjoitushetkellä todellinen ja ajankohtainen asia, johon toivotaan muutosta. Kirjoitushetkellä Ruotsin Suomalainen -lehti oli RSKL:n järjestölehti ja ruotsinsuomalaisista instituutioista RSKL:lla oli siirtolaispolitiikassa keskeinen rooli keskusteltaessa muun muassa suomenkielisistä televisio-ohjelmista¹⁴⁴.

Vuonna 1990 kirjoitetaan edelleen television merkityksestä suomenkielisen kulttuurin välittäjänä ruotsalaisessa yhteiskunnassa:

*Olisi toivottavaa, että Ruotsin suomenkielinen toimitus selostaisi tämän lehden lukijoille, mikä tehtävä tv:lla [sic] on ruotsalaisessa yhteiskunnassa! Jos se on viihdyttää suomalaista kielivähemmistöä täällä, on sen ollut pakko itekin huomata, että tulokset ovat olleet minimaalisia. Jos se taas katsoo tehtäväkseen suomalaisen kulttuurin levittämisen keskuuteemme, kysyn, voiko enemmän epäonnistua.*¹⁴⁵

Nimimerkki Ville Leppänen ei ole tyytyväinen Ruotsin suomenkielisen televisiotoimituksen valitsemiin ohjelmiin ja hän kokee toimituksen yleisesti epäonnistuneen suomalaisen kulttuurin välittämisessä. Nimimerkki Ville Leppänen ottaa Ruotsin televisiossa esitetyn reportaasin ruotsinsuomalaisesta nuoresta, jota ei kohdeltu asianmukaisesti Suomessa. Nimimerkki Ville Leppänen ei ole tyytyväinen kulttuurin levittämisen tapaan. Kirjoituksessa nousee kuitenkin esiin laajempi huoli suomen kielen ja kulttuurin asemasta Ruotsissa. Kirjoituksessa kohdistetaan epäonnistuminen Ruotsin suomenkielisen toimituksen silloisen toimituspäällikön Jouko Laroman valintoihin ohjelmasisällöistä¹⁴⁶. Leppänen ei ole tyytyväinen siihen, kenelle ääni annetaan kuuluville. Kirjoituksesta nousee tyytymättömyys yleisesti suomalaisen kulttuurin levittämiseen yksittäisen esitetyn ohjelman kautta.

Kirjoituksissa kulttuuri koetaan tärkeäksi. Kuten edellä kävi jo ilmi, nousee useassa kirjoituksessa esille suomenkielisen kulttuurin puutteen diskurssi pelkästään siitä syystä, ettei

¹⁴³ Norsborg sijaitsee Botkyrkan kunnassa Tukholman kupeessa.

¹⁴⁴ Ks. Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 238.

¹⁴⁵ RS 6/90, 3.

¹⁴⁶ Laroma neuvotteli ohjelmatoiminnan yleisistä linjauksista yhdessä ruotsalaisten ohjelmapäälliköiden kanssa. Tapiola 2007, 148–149.

sille ole aikaa työssäkäyvien arjessa. Nimimerkki Skanstullin lukion luonnontieteen linja 2 9-luokka kirjoittavat, ettei vapaa-ajalla koeta kulttuurisia elämyksiä: *Tänne töihin tai opiskelemaan tulleista harva kulttuuria harrastaa, vielä harvempi sitä näyttää tasokkaasti luovan – palkattunakaan.*¹⁴⁷

Kirjoituksessa nousee esiin kysymys korkeakulttuurista sekä luokkayhteiskunnasta. Maalta Suomesta Ruotsiin muuttaneet nuoret eivät harrastaneet kulttuuria entisessä kotimaassa, ja he lähtivät Ruotsiin työn perässä rahaa ansaitsemaan. Kulttuurin harjoittamiseen ei ollut perinteitä eikä entisen kotimaan maalaiselämää nähty arvokkaana kulttuurisena tuotteena. Kirjoitus nostaa esiin Ruotsin yhteiskunnassa eri luokkien välisen eron ja sen, kenellä on mahdollisuus kulttuurin nauttimiseen ja tuottamiseen.

Hilkka Helsti havaitsi omassa pro gradu -tutkielmassaan television täyttävän sitä tyhjää aukkoa, joka syntyi ihmissuhteiden katkettua. Helstin mukaan televisio toi ihmisiä yhteen tarjoamalla puheenaiheita. Televisio lisäsi kotona viihtymisen kulttuurin, joka oli työväenkulttuurille tyypillistä.¹⁴⁸ Taisto Hujanen päätyi myös samaan päätelmään omassa väitöstutkimuksessaan. Hujanen tutkimuksessa tiedotusvälineillä oli suuri merkitys keskustelujen synnyttäjänä ja tällä tavalla ylläpitää yhteyksiä Suomeen, mutta myös ruotsalaisiin.¹⁴⁹

Edellisen esimerkin kirjoitti nimimerkki Skanstullin lukion luonnontieteellinen linjan 2 yhdeksäs luokka vuonna 1982. Lukiolaiset voidaan identifioida nuoriksi Tukholmassa Söderin kaupunginosassa suomenkielistä lukiota¹⁵⁰ käyviksi siirtolaisvanhempien lapsiksi. He saivat mahdollisesti kokea omien vanhempien siirtolaisuuden synnyttämät moninaiset ongelmat. Siirtolaisina Ruotsiin tulleitten kieliongelmat ja siitä seurannutta häpeää omaa kieltä ja kulttuuria kohtaan saattoi siirtyä seuraavaan polveen, jonka seurauksena toisen siirtolaislapset tekivät pesäeroa omiin vanhempiinsa ja ruotsalaistuivat. Raskasta mekaanista vuorotyötä teollisuuden palveluksessa tehneillä saattoi olla haastavaa vaikuttaa yhteiskunnassa tapahtuviin asioihin.

¹⁴⁷ RS 7/82, 13.

¹⁴⁸ Helsti 1988, 105-108.

¹⁴⁹ Hujanen 1986, 348.

3.3 Televisio-ohjelmat kuluttamisena ja tekemisenä

Suomenkielisten televisio-ohjelmien kulttuuristen merkitysten tarkastelussa ilmeni *kulttuurin kuluttamisen ja tekemisen* diskurssi.

Edellisen luvun nimimerkki Skanstullin lukion luonnontieteen linja 2 9-luokka mielipidekirjoitus nostaa esiin suomenkielisten televisio-ohjelmien *kulttuurin kuluttamisen ja tekemisen* diskurssit. Kirjoituksesta ilmenee kulttuurin harrastaminen ja luominen joko ammattilaisina tai harrastajina. Taustalla piilee ajatus kulttuurin vaatimasta niin sanotusta tyhjästä ajattelun ajasta, jota ei siirtolaisilta kuitenkaan aina löytynyt työn ja/tai kielen opiskelun viedessä kaiken ajan. Oman paikan löytämiseen ja oman aseman rakentamiseen uudessa kotimaassa saattoi mennä usea vuosikymmen. Viimeistään siinä vaiheessa, kun ensimmäisen Suomesta muuttaneen sukupolven jälkikasvu ja heidän lapsensa olivat ruotsalaistuneet, ymmärrettiin oma asema ruotsalaisessa yhteiskunnassa pysyväksi olotilaksi.

Mielipidekirjoituksissa nousee yhdeksi merkittävimmäksi keskustelun aihealueeksi suomenkielisten televisio-ohjelmien sisältö. Tämä on myös osa suomenkielistä televisio-ohjelmien kuluttamisen ja tekemisen diskurssia. Kirjoituksissa vuorottelevat keskustelu sekä Ruotsin television tuottamista suomenkielisistä televisio-ohjelmista että Yleisradion välittämistä Suomi-TV:n ohjelmista. Muutamassa kirjoituksessa viitataan samassa kirjoituksessa kumpaankin instituutioon ja niiden tuottamiin ohjelmiin. Pääsääntöisesti mielipidekirjoitukset käsittelevät kuitenkin erikseen joko Suomi-TV:n tai Ruotsin television tuottamia suomenkielisiä ohjelmia.

Mielipidekirjoituksissa televisiossa esitettävät suomenkieliset ohjelmat puhuttelevat kirjoittajia. Kirjoituksista nousee pääsääntöisesti esiin suomenkielisten televisio-ohjelmien vähäisen määrän diskurssi, jonka teknisiä syitä käsittelen tarkemmin seuraavassa pääluvussa. Mielipidekirjoituksille tyypilliseen tapaan televisio-ohjelmista joko pidetään tai sitten ne eivät ole kirjoittajalle sisällöltään mieleisiä. Muutama kirjoittaja valitsee lähestymistavaksi huumorin. Kirjoittajat ottavat kantaa ohjelmien valintoihin ja useassa kirjoituksessa halutaan vastaus kysymykseen, kuka ohjelmat valitsee.

Ruotsin television SVT:n kanavilla näytettävät suomenkieliset ohjelmat sekä Suomi-TV:n näkyminen osassa Ruotsia ei aina tarkoittanut sitä, että ruotsinsuomalaisyleisö sai haluamiaan

ohjelmia. Nimimerkki Yksinhuoltajaäidit halusivat vastauksen kysymykseen, mihin lastenohjelmat olivat kadonneet vuonna 1986:

*Missä ovat LASTENOHJELMAT? [sic] Missä on sen kansanosan ohjelma, joka ehkä eniten tarvitsee suomenkielistä lähetystä? Aivan pienten lasten, jotka eivät ehkä vielä ole oppineet tarpeeksi ruotsia edes ymmärtääkseen TV:n surkeatasoisia ruotsinkielisiä ohjelmia. Lasten, jotka ovat ihanteellisen kiitollisia TV-katselijoita, jotka suorastaan imevät itseensä jokaisen suomenkielisen sanan; runot, laulut ja sadut. Lapset eivät korota ääntään yleisön palstoilla.*¹⁵¹

Vastakkainasettelu ruotsinkielisten ja suomenkielisten lastenohjelmien välillä on selvä. Yksinhuoltajaäidit eivät ole tyytyväisiä ruotsinkielisiin ohjelmiin. Äidit tiedostavat, että lapsille on erittäin tärkeää jo pienestä pitäen saada katsoa televisio-ohjelmia omalla äidinkielellään ja rakentaa omaa suomenkielistä identiteettiään. Nimimerkki Yksinhuoltajaäidit jatkavat:

*Kuka valitsee ohjelmat? Kuka on vastuussa? Onko kyseessä raati ja miksi siihen siinä tapauksessa on valittu vain lapsettomia miehiä (ohjelman valinnasta päätellen)? Eikö suomalainen televisio lähetä lainkaan lastenohjelmia nykyisin, vai miksi ne on sensuroitu Ruotsiin lähetettävästä ohjelmasta?*¹⁵²

Kaikille katsojaryhmille ei pystytty samanaikaisesti tarjoamaan ohjelmia. Syynä lastenohjelmien puuttumiseen olivat sopimukselliset ja taloudelliset seikat, joita säädeltiin Ruotsin televisiossa. Toinen syy saattoi olla myös se, ettei lapsia nähty Ruotsin television päättävissä elimissä relevanttina yleisönä suomenkielisille ohjelmille vaan yhteiskuntaan integroituneina ruotsalaislapsina, jotka katsoivat ruotsinkielisiä lastenohjelmia. Tätä näkemystä vahvistaa Ruotsin senaikainen siirtolaispolitiikka erityisesti paikallisesti kunnissa, jossa vallalla oli yleinen ajatus sulauttaa siirtolaiset ruotsalaiseen yhteiskuntaan¹⁵³. Siirtolaisvanhemmille tilanne oli haastava, ja siksi he vaativat suomen kielen ja kulttuurin välittämistä myös lapsille television kautta. Vanhempien vaatimusta vahvistaa myös Arja Jokinen-Viidan tutkimuksessa ilmi tullut seikka, että kulttuurinvälitys oli tärkeää, vaikka osasikin ruotsia¹⁵⁴. Lastenohjelmien puuttumiseen Suomi-TV:n ohjelmistosta saattoi olla syynä myös sopimukselliset tai taloudelliset seikat.

¹⁵¹ RS 35/86, 3.

¹⁵² RS 35/86, 3.

¹⁵³ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 304.

¹⁵⁴ Jokinen-Viita 1982, 99–101.

Nimimerkki Medisiinarit kirjoittavat vuonna 1985: *Ruotsin TV:n suomenkielisten, lapsille tarkoitettujen ohjelmien tasoon ja määrään, jotka ovat aivan riittämättömiä. Esimerkkejä heikoista lastenohjelmista on lukuisia*¹⁵⁵

Nimimerkki Medisiinarit kritisoivat lastenohjelmien heikkoa tasoa. Korjauskeinoksi he esittävät suomenkielisten televisio-ohjelmien määrärahojen lisäämistä Ruotsin televisiossa laadukkaiden lastenohjelmien saavuttamiseksi. Syynä lastenohjelmien arvosteluun on pienellä panostuksella tuotetut ohjelmat sekä pieni budjetti. Tätä näkemystä tukee Paula Tapiolan pro gradu -työssä esille tulleet tutkimukset siitä, että ohjelmaostojen yhteydessä tehtiin päätös tarjota ohjelmia kaikille katsojaryhmille ja näin ollen ohjelmatarjonta pysyi hyvin hajanaisena¹⁵⁶. Lastenohjelmat olivat Jouni Korkiasaaren mukaan kuitenkin tärkeässä asemassa toimituksessa. Alkuvuosina ohjelmat tilattiin Suomesta, ja myöhemmin ohjelmia tehtiin ruotsinsuomalaisessa toimituksessa.¹⁵⁷

Nimimerkki Skanstullin lukion luonnontieteen linjan 2 9-luokka kirjoittajat näkevät ruotsinkieliset lastenohjelmat laadukkaina, ja ehdottavat niitä käytettäväksi suomenkielisessä televisiotoiminnassa Ruotsissa:

*Miksi ette vuokraa ensiluokkaisia ruotsalaisia lastenohjelmia ja äänitä niihin suomenkielistä puhetta? Esimerkiksi sarjasta Från A till Ö riittäisi iloa lapsille moneksi viikoksi.*¹⁵⁸

Suomenkielisten lastenohjelmien lisäämisen ratkaisuksi ehdotettiin useita esimerkiksi ruotsinkielisten lastenohjelmien vuokraamista, jotka voisi äänittää suomen kielelle. Lukiolaiset päättivät kirjoittaa vastineen toimittaja Pertti Pitkäsen Ruotsin Suomalainen -lehdessä julkaistuun haastatteluun, jossa toimittaja Pitkänen väitti, ettei suomenkielisistä televisio-ohjelmien sisällöistä kehity keskustelua ruotsinsuomalaisten keskuudessa¹⁵⁹. Nuoret lukiolaiset päättivät haastaa toimittajat tekemään uutta ohjelmasisältöä sen sijaan että he toistivat jo näytettyjä ohjelmia sekä vanhoja elokuvia. Nimimerkki Skanstullin lukion luonnontieteen linjan 2 9-luokka kysyy:

*Me kysymme, mistä keskusteltaisiin. Viikonvanhoista ”ajankohtaistapahtumista”? Toimittajien tai kukaties harjoittelijoiden nk. asiaohjelmista? Kaunis isänmaamme-nostalgioista? [sic]*¹⁶⁰

¹⁵⁵ RS 25/85, 3.

¹⁵⁶ Tapiola 2013, 118.

¹⁵⁷ Korkiasaari 2000, 332.

¹⁵⁸ RS 7/82, 13.

¹⁵⁹ Kun ei synny kunnan keskusteluja 1982, 7.

¹⁶⁰ 7/82, 13.

Kirjoittajien mielestä katsojia jopa aliarvioitiin ohjelmien sisältöjen osalta. Suomenkielisiä televisio-ohjelmia tehtiin pienellä budjetilla. Pitkäsen haastattelu vaikutti ainakin mielipidekirjoitusten osalta siihen, että alettiin keskustella myös ohjelmien sisällöistä.

Nimimerkki Olof Qvickström ottaa kantaa lastenohjelmien suomalaiseen alkuperään, jota ei aina koettu hyvänä asiana lasten kannalta:

Odotin innolla 28.2 uutta jaksoa Hermannin pellekoulusta¹⁶¹. Ihmeekseni tuli uusintana edellisen sunnuntain jakso, tosin ilman tekstitystä. Petyin. Tuo uusinta antoi ajatuksia ohjelman sisällöstä. Olen aiemminkin todennut, että Suomesta ostettujen lastenohjelmien kohderyhmänä ovat suomalaiset lapset Suomessa. Hermannin pellekoulu ei tästä poikkea. Esimerkiksi mainittakoon Hermannin arvuuttelu lasten antamista vastauksista kuvaruudun ääressä: ”...Veera Turusta” jne.¹⁶²

Kirjoituksessa tartutaan Suomesta ostettujen lastenohjelmien ongelmaan. Kirjoittajan mukaan suomalaisten lastenohjelmien kohderyhmänä ovat suomalaiset lapset Suomessa. Kirjoittajan mielestä sen enempää suomenkieliset lastenohjelmat kuin suomen kielellä dubatut ruotsalaiset lastenohjelmat eivät tue ruotsinsuomalaisten lasten identiteetin kasvua, vaan hän vaatii ruotsinsuomalaisia lastenohjelmia. Kirjoitus voidaan nähdä vakiintumisen diskurssina, jossa siirtolaisten lapset ovat ruotsalaisia lapsia ja joille halutaan tarjota suomenkielisiä lastenohjelmia ruotsinkielisestä viitekehityksestä ja kulttuuriympäristöstä. Ajatusta tukee myös tieto siitä, että suurin osa suomalaissiirtolaisten lapsista oli 1980-luvulla syntynyt Ruotsissa¹⁶³. Vaatimukseen yritettiin vastata Ruotsin television suomenkielisessä toimituksessa.

Yksi merkittävimpiä keskusteluja käytiin vuonna 1986 suorien lähetysten aiheuttamasta ongelmasta lastenohjelmien osalta: *Suora lähetys aiheuttaisi mm sen, että lastenohjelmat menisivät sivu suun useimmilta työläisperheiltä tunnin aikaerosta johtuen.[...] Vedä vaan kaikki nauhalle!*¹⁶⁴

Kirjoittaja Tapio Wickström oli saanut Suomi-TV:n puuhamieheltä [sic] nimittävältä henkilöltä ehdotuksen nauhoittaa lastenohjelmat. Videolle nauhoitettuja lastenohjelmia pystyi katsomaan televisiosta silloin kun itselle sopi.

¹⁶¹ Edesmenneen näyttelijä Veijo Pasasen esittämä Sirkuspelle Hermann oli yksi rakastetuimmista lastenohjelmista Pikku Kakkosessa vuosina 1978–1988 ja ohjelma on senkin jälkeen ihastuttanut uusia sukupolvia. Ohjelmassa lasten kommentit välittyvät televisioruudun toiselta puolelta Pelle Hermannille ja hän keskustelee lasten kanssa mainiten heidän nimensä ja paikkakuntansa. Ks. Kuuskoski 2018.

¹⁶² RS 10/82, 14.

¹⁶³ Opetusministeriö 1987, 3.

¹⁶⁴ RS 16/86, 3.

Kirjoittajat ehdottavat erilaisia teknisiä ratkaisuja, jotta Suomi-TV:n lastenohjelmat saatiin näkymään suomenkielisissä perheissä Ruotsissa. Eräänlainen solidaarisuus huokuu niistä aineiston kirjoituksista, joissa ehdotetaan monenlaisia teknisiä ratkaisuja, jotta suomenkieliset lastenohjelmat saataisiin näkymään. Mielipidekirjoituksista ilmeni myös, että teknisten ratkaisut aiheuttivat kustannuksia lapsiperheille ja kestävämpi ratkaisu olisi ollut esittää lastenohjelmat silloin, kun lapsiperheet olivat kotona.

Lastenohjelmien lisäksi kirjoittajat kokevat suomenkieliset elokuvat merkitykselliseksi. Kirjoituksissa nousee diskurssi *suomenkielisten elokuvien välittämisestä ja säilyttämisestä*. Keskustelua käydään suomenkielisten elokuvien määrän lisäämisen tarpeesta sekä Ruotsin television että Suomi-TV:n ohjelmistossa. Birgitta Löwanderin vuonna 1978 tekemän selvityksen mukaan ruotsinsuomalaiset halusivat nähdä suomalaisia elokuvia¹⁶⁵.

Keskusteluja sävyttää myös toive lisätä laadukkaiden suomalaisten elokuvien määrää televisiossa. Nimimerkki Irmeli Nyman toivoo vuonna 1982 Ruotsin television suomenkielisen toimituksen valitsevan huolellisesti esitettävät elokuvat:

*Mielestä se vähä suomenkielisten ohjelmien lähetysaika, jonka Ruotsin Radio meille tarjoaa, pitäisi käyttää tarkoin harkiten parhaan mahdollisen Suomen television tai Suomen filmituotannon tuotteiden saamiseksi meille ruotsinsuomalaisille.*¹⁶⁶

Nimimerkki Nymanin mukaan on tärkeää näyttää laadukkaita elokuvia etenkin jos ruotsalaiset katsovat niitä. Tässä kirjoituksessa tulee esille suomalaisen kulttuurin välittäminen ruotsalaisille. Elokuvat tekstitettiin ruotsiksi ja näin ollen suomenkielisten keskuudessa nousi huoli suomalaisten elokuvien laadusta, jos ruotsalaiset katsovat niitä. Vielä 1980-luvun alkupuolella suomenkielisellä kulttuurilla ei ollut pysyvää asemaa valtavirtakulttuurin keskellä. Tutkija Magdalena Jaakkolan mukaan siirtolaiset kokivat usein haasteita sopeutua ruotsalaiseen yhteiskuntaan ja näin ollen eristäytyttiin usein suomalaisten omiin kerhoihin harrastamaan kulttuuria¹⁶⁷. Tulkintani mukaan suomalaiset maaseudun syrjäisissä kolkissa, köyhistä oloista kertovat menneisyyteen kuuluvat elokuvat saattoivat nostattaa Ruotsiin suuren muuttoaallon aikana muuttaneille suomalaisille kipeitä muistoja, joita ei välttämättä haluttu esitettäväksi televisiossa valtaväestölle Ruotsissa. On selvä, että näistä lähtökohdista nousi vaatimus näyttää vain laadukkaita suomalaisia elokuvia Ruotsin televisiossa, jolla

¹⁶⁵ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 329.

¹⁶⁶ RS 13/82, 14.

¹⁶⁷ Jaakkola 1984, 39–47.

voitiin vähitellen saavuttaa hyväksyntä omaan kulttuuriin Ruotsissa. Toinen syy ensiluokkaisten elokuvien näkemisen tarpeelle voi tulkintani mukaan löytyä elokuvien merkityksestä kansallisen identiteetin rakentajana. Mediatutkija Jukka Kortin mukaan elokuva on toiminut voimakkaiden tunteiden herättäjänä ja varsinkin toisen maailmansodan aikana oli elokuvilla merkittävä asema kansallistunteen kohottajana¹⁶⁸. Dosentti Kimmo Jokisen ja sosiologi Kimmo Saariston mukaan elokuvat tarjosivat Suomessa käsitystä kansallisesta todellisuudesta, ja niissä rakentuu sekä yksilölliset että kollektiiviset identiteetit¹⁶⁹. Jokista ja Saarista mukaillen tulkitsen, että suomalaisten työvoimasiirtolaisten oli helppo tunnistaa elokuvista niitä diskursiivisia käytäntöjä, joita kuului suomalaiseen kansalliseen todellisuuskäsitykseen.

Muutamassa kirjoituksessa esitetään toive lisätä ohjelmistoon suomalaisia elokuvia. Nimimerkki Matti Rajala otsikoi kirjoituksensa ”Pankaa Puupäätä putkeen” ja ehdottaa vuonna 1986 Pekka Puupää -elokuvia esitettäväksi Suomi-TV:ssa: *Pankaahan puupäät tulemaan Pekka Puupäätä. Siitä väki tykkää, tiedän mä.*¹⁷⁰

Vuosien 1953 ja 1960 aikana valmistuneet Pekka Puupää -elokuvat ovat populaarikulttuurin helmi ja esimerkki kriitikoiden haukkumista elokuvista, joista kuitenkin tuli kansansuosikkeja¹⁷¹. Hyväntahtoisen ja harmittoman Pekka Puupään ajautuminen erilaisiin kommelluksiin ystävänsä Pätjän kanssa sulatti ison elokuvayleisön ja elokuvat tarjosivat viihdettä yleisölle. Nostalgiset elokuvat olivat katsojien suosiossa. Elokuvia toivottiin esitettäväksi myös Ruotsissa. Nimimerkki Matti Rajala jatkaa:

*Suomen TV osti aikoinaan koko Suomi Filmin tuotannon, ynnä sillä on hallussaan lukemattomia TV teatterin tekemiä ohjelmia, joista Teoston maksut luulisi olevan kuitatut.*¹⁷²

Tarve nähdä suomalaisia elokuvia ja ohjelmistopolitiikka eivät kuitenkaan aina kohdanneet toisiaan. Vaikka Yleisradio olisi ostanut Suomi Filmin tuotannon, ei Ruotsissa löytynyt riittävästi lähetyssaikaa televisiokatsojille mieluisten elokuvien esittämiselle. Puuttuvien lähetyssaikojen lisäksi ei Ruotsin televisiolle eikä varsinkaan 1980-luvun alkuvuosina Ruotsin assimilaatiopolitiikkaan kuulunut suomalaisten elokuvien näyttäminen muutamalla pääkanavalla siirtolaiskielellä ideologisella tasolla. On kuitenkin ymmärrettävää, että

¹⁶⁸ Kortti 2016, 152.

¹⁶⁹ Jokinen & Saaristo 2002, 279.

¹⁷⁰ RS 4/86, 3.

¹⁷¹ Ks. Kansallinen Audiovisuaalinen Instituutin internetsivut, Elonet 2020a.

¹⁷² RS 4/86, 3.

kirjoittaja tarttuu tähän kysymykseen. Keskustelu televisio-ohjelmien näkyvyydestä oli kirjoituksen aikoihin vuonna 1986 kuumimmillaan ja toiveita erilaisista ohjelmista esitettiin runsaasti. Silti sama keskustelu jatkuu edelleen vuonna 1993, ja nimimerkki Johan Lämsä toteaa kirjoituksessaan: *Suomalaisten filmien esittäminen on jo kokonaan lopetettu ja nekin jotka aikaisemmin tulivat, lähetettiin aina puolen yön aikaan.*¹⁷³

Suomenkielisiä elokuvia sijoitettiin ohjelmistossa myöhäisempään ajankohtaan.

Kirjoituksesta nousee esiin Ruotsin silloinen tapa arvottaa suomalaista kulttuuria. Vasta kansallisen vähemmistöaseman tunnustamisen myötä vuonna 2000 alettiin ruotsinsuomalaista kulttuuria luomiskausi laajemmassa mittakaavassa¹⁷⁴.

Nimimerkki Missä vika nostaa vuonna 1986 esille ajankohtaisten suomalaisten elokuvien puutteen ohjelmistosta:

*Miksi ohjelmistosta karsitaan uudempia suomalaisia elokuvia kuten Jaakko Pyhälän ”Jon”. Katsojat haluaisivat varmaakin uudempaa suomalaista teatteri- ja elokuvaohjelmaa kuvaruutuun.*¹⁷⁵

Yhteydet Suomen ja Ruotsin välillä olivat tiiviit. Kulttuuriuutisia luettiin suomalaisista sanomalehdistä ja Suomeen suuntautuvien matkojen aikana tarjoutui mahdollisuus katsoa suomalaisia elokuvia, tai ainakin kuulla kiinnostavista suomalaisista uutuuselokuvista. Ohjaaja Jaakko Pyhälän esikoiselokuva Jon vuodelta 1983 käsittelee juurettomuutta ja hyvinvointivaltion väkivaltaista puolta, jossa nuori mies karkaa poliisia ja työttömyyttä pakoon Pohjois-Norjaan kalatehtaaseen töihin ja etsimään itseään¹⁷⁶. Elokuvan ruotsinsuomalaisia puhutteleva tematiikka saattoi olla syy siihen, miksi juuri kyseinen elokuva nousi mielipidekirjoituksessa esille.

Suomi-TV:n ohjelmistossa ei kuitenkaan voitu näyttää ajankohtaisia elokuvia sopimuksellisista syistä. Suomi-TV:n omistaja Yleisradio toimi sopimuksien neuvottelijana. Neuvottelut uusien elokuvien saamisesta ohjelmistoon vei kuitenkin aikaa. Sopimuksellisten haasteiden lisäksi uudet elokuvat nostivat television ohjelmakustannuksia, jonka vuoksi päädyttiin näyttämään saatavilla olevia jo aiemmin ostettuja vanhempia elokuvia

¹⁷³ RS 42/93, 3.

¹⁷⁴ Latvalehto 2018.

¹⁷⁵ RS 40/86, 1.

¹⁷⁶ Kansallinen Audiovisuaalinen Instituutin internetsivut, Elonet 2020b.

ohjelmistossa. Suomalaisiirtolaisten toiveet siitä, millaista suomalaista kulttuuria he haluavat kokea eivät ilmeisesti tavoittaneet Yleisradion päättäviä toimielimiä.

Elokuvien lisäämisen ohjelmistoon lisäksi nousee kirjoituksissa esille elokuvien laatu, joka ilmentää kuluttamisen ja tekemisen diskurssia. Kirjoitusten kautta käy selväksi, että suomalaisia ja ruotsalaisia elokuvia verrattiin toisiinsa. Keskustelu hyvälaatuisista ja huonolaatuisista elokuvasta saattoi muistuttaa perinteistä Suomi-Ruotsi maaottelua, jossa suomalainen elokuva nähtiin helposti huonolaatuisena. Vuonna 1987 nimimerkki V Jounila¹⁷⁷ kertoo kirjoituksessaan Ruotsin television ohjelmistossa näkemästään elokuvasta, joka hänen mielestään edustaa huonolaatuista elokuvaa ja yleistää suomalaiset elokuvat yleisesti heikkolaatuisiksi. Jälleen kerran kirjoituksessa tartutaan siihen seikkaan, että ohjelmia valitsevan toimituksen kuuluisi kysyä katsojien mielipidettä ohjelmistoa valitessa. Irmeli Nyman antaa palautetta televisiossa esitettävistä suomalaisista elokuvista vuonna 1982 julkaistussa kirjoituksessa suoraan toimittaja Pertti Pitkäselle:

Millä perusteella Pertti Pitkänen valitsee sen ohjelmiston joka tänne Suomesta tuotetaan. Erityisesti haluaisin tietää millä perusteilla Pertti Pitkänen oli valinnut suomenkielisessä ohjelmistossa 1. kanavalla 21.2.1981 nähdyn vanhan filmin ”Senni ja Savon sulttaani”. [sic] (Så älskar man i Savolax) joka toivottavasti jää toimittaja Pitkäsen uran pohjanoteeraukseksi.¹⁷⁸

Toimittaja Pertti Pitkänen muokkasi suomenkielistä ohjelmatarjontaa vastaamaan paremmin ruotsinsuomalaisia katsojien mieltymyksiä¹⁷⁹. Kaikkia ruotsinsuomalaisia katsojia ei Pitkänen kuitenkaan voinut miellyttää elokuvia valitessa. Elokuva Senni ja Savon sulttaani vuodelta 1953 edustaa vanhaa suomalaista rillumareiperinnettä¹⁸⁰, ja elokuva jakoi ilmeisesti mielipiteitä katsojissa.

Kirjoituksissa nousee esiin kysymys millaista kulttuuria suomalaissiirtolaiset haluavat ja millaista kulttuuria tarjotaan katsojille. Kirjoittajat eivät vain tyydy vanhanaikaiseen nostalgiseen Suomi -elokuvaan vaan haluavat uudempaa ajassa kiinni olevaa suomalaista elokuvatuotantoa näytettäväksi Ruotsissa. Kirjoitusten perusteella siirtolaisina Ruotsiin lähteneet nähdään ohjelmatarjonnasta päättävien toimesta mahdollisesti aikaan pysähtyneiksi ja näin ollen ei kuunnella heidän tarpeitaan saada kokea aikakaudelle tyypillistä nykyaikaista suomalaista kulttuuria vaan tarjotaan suomalaisia elokuvia menneestä ajasta. Professori Pekka

¹⁷⁷ RS 7/87, 3.

¹⁷⁸ RS 13/87, 14.

¹⁷⁹ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 331.

¹⁸⁰ Kansallinen Audiovisuaalinen Instituutin internetsivut, Elonet 2020c.

Suutari toteaa suomalaiskansallisten tyylipiirteiden korostamisen alkuvaiheessa toimineen hyvin tärkeänä osana vähemmistökulttuuria. Entisiin suomalaiskansallisiin tyylipiirteisiin palaaminen aiheuttaa kulttuurin hiipumista ja uusien vaikutteiden etsiminen muodostuu tärkeäksi osaksi uusiutumista.¹⁸¹ Vasta vuonna 2007 ilmestyi ensimmäinen ruotsinsuomalaisuutta kuvaava elokuva *Kid Svensk*¹⁸², jolla oli käänteentekevä vaikutus ruotsinsuomalaisessa kulttuurikentässä.

Suomenkielisten lastenohjelmien ja elokuvien lisäämisen lisäksi keskustellaan kirjoituksissa uutisista. Suomenkielisistä uutisista nousee esiin toisaalta kuluttamisen ja tekemisen diskurssi, mutta myös kulttuurin välitystä ja ylläpitämistä diskurssi. Suomenkieliset uutiset ovat suomenkielisen ohjelmatoiminnan alkuajoista lähtien kuuluneet sekä Ruotsin televisio- että Suomi-TV:n ohjelmistoon. Ehkäpä tämän vuoksi keskustelu uutisista jäi kirjoituksissa hiukan laimeaksi. Uutisista kirjoittajat kiinnittävät huomiota uutisten sisältöön ja pituuteen. Televisiotoimitukset ovat pitäneet tarpeellisena panostaa uutisiin niiden ajankohtaisten tietojen jakamisen luonteen vuoksi. Vuonna 1978 julkaistiin Birgitta Löwanderin tekemä selvitys, jossa viidennes kyselytutkimukseen osallistuneesta suomalaissiirtolaisesta toivoi lisää uutisia¹⁸³. Kirjoittajat mainitsevat uutiset usein yhtenä tärkeänä ohjelmaformaattina muiden joukossa. Aineiston perusteella kirjoittajat ovat yleisesti tyytyväisiä uutisiin, ja yleisin syy olla tyytymätön on, kun uutislähetyksessä tapahtuu muutos. Samaan aikaan kirjoituksissa tiedostetaan uutisten vievän muilta ohjelmilta lähetysaikaa. Uutisten kohdalla keskustellaan uutisten pituudesta ja samojen uutisten toistosta. Vaikka suomenkielisiä uutisia esitettiin säännöllisesti ohjelmistossa, puuttuivat ne Ruotsin television ohjelmistosta kesäkuukausien aikana. Nimimerkki Ruosu kirjoittaa vuonna 1986:

*Onko Ruotsin television suomenkielinen toimitus kokonaan lakannut olemasta, nyt kun olemme saaneet katsottavaksemme tynkä-tv:n Suomesta? Koko kesänä ei ole tullut yhtään Viikkokatsausta eikä juuri muitakaan ohjelmia.*¹⁸⁴

Suomi-TV:n tulon myötä ei Ruotsin televisiossa otettu huomioon sitä, että vain osalla ruotsinsuomalaisista oli mahdollisuus nähdä suomenkielistä televisiokanavaa. Kesäkuukausina haluttiin nähdä suomenkieliset uutiset televisiosta. Ruotsin television päättävissä elimissä ei ilmeisesti tullut mieleen, että siirtolaisilla oli tarve nähdä omankielisiä

¹⁸¹ Suutari 1993, 8.

¹⁸² *Kid Svensk* on Nanna Huolmanin esikoisohjaus; ks. Svenska Filminstitutet säätiön internetsivut, Svenska Filmdatabas 2020.

¹⁸³ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 329.

¹⁸⁴ RS 37/86, 1.

ohjelmia myös kesäkuukausina. Yhtenäiskulttuurin aikakaudella ei ollut tavatonta noudattaa niin sanottua vuosikellon mukaista rytmiä myös televisiossa. Televisiotutkija Veijo Hietalan mukaan televisioon kulttuuri-instituutiona kuului olennaisena osana ydinperheen vuosirytmii, jonka mukaan ihmisten ajateltiin kesäisin viettävän televisioruudun sijasta enemmän aikaa muualla¹⁸⁵. Hietalan kuvaus selittää osaltaan syyn miksei uutisia näytetty kesällä.

Ruotsinsuomalaisen väestö vakiintui voimakkaasti juuri 1980-luvulla. Kesäisin saatettiin jäädä Ruotsiin eikä enää matkustettu joka kesä Suomeen. Ruotsinsuomalaisilla oli tarve Ruotsissa tuotettuihin suomenkielisiin uutisiin televisiossa, joissa uutisoitiin ruotsinsuomalaisia koskevista aiheista. Näin ollen voi selityksenä olla myös televisiolähetysten korkeiden kustannusten tasaaminen kesäkuukausina. Tätä käsitystä tukee Paula Tapiolan selvitykset hänen pro gradu -työssään, jonka mukaan korkeat kustannukset estivät esimerkiksi päivittäisten uutisten esittämisen Ruotsin televisiokanavilla vuonna 1985¹⁸⁶.

Uutis- ja ajankohtaisohjelmista Viikkokatsaus puhutti muutamia ruotsinsuomalaisia mielipidepalstalla. Viikkokatsaus oli vuonna 1976 alkanut suomenkielisten lisäksi kreikan, serbokroatian ja turkinkielisille siirtolaisille suunnattu asiaohjelma¹⁸⁷. Nimimerkki Anita Sällberg kirjoittaa vuonna 1988 Viikkokatsauksen muuttumisesta kahdenkymmenen minuutin uutiskatsauksesta viiden minuutin pituiseksi päivittäiseksi uutisohjelmaksi. Nimimerkki Anita Sällberg on tyytymätön ohjelman muuttuneeseen sisältöön:

Suuri osa ajasta varataan uutisille, jotka jo on näytetty että kerrottu ainakin pariin kolmeen kertaan ruotsalaisella puolella. Samat kuvapätkät, sama teksti (suurinpiirtein) suomennettuna.¹⁸⁸ [sic] Kaikki Aktuell-tutisten ja Rapport-tutisten pääjutut kerrotaan uudemman kerran Viikkokatsauksessa.

Tunnettu ruotsinsuomalainen vaikuttaja ja kirjailija Kalervo Kujala¹⁸⁹ yhtyy nimimerkki Anita Sällbergin kirjoitukseen kirjoittamassaan vastineessa ja kommentoi: *Television kohdalla asia on pahasti hakoteillä. Vähäiset (?) [sic] resurssit käytetään vanhojen uutisten studiosta lukemiseen, kuten Sällberg huomauttaa.*

¹⁸⁵ Hietala 1996, 34.

¹⁸⁶ Tapiola 2011, 115.

¹⁸⁷ Korkiasaari & Tarkiainen 2000, 330.

¹⁸⁸ RS 17/88, 3.

¹⁸⁹ Kirjailija Kalervo Kujala toimi aktiivisena kulttuuripersonana, muun muassa Ruotsinsuomalaisen kirjallisuuden tukiyhdistyksen varapuheenjohtajana. Ks. Korkiasaari 2000, 338, 340-348.

Vaikka kirjoittajat ymmärtävät hyvin ruotsinkielisiä uutisia ja ovat nähneet ne jo aiemmin, katsovat he silti suomenkielisiä uutisia. Kyse voi olla kielen ylläpitämisestä tai jopa periaatteesta katsoa suomenkieliset uutiset ennemminkin kuin tiedon tai kulttuurin välityksestä.

Viikkokatsaus oli suunnattu ruotsinsuomalaisille ja se tarkasteli asioita ruotsalaisen yhteiskunnan sekä ruotsinsuomalaisesta näkökulmasta. Vuoteen 1988 asti kussakin ohjelmassa esitettiin juttu Suomesta, Ruotsista, ulkomailta ja ruotsinsuomalaisuudesta¹⁹⁰. Viikkokatsauksessa esitettiin kuitenkin ruotsalaisia uutisia, koska toimittajia ei taloudellisista syistä voitu palkata¹⁹¹. Ohjelma muuttui päivittäiseksi viiden minuutin uutislähettykseksi, jonka katsojat kuitenkin kokivat liian lyhyeksi. Suomenkieliset televisiokatsojat eivät ymmärtäneet arkisin näytettäviä viiden minuutin uutispätkiä Ruotsin television suomenkielisen toimituksen työvoitoksi.

Ruotsin Radio teetti vuonna 1984 selvityksen Vähemmistökielitoiminta Ruotsin Radiossa, ja selvityksen kohderyhmänä olivat kielelliset ja etniset vähemmistöt¹⁹². Tarkastelun kohteena oli vähemmistöille suunnattu ohjelmatoiminta Ruotsin televisiokanavilla. Paula Tapiola kirjoittaa pro gradu -työssään, että selvityksessä selvisi halukkuus siirtolaisohjelmien lisäämiselle, mutta ohjelmien merkitystä siirtolaisille ei siihen aikaan ymmärretty¹⁹³.

Kirjoitusten perusteella voidaan sanoa, että ruotsinsuomalaisilla oli tarve nähdä suomenkielisiä televisio-ohjelmia, mutta välttämättä siihen ei löytynyt todellisia mahdollisuuksia. Todellisten tilaisuuksien puute on tullut esiin Grinin ja Vaillancourtin vähemmistömedian tutkimuksissa niihin aikoihin kun keskustelu suomenkielisistä televisio-ohjelmista kävi kuumimmillaan. Grin ja Vaillancourt toteavat, että kielenkäyttöä säätelee kulloinenkin tilanne eli tilaisuuksia käyttää kieltä voi olla rajoitetusti saatavilla. Tutkimusten mukaan tarjonta ei pysy samassa tahdissa katsomisen halun kanssa, jolloin vähemmistöt joutuvat tyytymään rajoitettuun saatavuuteen.¹⁹⁴ Grin ja Vaillancourtin tutkimus vahvistaa mielipidekirjoituksissa nousseita vähemmistömedian ongelmakohtia eli suomenkielisten televisio-ohjelmien mahdollisuuden näkyä ja kuulua kaikille ruotsinsuomalaisille.

¹⁹⁰ Tapiola 2011, 59–60.

¹⁹¹ Ibid., 60.

¹⁹² Sveriges Riksdag 1983, 23.

¹⁹³ Tapiola 2011, 83.

¹⁹⁴ Grin & Vaillancourt 1998, 200.

1980-luvun alusta alkoi ruotsinsuomalaisten asettuminen ja juurtuminen Ruotsiin ja tarve omankieliseen kulttuuriin Ruotsissa kasvoi. Tämä näkyi aluksi tarpeena esittää mielipiteitä esimerkiksi suomenkielisten televisio-ohjelmien laajemmasta näkyvyydestä suomenkielisessä viikkolehdessä Ruotsissa. Tarve omankielisiin televisio-ohjelmiin kasvoi tarpeesta kuulla omaa kieltä ja nähdä omankielistä kulttuuria.

Suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymiseen Ruotsissa liittyy myös valta-asetelma, jossa suomenkieliset siirtolaiset voidaan nähdä alistussuhteessa, etenkin tutkimukseni ajanjakson välillä, ja voidaan sanoa heidän olevan eriarvoisessa asemassa valtaväestöön nähden. Valta-asetelma tulee selkeimmin esiin kielikysymyksissä ja kansallisvaltion yksikielisyyden normiajattelussa. Tämä heijastuu suoraan tarjolla olevaan televisio-ohjelmien tarjontaan eli millä kielellä ohjelmia on tarjolla. Tämän lisäksi se heijastuu myös siihen, miten ruotsinsuomalaiset haastavat vallitsevia rakenteita.

4 Suomenkielisten televisio-ohjelmien yhteiskunnalliset merkitykset

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen yhteiskunnallisia merkityksiä ja sen teeman alta löytyviä diskursseja suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden osalta. Nämä diskurssit ovat *Pohjoismainen yhteistyö näkyvyyden mahdollistajana ja lisääjänä ja kahdenvälinen yhteistyö näkyvyyden mahdollistajana ja lisääjänä*.

4.1 Pohjoismainen kysymys

Pohjoismaiden Neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston virallisten verkkosivujen mukaan Pohjoismainen yhteistyö on yksi vanhimmista alueyhteistyötä tekevästä areenoista, johon kuuluvat Ruotsi, Suomi, Norja, Tanska ja Islanti sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlandi. Maiden välistä yhteistyötä toteutetaan sekä poliittisesti, taloudellisesti että kulttuurisesti ja sen tarkoituksena on tuottaa lisäarvoa Pohjoismaille ja sen asukkaille, jotta kaikilla olisi hyvä asua, elää sekä työskennellä Pohjolassa. Yhteistyötä toteutetaan hallitusten yhteistyöelimessä Pohjoismaiden ministerineuvostossa yhteistyöministerien toimesta sekä parlamentaarikkojen yhteistyöelimessä Pohjoismaiden Neuvostossa, jota johtaa pohjoismaisista parlamentaarikoista koostuva puheenjohtajisto. Pohjoismaiden neuvosto on parlamenttien ja hallitusten välinen yhteistyöelin, joka perustettiin vuonna 1952 toisen

maailmansodan jälkeen tiiviimmän yhteistyön aikaansaamiseksi Pohjoismaiden kesken. Pohjoismaiden neuvoston työtä säätelee vuonna 1962 solmittu yhteistyösopimus eli Helsingin sopimus, jonka allekirjoitti Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska. Pohjoismaiden neuvostoon kuuluvien maiden parlamentit valitsevat 87 jäsentä neuvostoon. Neuvostoon kuuluvien jäsenien tärkeimpänä tehtävänä on saada aikaiseksi yhteispohjoismaisia ratkaisuja, joita neuvosto tekee laatimalla ehdotuksia, esittämällä lausuntoja ja erilaisia kysymyksiä. Näiden avulla neuvosto vaikuttaa Pohjoismaisiin hallituksiin ja samalla ohjeistaa niitä.¹⁹⁵

Yksi tärkeä Pohjoismaiden välinen yhteistyön muoto on pohjoismaisten yleisradioyhtiöiden ohjelmien vaihto. Pohjoismaista ohjelmien vaihtoa ja yhteistyötä on tehty jo vuodesta 1959 lähtien Pohjoismaiden yleisradioyhtiöiden kesken¹⁹⁶. Suositukset televisioyhteistyöstä tuli Pohjoismaiden Neuvostolta jo 1950-luvulla, jonka jälkeen yhteistyötä alettiin laajentaa Pohjoisvision alaisuudessa. Suomenkielisiä ruotsiksi tekstitettyjä niin sanottuja Pohjoisvisio -ohjelmia lähetettiin Ruotsin televisiossa 1950-luvun lopulta lähtien¹⁹⁷. Pohjoisvision tavoitteena oli alusta lähtien tehdä runsaasti laadukasta ohjelmaa edullisesti. Toiminnan taustaorganisaationa toimiva tv-yhteistyön organisaatio Pohjoisvisio tekee edelleen merkityksellistä Pohjoismaiden välistä kulttuuriyhteistyötä, josta televisiokatsojille näyttäytyy näkyvimpänä yhteistyön muotona yhteistuotantoprojektit. Alun perin yhteistyö eri Pohjoismaiden kesken lähti liikkeelle korkeiden tuotantokustannuksien vuoksi, ja ohjelmia vaihdettiin aluksi ilmaiseksi ja tällä tavoin saatiin esitettyä monipuolisemmin ja runsaammin ohjelmia pohjoismaisilla televisiokanavilla. Kaikki Pohjoismaat ovat edelleen mukana tiiviissä yhteistyössä ja rakentamassa Pohjoismaista julkisen palvelun mallia, jossa mukana olevat maat hyötyvät ja saavat moninkertaisen määrän ohjelmia esitettäväksi omissa kansallisissa televisiokanavissaan. Pohjoismaisessa ohjelmien vaihdossa on kyse transnationaalisesta rajat ylittävästä yhteistyöstä, jossa alkuperäisenä ajatuksena on lisätä vieraiden kielten ja kulttuurin ymmärtämistä.¹⁹⁸ Ruotsin Suomalainen -lehden artikkelissa vuodelta 1984 kuvataan Pohjoisvisio tärkeäksi osaksi pohjoismaista ohjelmien vaihtoa, jonka

¹⁹⁵ Verkkosivustot Pohjoismaiden yhteistyö 2020; Pohjoismaiden Neuvosto 2017.

¹⁹⁶ Pohjoisvision perustivat julkisen palvelun yleisradioyhtiöt DR (Tanska), NRK (Norja), SVT (alun perin SR, Ruotsi) ja Yle (Suomi), sekä myöhemmin mukaan tuli RUV (Islanti), Färsaaret ja Grönlandi. Ks. verkkosivusto Nordvision 2020b.

¹⁹⁷ Jokinen 1996, 416.

¹⁹⁸ Ks. Tausta-artikkeli Pohjoisvision toiminnasta; Verkkosivusto Nordvision 2009.

toiminta on vakiintunut ja se on lisännyt erityisesti vähemmistökielisten ohjelmien tuotantoa ja näkyvyyttä televisiossa¹⁹⁹.

Mielipidekirjoituksista ilmenee *Pohjoismainen yhteistyö näkyvyyden mahdollistajana ja lisääjänä* diskurssi. Pohjoismaat olivat näkyvyyden mahdollistajana myös tekniikan suhteen. Aineiston taustalta nousee suomalaissiirtolaisille tärkeäksi koettu pohjoismainen ulottuvuus, joka loi mahdollisuuden vaikuttaa suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyteen. Useassa kirjoituksessa vedotaan pohjoismaiseen yhteistyöhön erityisesti silloin, kun on puhe suomalaisista televisio-ohjelmista eli Yleisradion tuottamista Suomi-TV:n ohjelmista. Aineiston perusteella pohjoismainen yhteistyö näyttäytyy kirjoittajille positiivisessa merkityksessä. Pohjoismainen yhteistyö nousee tärkeään valoon erityisesti silloin, kun Ruotsi ei kirjoittajien mukaan ota huomioon ruotsinsuomalaisten tarpeita ja vaatimuksia. Katse kohdistetaan kirjoituksissa silloin pohjoismaiseen yhteistyöhön, josta toivotaan ohjelmayhteistyön vauhdittajaa. Muutamassa kirjoituksessa Pohjoismaiden Neuvosto ilmenee tapahtumapaikkana, jossa käsitellään myös ruotsinsuomalaisille tärkeitä asioita. Nimimerkki Jouko Korpi vaatii vuonna 1980 kaikille ruotsinsuomalaisille katsojille Suomen Yleisradion tuottamia televisio-ohjelmia:

*Suomalaiset TV-ohjelmat on saatava ruotsinsuomalaisten nähtäväksi mahdollisimman nopeasti. Jos TV-satelliitti on nopein ratkaisu on tämä saatava aikaan. Tässä tarkoituksessa on Pohjoismaiseen Neuvostoon lähetettävä tarkkailija näitä asioita seuraamaan.*²⁰⁰

Vuonna 1980 käytiin keskusteluja Pohjoismaiden kesken satelliittiyhteistyön mahdollisuuksista. Nimimerkki Jouko Korpi viittaa ilmeisesti Pohjoismaiden Neuvoston tarkkailijalla tehtävään, jossa henkilö on paikalla kuuntelemassa Neuvoston kokouksia. Tarkkailijan tehtävänä on seurata ja hänellä on puheoikeus yleiskeskusteluissa ja myös muulloin puheenjohtajiston niin päättäessä²⁰¹. Kirjoituksen perusteella ruotsinsuomalaisilla oli virinnyt toive saada suomalaiset televisio-ohjelmat Ruotsiin satelliitin välityksellä. Kirjoituksessa ohjelmat halutaan saada mahdollisimman nopeasti ja sillä viitataan aikaisempiin vuosikausia kestäneisiin neuvotteluihin suomalaisten televisio-ohjelmien näkyvyyteen Ruotsissa. Kirjoituksessa viitataan RSKL:n vuoden 1976 tavoiteohjelman

¹⁹⁹ Pohjoisvision 25 vuotta 1984.

²⁰⁰ RS, 27/80, 16.

²⁰¹ Pohjoismaiden Neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston virallisten verkkosivu; Pohjoismainen yhteistyö 2020a.

päätökseen ja siirtolaispoliittisiin lähiajan tavoitteisiin ja esitykseen, josta on ote kirjoituksessa: ”Ruotsinsuomalaisilla pitää tulevaisuudessa olla mahdollisuus seurata Yleisradion radio- ja TV-ohjelmia.” Kirjoituksen mukaan esitys sai yleisesti kannatusta Suomi-seuroilta, mutta RSKL:n vastineessa suomalaiset televisio-ohjelmat tulisivat Ruotsissa tuotettujen ohjelmien rinnalle.²⁰² Vuonna 1980 olivat ruotsinsuomalaiset yhtä mieltä siitä, että suomenkielisiä ohjelmia tarvitaan lisää. Aineiston perusteella keskustelua aiheutti se, missä määrin suomalaisia Yleisradion televisio-ohjelmia tulisi näyttää Ruotsissa. Kirjoituksessa ilmenee taustalla tapahtuva asioiden selvittely ja ilmeisesti epäselvyydet ja ristiriidat RSKL:n sisällä suomalaisten televisio-ohjelmien osalta. Kirjoituksessa nimimerkki Jouko Korpi kysyy lopuksi: *Miten saisimme tämän ruotsinsuomalaisten todellisen kannan Pohjoismaisen Neuvoston tietoon?*²⁰³

Kysymyksessä viitataan siihen, että tarkoituksena on ollut saada virallisille tahoille sellainen käsitys, että ruotsinsuomalaiset olisivat TV-satelliittia vastaan. Kysymyksestä käy myös ilmi epäluulo ruotsinsuomalaisten asioita ajavaa Ruotsinsuomalaisten Keskusliittoa kohtaan ja tarpeelle saada riippumaton henkilö edustamaan Pohjoismaiseen Neuvostoon.

Nimimerkki Suomalaiset Medisiinarit kirjoittavat myös satelliitista ja pohjoismaisesta yhteistyöstä vuonna 1985:

*Me ruotsinsuomalaiset lääketieteen opiskelijat haluamme ottaa kantaa Suomen ja Ruotsin välisen linkki/satelliittihankkeen puolesta. Vuosikausia on hankkeesta keskusteltu ilman näkyvää tuloksia. [...] Linkki/satelliittiohjelmat olisivat arvokas lisä perinteisessä pohjoismaisessa kanssakäymisessä sekä ruotsalaisille että ruotsinsuomalaisille.*²⁰⁴

Perinteisellä pohjoismaisella kanssakäymisellä kirjoittaja saattaa viitata virallisiin valtion toimijoihin, joita Pohjoismaiden välisessä yhteistyössä ovat virallista reittiä käyttävien maiden väliset hallitukset, ministeriöt ja virastot. Tulkintani mukaan perinteisellä pohjoismaisella kanssakäymisellä viitataan kirjoituksessa kuitenkin ennemmin yksilöiden harjoittamaan pohjoismaiseen kirjallisuuteen, musiikkiin ja teatteriin, jossa pohjoismaiset televisio-ohjelmat tuovat lisäarvoa ja ovat kaikille saavutettavissa. Kirjoituksessa viitataan myös

²⁰² RS, 27/80, 16.

²⁰³ RS, 27/80, 16.

²⁰⁴ RS 25/85, 3.

yhteispohjoismaiseen satelliittihankkeeseen, joka kirjoittajien mukaan hyödyttää niin ruotsinsuomalaisia kuin myös ruotsalaisia televisionkatsojia. Pohjoismaiden Neuvoston kokouksessa maaliskuussa 1985 Reykjavikissa käsiteltiin radio- ja TV-yhteistyötä. Sivistysvaliokunta otti kantaa satelliittien avulla käytävään radio- ja TV-yhteisyyteen Pohjoismaiden välillä ja nosti erityisesti esiin kulttuuripoliittiset päämäärät, jonka pohjalta yhteistyötä tulisi toteuttaa. Sivistysvaliokunta oli tyytymätön ministerineuvoston toimintaan tässä asiassa, jonka olisi pitänyt jättää ehdotus neuvostolle.²⁰⁵

Mielipidekirjoittajat keskustelivat vilkkaasti Tele-X-tietoliikennesatelliittista 1980-luvulla. Tele-X-satelliittia edelsi Nordsat-satelliittihanke, jonka kiihkein keskustelu käytiin vuoden 1979 aikana. Nordsat oli kaikkien Pohjoismaiden yhteinen ohjelmayhteistyömuoto, jonka tarkoituksena oli lähettää ohjelmia kaikkiin Pohjoismaihin. Nordsat-satelliittihanke ei kuitenkaan toteutunut.²⁰⁶ Vuonna 1985 tehtiin Pohjoismaiden ministerineuvostossa Islannin, Norjan, Ruotsin ja Suomen välillä päätös kolmivuotisesta kokeilutoiminnasta, ja sen tarkoituksena oli lähettää televisio-ohjelmia kahdessa uudessa televisiokanavassa Tele-X-satelliitin avulla.²⁰⁷ Tanska jäi yhteistyökuvioista pois, koska ei kokenut ruotsalaisten kehittämää satelliittia tarpeelliseksi. Tele-X-satelliittiin liittyi useita ongelmia, joista suurimmat olivat korkeat kustannukset, uusien satelliittikanavien kiinnostavuus ja nopea tekninen kehitys.²⁰⁸

Kirjoituksissa Pohjoismaiden Neuvoston kokoukset mainitaan useaan otteeseen. Vuonna 1986 pääministeri Kalevi Sorsa osallistui Pohjoismaiden Neuvoston kokoukseen, jonka yhteydessä hän kommentoi suomalaisten televisiokanavien näkyvyyden lisäämisessä ilmeneviä haasteita Ruotsissa. Ruotsin Suomalaisen Keskusliiton edustajana toiminut kirjoittaja Matti J. Korhonen kirjoittaa mielipidepalstalle ja osoittaa kirjoituksen Kalevi Sorsalle, jossa hän vaatii yhteisesti ruotsinsuomalaisten kanssa suomalaisia televisio-ohjelmia Mälارينlaaksoon testikuvan tilalle.²⁰⁹ Kirjoituksessa keskustellaan suomalaisista televisio-ohjelmista, joka tarkoittaa Suomi-TV:n ohjelmien ja niiden näkyvyyden laajentamista Ruotsissa. Matti J.

²⁰⁵ Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Pohjoismaiden Neuvoston toiminnasta. Suomen eduskunta 1986, 14.

²⁰⁶ Feilitzen 1986, 1.

²⁰⁷ Ibid., 3.

²⁰⁸ Sveriger Radio 1987, 59.

²⁰⁹ RS 11/86, 3.

Korhonen on ilmeisen tietoinen asioiden kulusta, ja hän paljastaa pääministerin maininnee tekijänoikeudet Pohjoismaiden Neuvoston kokouksen yhteydessä. Tekijänoikeudelliset seikat mainitaan Korhosen mukaan olevan esteenä suomalaisten televisio-ohjelmien näkymiselle Mälارينlaaksossa. Matti J. Korhosen haastaa lukijat ottamaan ohjat omiin käsiin ja kirjoittamaan suoraan Suomen pääministerille. Suomen pääministeriin vaikuttaminen nähdään keinona saada suomalaiset televisio-ohjelmat näkymään laajemmin Ruotsissa.

Pohjoismaiden Neuvostossa käsiteltiin pohjoismaisen televisiovaihdon lisäksi suomenkielisten televisio-ohjelmien lisäämistä Ruotsissa. Mieli-pidekirjoituksista ilmenee kirjoittajien tarve seurata tiiviisti ajankohtaisia uutisia saadakseen tietoa suomenkielisten televisio-ohjelmien senhetkisestä tilanteesta näkyvyyden osalta. Kirjoituksista välittyy vaikutelma, että Pohjoismaiden Neuvosto toimi tärkeänä areenana silloin kun Neuvoston jäsenet neuvottelivat ruotsinsuomalaisille merkittävistä asioista. Kirjoittajat ovat aktiivisia toimijoita ja haastavat senhetkiset päättäjät eivätkä tyydy annettuihin vastauksiin.

Nimimerkki Veikko Takaniemi kysyy edelleen vuonna 1993 Yleisradion välittämien suomalaisten televisio-ohjelmien perään:

*Mitä varten Suomen televisio-ohjelmien välittäminen ei onnistu koko Ruotsissa? Eikö se toiminta liity pohjoismaiseen yhteistyöhön ja kulttuurivaihtoon? [...] Tuhansia ruotsinsuomalaisia on Sveamaalle suorastaan värvätty, olemme rikastuttaneet Ruotsia. Pitäisi olla varaa välttämättömiin pikkupalveluihinkin. Vai kuinka? Kysyy [sic]*²¹⁰

Mieli-pidekirjoituksista ilmenee, kuinka vaikeaa oli löytää sopiva tapa jakaa suomenkieliset televisio-ohjelmat vastaanottimiin tasapuolisesti eri puolille Ruotsia. Vireillä oli yhteispohjoismaisia hankkeita, jotka eivät kuitenkaan edenneet toivotulla tavalla. Taustatutkimusta tehdessäni löysin useita artikkeleita 1970-luvulta lähtien Ruotsin Suomalainen -lehestä Pohjoismaisesta televisioyhteistyöstä, jotka sisälsivät tietoa suunnitellusta yhteispohjoismaisesta TV-satelliitti- ja televisiokanava hankkeesta. Lehden lukijoilla oli mahdollisuus seurata hankkeen etenemistä vuosikymmenien ajan, joten ei ihme että lukijoille oli muodostunut oma vahva käsitys asioiden kulusta.

²¹⁰ RS 27/93, 3.

Myös nimimerkki Sotaleski vetoaa vuonna 1993 kirjoituksessa tarpeeseen nähdä suomenkielisiä televisio-ohjelmia ja arvostelee yksityishenkilöille koituvia kustannuksia televisio-ohjelmien välityksestä: *Tämäkö on ruotsalainen malli pohjoismaisesta yhteistyöstä, että yksinäisillä vanhuksilla ei ole enää varaa suomenkielisen televisio-ohjelmien katseluun?*²¹¹

Kirjoittajat eivät ole tyytyväisiä Suomi-TV:n näkyvyyteen. Sotaleski kritisoi Ruotsin tapaa ohjata suomenkielisestä televisiovaihdosta muodostuvia kustannuksia suoraan kuluttajan maksettavaksi. Kirjoituksesta ilmenee myös yleinen tyytymättömyys ruotsalaista yhteiskuntaa kohtaan, jossa ei käytännön tasolla toimita pohjoismaisessa yhteistyössä tärkeinä pidettyjen arvojen mukaan. Kirjoituksessa Sotaleski arvostelee television katsomisesta aiheutuvia korkeita hintoja. Sotalesken mukaan yksinäinen suomalainen vanhus ei kykene näitä kuluja maksamaan. Kirjoituksesta nousee vahvasti esiin yksinäisen suomenkielisen vanhuksen asema Ruotsin yhteiskunnassa 1990-alussa. Taustalta nousee laajemmat kysymykset yksinäisyyden syistä, ja huoli siitä, kuka on hinnoitellut suomenkieliset televisio-ohjelmat vanhuksille liian korkeiksi. Kirjoituksesta käy ilmi taustalla tapahtunut ruotsinsuomalaisten juurtuminen Ruotsiin, joka piti sisällä lopullisen asettumisen, eikä paluu Suomeen ollut enää ajankohtainen. Tätä ajatusta tukee Mirjaliisa Lukkarinen Kvistin etnologinen väitöstyö vuodelta 2006, jossa hän tutki Haapajärveltä lähteneitä suomalaisia ja heidän yhdistyselämää Haapajärvi-seurassa Ruotsissa²¹². Tutkimuksessa haastateltavat pohtivat paluun ajatusta mahdottomaksi. Paluu tarkoittaisi etääntymistä ruotsalaistuneisiin lapsiin ja lapsenlapsiin, vanhemmalla iällä uudelleen aloittamista ja sukulaisten armoille asettumista²¹³.

4.2 Kahdenvälisen yhteistyön kysymys

Pohjoismaisuuden lisäksi mielipidekirjoituksissa käsitellään runsaasti Ruotsin ja Suomen välisiä yhteistyön muotoja televisiokanavien näkyvyyden osalta. Mielipidekirjoituksista ilmenee *kahdenvälinen yhteistyö näkyvyyden mahdollistajana ja lisääjänä* diskurssi.

Aineiston perusteella Ruotsin ja Suomen valtioiden välisillä neuvotteluilla oli suuri merkitys suomenkielisten televisiokanavien näkymisen lisäämisessä Ruotsissa. Syitä valtiollisen yhteistyön kanssakäymisessä oli useita. Kulttuurivaihto nähtiin suurimmaksi yhteistyön

²¹¹ RS 29/93, 3.

²¹² Ks. Lukkarinen Kvist 2006.

²¹³ Lukkarinen Kvist 2006, 189–192.

syyksi. Suomalaisten kielitaidon ylläpitäminen nähtiin myös tärkeänä. Kahdenvälistä yhteistyötä käytiin myös työmarkkinoiden osalta. Mahdollisen paluumuuton tukeminen oli myös yksi syy yhteistyölle. Aineistosta ilmenee, että neuvotteluita käytiin virallisia kanavia pitkin maiden välisten hallitusten ja ministereiden kesken eivätkä neuvottelut aina johtaneet ruotsinsuomalaisten kannalta toivottuun tulokseen. Aineistosta käy ilmi myös, että Suomen ja Ruotsin tekemät taloudelliset ja poliittiset päätökset vaikuttivat suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyteen Ruotsissa. Päätöksien vaikutuksista on keskusteltu esimerkiksi lehtien palstoilla.

Nimimerkki Metallimies kirjoittaa vuonna 1988 Ruotsin ja Suomen välisestä televisioyhteistyöstä:

Kun tällä vuosikymmenellä on ruotsinsuomalaisille tehty selväksi, että suomenkielisiä ohjelmia Ruotsin televisiossa ei lisätä, on ruotsinsuomalaisten viimeinen toivo ollut Suomen television näkymisen mahdollistaminen Ruotsissa niin monelle ruotsinsuomalaiselle kuin mahdollista.²¹⁴

Aineistossa viitataan Suomen ja Ruotsin väliseen televisiovaihdon epäkohtaan. Ruotsin ja Suomen televisiovaihdosta kirjoitettiin vuonna 1984 Ruotsin Suomalainen -lehden pääkirjoituksessa maiden kansalaisten välisestä epätasa-arvosta television katsomisen osalta:

Sopimusta on toteutettu siten, että ahvenanmaalaiset saavat katsella Ruotsin television ohjelmaa, mutta suomalaisilla ei ole mahdollisuutta katsella Suomen television ohjelmia.²¹⁵

Pääkirjoituksessa kehoitetaan lukijoita vaatimaan Suomen televisio-ohjelmien näkymistä Ruotsissa ja välittämään tieto asiasta Suomen silloiselle liikenneministerille Matti Puhakalle. Pääkirjoituksessa luvataan, että Puhakka tulee viemään hanketta eteenpäin, jos ruotsinsuomalaiset osoittavat liikenneministerille Suomen televisio-ohjelmien tarpeen Ruotsissa. Pääkirjoitus on poikkeuksellisesti kirjoitettu sekä suomeksi että ruotsiksi, jonka tarkoitus on tavoittaa laajempi lukijakunta. Ruotsalaisten televisio-ohjelmien näkyminen Ahvenanmaalla perustuu vuonna 1965 tehtyyn kahdenväliseen sopimukseen Ruotsin ja Suomen hallitusten välillä televisiovaihdon osalta. Sopimuksessa päätettiin lähetysaseman rakentamisesta Vädön saareen Ruotsiin ja näin ollen ahvenanmaalaisien katselumahdollisuudet ruotsalaisten televisio-ohjelmien osalta parantuivat merkittävästi.

²¹⁴ RS 25/88, 3.

²¹⁵ Me tahdomme Suomen tv-ohjelmat 1984. RS 7/84, 2.

Kahdenvälisen sopimuksen mukaan Suomen tuli rakentaa lähetysasema Ruotsiin suomalaisten televisio-ohjelmien katselun mahdollistamiseksi. Televisiolähetin rakennettiin Norrbotteniin, ja näin ollen tarjottiin mahdollisuus seurata suomalaisia televisio-ohjelmia Pohjois-Ruotsissa.²¹⁶ Valitettavasti sopimus ei kuitenkaan ottanut huomioon Etelä- ja Keski-Ruotsissa asuvien suomenkielisten siirtolaisten tarpeita nähdä suomalaisia televisio-ohjelmia, ja tähän perustavanlaatuisen ongelmaan ottaa moni mielipidekirjoittaja kantaa. Mielestäni aineiston taustalta nousee ajatus suomenkielisistä siirtolaisista väliaikaisena työvoimana Ruotsissa. Tämä ajatus heijastui myös niihin päätöksiin, joita tehtiin televisiovaihdon osalta.

Vuonna 1985 Ruotsissa siirryttiin satelliittiaikaan ja kaapeliverkon alaisuudessa asuville ruotsalaisille tarjoutui mahdollisuus katsoa satelliittikanavia. Ruotsin Suomalainen -lehden artikkelissa ihmetellään, miksi suomalaisia televisio-ohjelmia ei pystytty välittämään Ruotsissa samaan aikaan, kun monikansallisia satelliittikanavia tarjottiin kaapelikanavissa. Ruotsin Suomalainen artikkelin mukaan kahdenvälisen sopimuksen saamisen esteenä olivat muun muassa poliittiset päätökset mainoksien sallimisesta televisiossa.²¹⁷

Suomalaisen televisiokanavan näkemistä odotettiin ennen kuin Suomi-TV edes vielä näkyi. Muutamat katsojat olivat virittäneet vastaanottimen valmiiksi nähdäkseen kanavan koekuvan, josta nimimerkki Matti Rajala jakaa oman kokemuksen tulevasta kanavasta:

*Painoin tuossa piruuttani kanavan 39:n päälle ja käskin muijankin katsomaan tämpäpäiväistä suomalaista tv-ohjelmaa. Sitten me yhdessä nauroimme niin, että täällä Ruotsissa hankitut elintasovatsat [sic]. Kuva jopa liikkui. Pari kertaa minuutissa vaihtui teksti, että tässä olisi tarkoitus lähettää suomalaista tv-ohjelmaa, mutta koska, siitä en nähnyt sanaakaan ja parempi onkin ettei näkynyt. [sic] Minusta nimittäin tuntuu, ettei kuvalähettiläs edes tiedä, koska kuva vaihtuu elävämmäksi.*²¹⁸

Ruotsinsuomalainen -lehdessä ilmestyneiden artikkeleiden ja mielipidekirjoitusten perusteella odotukset suomalaisten televisio-ohjelmien näkemisestä omasta televisioruudusta olivat suuret. Suomalaisen televisiokanavan oli alun perin tarkoitus näkyä jo keväällä 1986²¹⁹. Suomenkielisille katsojille televisiokanavan nimellä oli merkitystä. Vuonna 1986 Ruotsin Suomalainen -lehti julkaisi Leena Häyrisen artikkelin, jonka mukaan Suomessa Yleisradio ja

²¹⁶ Finlex 2020.

²¹⁷ Ruotsi siirtyy satelliittiaikaan 1985, 1.

²¹⁸ RS 4/86, 3.

²¹⁹ RS 16/86, 3.

liikenneministeriö puhuivat Nacka tv:stä ja Nackaviikoista kun taas ruotsinsuomalaisten keskuudessa kanavan nimeksi muotoutui Suomi-TV. Häyrisen mukaan Suomi-TV:ssä leviää koko Suomi televisioruudusta. Leena Häyrisen artikkelissa muistutetaan myös Suomi-TV -kanavan tiedottamisen tärkeydestä kohdeyleisölle.²²⁰ Tietoa, miten suomalainen televisiokanava saadaan televisioruudusta näkyviin, ei välttämättä ollut saatavilla. Suomi-TV:n näkymisen esteenä oli Ruotsin Suomalainen -lehden haastattelujen mukaan esimerkiksi epäselvä kuvalaatu tai ettei kuvaa näkynyt lainkaan vaan katsoja sai tyytyä pelkkään kuvaruudusta tulevaan ääneen. Osa taloyhtiöistä oli asentanut keskusantennin, jonka ansiosta Suomi-TV näkyi hyvin. Keskusantenni ei kuitenkaan aina taannut Suomi-TV:n näkyvyyden ja silloin katsoja joutui hankkimaan epäkäytännöllisen pöytäantennin²²¹.

Aineistosta nousee esiin kahdenvälisissä neuvotteluissa osapuolina toimivia poliitikkoja 1980-luvun Ruotsissa ja Suomessa. Nimimerkki Metallimies käy vuonna 1988 läpi edellisvuosien ohjelmavaihdon tapahtumakuluissa mukana olleita poliitikkoja. Nimimerkki Metallimies nostaa kirjoituksessa Olof Palmen kahdenvälisen ohjelmavaihdon alulle panijana ja viittaa tällä Olof Palmen ja Kalevi Sorsan niin sanottuun kahvikuppisopimukseen²²². Suomenkielisestä tiedotus- ja kulttuuripalveluista vastaava ministeri Bengt Göranssonin nimimerkki Metallimies mainitsee Ruotsin hallituksen edustajaksi, joka ratkaisee näkyvyyteen liittyvät haasteet. Nimimerkki Metallimies viittaa myös vuonna 1987 käytyyn kahdenväliseen keskusteluun Ingvar Carlssonin ja Kalevi Sorsan välillä, jonka seurauksena luvattiin kirjoittajan mukaan laajentaa Suomi-TV:n näkyvyyttä Göteborgiin. Ministerien tapaamiset kertovat mielestäni siitä, että keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä oli merkittävästä asiasta.

Nimimerkki Tapio Wickström kysyy vuonna 1986 teknisistä ratkaisuista ja lähettää terveisiiä päättäjille:

*Kuinka tekninen puoli on tarkoitus järjestää, kyseessä on vain määräaikainen kokeilu? [...] Terveisiä vain pääministeri **Carlssonille**. [sic] Toivottavasti sopimukset pidetään vaikka miehet vaihtuvat.*²²³

²²⁰ Häyrisen Leena 1986, 2.

²²¹ Pöytäantenni oli otettava pois käytöstä Ruotsin televisiokanavia katsoessa. RS 29/86, 3.

²²² Ks. ed. 3. RS 25/88; Pekkala 2007, 160.

²²³ RS 16/86, 3.

Kahdenvälisen politiikan lisäksi keskusteltiin sekä esteistä että mahdollisuuksista antennien ja mastojen maantieteellisten sijaintien suhteen. Toisaalta myös kustannukset aiheuttivat keskustelua. Kirjoituksista nousee esiin selvä ristiriita poliittisen tason keskustelujen ja paikallisen tason toteuttamismahdollisuuksien välillä.

Teknisiä ratkaisuja arvostellaan ja otetaan kantaa siihen, ettei niissä otettu huomioon asiakkaille tulevia kustannuksia. Nimimerkki Yksihuoltajaäidit kysyvät suomalaisen television näkyvyyden puolesta töitä tehneiltä:

*Tiesivätkö hankkeen puolesta tappelevat jo aikoinaan, että tarvittaisiin erikoisantennit ja että ruotsalaiset taloyhtiöt eivät luonnollisesti suostuisi sellaisia kustantamaan, ja miksi asiasta ei silloin puhuttu mitään suurelle yleisölle?*²²⁴

Kirjoituksesta ilmenee ruotsinsuomalaisten yhteisellä rintamalla käymät taistelut suomalaisen televisiokanavan saamiseksi, muttei kuitenkaan oltu ajateltu ihan loppuun asti, mitä näkyvyys tuo tullessaan. Kun Suomi-TV:n lopulta alkoi näkymään televisiossa, tuotti se mielipidekirjoitusten mukaan katsojilleen ylimääräisiä kustannuksia kuten esimerkiksi kaapeli- tai antennimaksuja²²⁵.

Ruotsin Suomalainen -lehdessä uutisoitiin vuonna 1985, että Suomen valtio on pyytänyt RSKL:a kumppaniksi toimiluvalle, jotta ohjelmavaihto Ruotsissa voidaan järjestää. Suomen valtio tarvitsee kumppanin yhtiön perustamiseen Ruotsiin.²²⁶

Suomi-TV:n näkyvyyden osalta keskustelu kosketti myös ruotsinsuomalaisten levittäytymistä eri puolille Ruotsia. Vuonna 1985 asui puolet Suomen kansalaisuuden omaavista suomalaissiirtolaisista 15 eri kunnassa Ruotsissa. Tärkeimmät alueet olivat Tukholman alue, Mälارينlaakso ja Göteborgin alue.²²⁷ Norrbottenissa Suomen televisio näkyi jo aiemmin tehdyn sopimuksen mukaisesti. Suomi-TV:tä odotettiin kovin ennen kuin televisiokanavaa oli mahdollista katsoa. Nimimerkki Tapio Wickström muistuttaa, mitä ruotsinsuomalaisille on luvattu: *Mitä vaalikarjalle on luvattu? Ymmärtääkseni on luvattu, että Suomen tv:n ykköskanava tulee näkymään suorana Mälارينlaaksossa jo keväällä 1986.*²²⁸

²²⁴ RS 35/86, 3.

²²⁵ RS 46/91, 3.

²²⁶ Keskusliitto vastuuseen tv-ohjelmista 1985, 1.

²²⁷ Opetusministeriö 1987, 4.

²²⁸ RS 16/86, 3.

Kuva 1. Pilapiirros kuvaa ruotsinsuomalaisten tunteja televisiovaihdon osalta.

Muutamissa kirjoituksissa viitattiin vaaleihin, joilla aineiston perusteella oli tapana saada asioita eteenpäin.

Nimimerkki Länsi-Göötanmaan piirin kevätkokous muistuttaa vuonna 1988 kirjoituksessa alueen ruotsinsuomalaisten määrästä ja kulttuurista:

*RSKL:n Länsi-Göötanmaan piirin alueella asuu noin 33 000 suomenkielistä asukasta. He muodostavat selvän yhtenäisen kansanryhmän, jolla on omat kulttuuriperinteet ja oma kieli.*²²⁹

Nimimerkki Metallimies kirjoittaa vuonna 1988 Suomi-TV:n näkymisen laajentamisesta:

*Parin vuoden ajan on tätä kokeiltu Tukholman alueella ja se on saanut erittäin myönteisen vastaanoton koko kohderyhmältä. [...] Ruotsinsuomalaiset ovat vaatineet seuraavana askeleena näkyvyysalueen laajentamista Mälarin laakson [sic] kautta Göteborgiin ja näin noin 80 prosenttia suomenkielisestä väestöstä näkisi Suomi-TV:n.*²³⁰

Sama keskustelu näkyvyyden laajentamisesta jatkuu kaksi vuotta myöhemmin vuonna 1990, jolloin mielipidepalstalla julkaistaan ahkerasti mielipidekirjoituksia kirjoittaneen Ruotsin Suomalaisen Keskusliiton edustaja Matti J. Korhosen kirjoitus. Korhosen kirjoitus on selonteko Suomi-TV:n näkyvyyden senhetkiseen tilaan, ja siinä viitataan myös aiempaan

²²⁹ RS 14/88, 3.

²³⁰ RS 25/88, 3.

liittyvään Matti J. Korhosen keskusteluun nimimerkki Timo Rätön kanssa. Kirjoituksessa Korhonen selostaa senhetkisen neuvottelutilanteen Suomi-TV:n näkyvyyden osalta. Kirjoituksen mukaan Ruotsin kulttuuriministeriöllä on ehdotus kunnista, jonne mahdollisesti lähetetään kaapeliteitse Suomi-TV:n ohjelmia. Ehdotuksen mukaan 80 % ruotsinsuomalaisista näkisi Suomi-TV:n ohjelmia. Korhonen muistuttaa, että rajan läheisyydessä Torniojokilaaksossa näkyy Suomen televisio. Näkyvyyden laajentumisen haasteena on Korhosen mukaan kuitenkin tekniikka sekä kustannukset. Korhonen muistuttaa, että sitten kun RSKL ja Ruotsin Telelaitos ovat päässeet sopimukseen kunnista, etenee aloite hallituksen esityksenä valtiopäiville.²³¹ TV-toimiluvan haltijaksi Ruotsissa tuli RSKL, vaikka Ruotsi ja Suomi tekivät samaan aikaan kahdenvälistä yhteistyötä toistensa kanssa²³². Korhosen kirjoituksesta voi päätellä, että tavoite ei ole saada näkymään Suomi-TV:tä koko Ruotsiin, vaan niille alueille, joissa suomea puhuvat ruotsinsuomalaiset pääasiallisesti asuvat. Myös nimimerkki Timo Rättö huomauttaa Korhoselle kirjoitetussa vastineessa Suomi-TV:n näkyvyyden voivan muuttuvan aiempaa pienemmäksi, jonka nimimerkki Timo Rättö perustaa aiempaan kokemukseen valtion laitosten kanssa. Nimimerkki Timo Rättö ottaa myös kantaa tulevaan neuvottelutulokseen, jossa vastapuolina ovat RSKL ja Ruotsin Telelaitos:

*Se on tietysti hyvä asia, että RSKL lähettää vahvan ykkösketjunsä neuvottelemaan Telelaitoksen edustajien kanssa katselualueesta. Ja taatusti tämä ykkösketju pystyy johonkin vaikuttamaan neuvotteluissa: siihen nimittäin, juoko se tarjotut kahvit kerman ja sokerin kanssa vai ilman. Näin se on marjat kiisselissä.*²³³

Kirjoituksista nousee esiin laajempi muutos ruotsinsuomalaisten asettumisesta ja kielenkäytön muutoksista. Siirtolaisvanhempien jälkeläiset ruotsalaistuivat eivätkä ehkä kokeneet suomalaista kanavaa samalla tavalla merkitykselliseksi. Toisaalta Matti J. Korhosen kirjoituksesta käy ilmi, että Suomi-TV:n kohderyhmänä ovat pääasiassa suomenkieliset Ruotsissa eikä ruotsalaisia katsojia tavoitella kanavalle. Nimimerkki Timo Rättö ottaa vahvasti kantaa neuvottelijoiden asemaan ja vaikutusmahdollisuuksiin. Nimimerkki Timo Rättö esittää RSKL:n edustajia ”vahvaksi ykkösketjuksi”, jonka perusteella tulkitsen neuvotteluihin osallistuvat henkilöt kokeneiksi ja vakiintuneiksi neuvottelijoiksi vähemmistöä koskevissa asioissa. Hän käyttää kirjoituksen lopussa metaforaa ”Näin on marjat kiisselissä”, jolla halutaan tehostaa sanomaan perillemenoja ja todeta, että näin asia on. Toinen

²³¹ RS 37/90, 3.

²³² Korkiasaari ja Tarkiainen 2000, 330.

²³³ RS 38/90, 3.

mielenkiintoinen metafora on ”juoko se tarjotut kahvit kerman ja sokerin kanssa vai ilman”, joka voisi viitata siihen että jotain saadaan mutta saadaanko sitä jotain mahdollisesti lisää?

Nimimerkki Veikko Takaniemi tiivistää vuonna 1993 koko keskustelun yhteen kysymykseen: *Mitä varten Suomen televisio-ohjelmien välittäminen ei onnistu koko Ruotsissa?*²³⁴

Keskustelu suomalaisten televisio-ohjelmien näkyvyyden laajentamisesta jatkui edelleen vuonna 1993. Tekemäni analyysi mielipidekirjoituksista osoittaa, kuinka vaikea tehtävä suomenkielisten ohjelmien näkyvyyden lisääminen oli Ruotsissa. Mielestäni Paula Tapiolan pro gradu -työssä esittämä kanta, jossa virallisen Ruotsin suhtautuminen sen suomenkieliseen väestöön heijastui Ruotsin television ohjelmapolitiikkaan, näkyy myös mielipidekirjoituksissa suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämisen osalta²³⁵.

5 Johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut Ruotsin Suomalainen -lehden mielipidekirjoituksia suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden osalta vuosien 1980 ja 1994 välillä. Keskustelua on käyty sekä Ruotsin television suomenkielisten ohjelmien lisäämisestä että suomalaisen televisiokanava Yleisradion Suomi-TV:stä ja sen välittämistä televisio-ohjelmista. Mielipidekirjoituksia ovat kirjoittaneet pääasiassa suomenkieliset Ruotsissa ja lukijoina ovat ruotsinsuomalaiset.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkasteli minkälaisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä keskustelu suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyydestä on tuonut esille. Analyysin perusteella ilmeni, että ruotsinsuomalaiset kokivat suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämisen toimenpiteet riittämättömäksi, erityisesti suomen kielen ja kulttuurin välittämisessä lapsille. Suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämisen tarpeen taustalta nousi tarve kuulla ja kokea suomen kieltä sekä tarve suomalaisen kulttuurin välittämiseen ja säilyttämiseen television kautta. Kirjoituksista ilmeni, että kieli nähtiin toisaalta välineenä ja toisaalta symbolisena kansallista kulttuuria siirtävänä ja ylläpitävänä voimavarana. Suomenkielisten televisio-ohjelmien osalta merkitykselliseksi kirjoittajat

²³⁴ RS 27/93, 3.

²³⁵ Tapiola 2011, 242-246.

kokivat suomen kielen ja kulttuurin välittämisen lapsille lastenohjelmissa, suomenkielisten elokuvien välittämisen ja säilyttämisen sekä jokapäiväisten uutisten näkymisen televisiossa.

Toinen tutkimuskysymykseni tarkasteli millä tavalla Ruotsin siirtolaispolitiikka, kielikysymykset ja yhteiskunnalliset kysymykset kytkeytyvät keskusteluun suomenkielisten televisio-ohjelmien näkymisestä vuosien 1980–1994 välisenä aikana. Analyysin perusteella ilmeni, että Ruotsin tekemillä siirtolaisia koskevilla päätöksillä oli vaikutusta myös suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyteen. Suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämiseksi Ruotsin televisiossa löytyi useita syitä. Suomessa ja Ruotsissa viralliset tahot näkivät varsinkin 1980-luvun alussa tärkeäksi välittää tietoa suomeksi Ruotsin yhteiskunnasta suomalaissiirtolaisille. Tiedon jakamisen lisäksi pidettiin tärkeänä suomalaiskansallisen kulttuurin välittäminen ja suomen kielen ylläpito suomalaissiirtolaisten mahdollista paluumuuttoa silmällä pitäen. Ruotsinsuomalaista identiteettiä vahvistettiin Ruotsin television suomenkielisen toimituksen itse tuotetuilla ohjelmilla, joiden määrä ja merkitys kasvoivat vuoden 1994 jälkeen, kun Ruotsi tunnusti suomen kielen erityisaseman kotimaisena kielenä.

Kolmas tutkintakysymykseni tarkasteli mitä merkityksiä transnationaali media saa pohjoismaisen ja ruotsalais-suomalaisen yhteistyön kannalta. Analyysin perusteella ilmeni, että kirjoittajat näkivät pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuutena vaikuttaa suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämiseen. Kirjoituksista ilmeni, että Pohjoismaiden Neuvoston kokoukset olivat tilaisuuksia, joissa suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämiseen liittyvä päätöksenteko tapahtui. Ruotsin ja Suomen kahdenvälisessä yhteistyössä suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämiseksi ilmeni mielipidekirjoitusten perusteella useita haasteita. Keskusteluja suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden lisäämisestä käytiin ministerien, hallitusten ja virkamiesten välillä sekä paikallisella, kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Sen lisäksi tehtiin useita selvityksiä ja tutkimuksia ruotsinsuomalaisten television katsomisen tarpeista. Näissä keskusteluissa oli mukana Ruotsin Suomalaisten Keskusliitto, jonka merkitys ruotsinsuomalaisten vähemmistön edustajana kasvoi tutkimusjakson aikana. Ruotsinsuomalaisista muodostui pysyvä vähemmistö Ruotsissa, joka edelleen valvoo oikeuksiaan ja osallistuu yleiseen keskusteluun. Keskustelu mielipidekirjoituksissa voidaan

nähdä osana laajempaa keskustelua vähemmistön oikeudesta omankieliseen kulttuuriin ja mediaan.

Mielipidekirjoituksien käyttö tutkimusaineistona vähemmistömediaa tutkittaessa avaa uusia ulottuvuuksia, jossa vähemmistön ääni pääsee kuuluville. Mielipidekirjoitukset voi nähdä osana laajempaa keskustelua vähemmistön oikeudesta omankieliseen kulttuuriin ja mediaan. Aineistosta olisi riittänyt vielä runsaasti tutkittavaa. Tutkimusta olisi voinut laajentaa ja ottaa mukaan muiden ruotsinsuomalaisten sekä ruotsalaisten sanomalehtien mielipidekirjoitukset suomenkielisten televisio-ohjelmien näkyvyyden osalta.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto:

Ruotsin Suomalainen (RS), Tukholma 1980–1994.

10/1980, s. 12. Enemmän ohjelmaa lapsille.

27/1980, s. 16. Mitä mieltä.

11/1981, s. 11. Siirtolaisena Suomessa.

07/1982, s. 13. Pitkä hiljaisuus.

10/1982, s. 14. TV1 suomenkieliselle toimitukselle.

13/1982, s. 14. Kysymys Pertti Pitkäselle.

28/1984, s. 2. Haluan TV-uutiset.

25/1985, s. 3. Medisiinarit vaativat sateliittia. [sic]

04/1986, s. 3. Pankaa Puupäätä putkeen.

11/1986, s. 3. Kalevi Sorsalle.

16/1986, s. 3. Suomi-TV, vain vaalilupaus?

28/1986, s. 2. TV -mekaniikon [sic] antennivihje.

28/1986, s. 2. Suomi-tv kaikille.

29/1986, s. 3. Pelkkää uusintaa.

35/1986, s. 3. Uutisia, urheilua, uutisia... missä lastenohjelmat?

37/1986, s. 1. Missä ovat ohjelmat?

40/1986, s. 1. Elokuvia Suomi-TV:oon. [sic]

41/1986, s. 3. TV ja tauot.

01/1987, s. 3. Todella musta kanava.

07/1987, s. 3. TV:n suomalainen toimitus.

08/1987, s. 3. Kenen asialla RS, kenen asialla TV?

14/1988, s. 3. Suomen televisio Länsi-Ruotsiin!

17/1988, s. 3. Ulos studiosta televisiotoimittajat.

21/1988, s. 3. Televisio ja ruosukulttuuri.

25/1988, s. 3. TV-yhteistyö.

11/1989, s. 3. Lisää lähetyksiä Suomesta.

42/1989, s. 3. Paikallisradiot, TV ja RS.

06/1990, s. 3. Mikä oli TV-ohjelman tarkoitus?

09/1990, s. 3. Ohjelmaa suomenruotsalaisista.

25/1990, s. 3. Skandalöst, Björn Rosengren Sam Nilsson – Häpeällistä, Björn Rosengren ja Sam Nilsson.

37/1990, s. 3. Timo Rätölle.

38/1990, s. 3. Matti J. Korhoselle.

39/1990, s. 3. Hyvät ohjelmat poistettiin.

46/1991, s. 3. Kallista katselua.

49/1991, s. 3. Vastaus Erkki Kiparille.

32/1991, s. 3. Saisiko olla sateliitti? [sic]

01/1993, s. 3. Puukko suomen kielen sydämeen Ruotsissa.

22/1993, s. 3. Uutisia suomeksi koko kesän.

27/1993, s. 3. Outoa meininkiä.

28/1993, s. 3. On boikotin aika.

29/1993, s. 3. Televisiopalveluja ei saa huonontaa.

39/1993, s. 3. Suomi-TV:lle.

41/1993, s. 3. Olavi Lehtiselle.

42/1993, s. 3. Tehkää suomalaiset jotakin.

35/1994, s. 3. Maaottelun olisi halunnut katsoa Suomi-TV:stä.

36/1994, s. 3. Urheilun ystävälle.

36/1994, s. 3. Eikö urheiluohjelmaa muka tule tarpeeksi?

39/1994, s. 3. Yksinäiselle televisio on seuraa.

Tutkimuskirjallisuus:

Björklund, Krister 2006. Ruotsin Suomalainen – ruotsinsuomalaisten äänitorvi. *Siirtolaisuus* 3/2006: 13. Siirtolaisuusinstituutti, Turku. <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/issue/view/6272/910?acceptCookies=1>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Björklund, Krister 2012. *Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen? Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla*. Tutkimuksia A 41. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.

Camauër, Leonor 2005. *En kartläggning: Minoritetsmedier och minoritetsmediepolitik I Sverige*. Styrelsen för psykologiskt försvar, Tukholma. <https://rib.msb.se/filer/pdf/24733.pdf>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Carlsson, Ulla 2013 (toim.). *Public Service Media from a Nordic Horizon*. Politics, Markets, Programming and Users. Nordicom, Göteborg. https://www.nordicom.gu.se/sv/system/tdf/publikationer-hela-pdf/public_service_media_from_a_nordic_horizon.pdf?file=1&type=node&id=10335&force=0. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Chalaby, Jean K. 2005. From Internationalization to Transnationalization. *Global Media and Communication*. 4: 28–33. <file:///C:/Users/Mika/AppData/Local/Temp/GlobalMediaandCommunication-2005-Chalaby-28-33.pdf>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Christiansen, Connie Carøe 2003. Tv-nyheder fra hjemlandet – integration eller ghettoisering. Om transnationalisme og nyhedsforbrug. T. Thomas (toim.) 2003. *Medierne, minoriteterne og det multikulturelle samfund. Skandinaviske perspektiver*. Nordiske medieforskere reflekterer 3. Nordicom, Göteborgin yliopisto.

Dijk, Teun A. van 1993. Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, vol. 4(2): 249-283. SAGE, Lontoo. <http://discourses.org/OldArticles/Principles%20of%20critical%20discourse%20analysis.pdf>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Edin, Anna & Vesterlund, Per 2008. *Svensk television: En mediehistoria*. Mediehistoriskt arkiv; Vol. 6. Statens ljud- och bildarkiv, Tukholma. [https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/svensk-television--en-mediehistoria\(421e764f-e4d4-459e-aba8-1bdf499b622a\).html](https://portal.research.lu.se/portal/en/publications/svensk-television--en-mediehistoria(421e764f-e4d4-459e-aba8-1bdf499b622a).html). (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Eide, Elisabeth & Nikunen, Kaarina (toim.) 2011. Media in motion. Cultural Complexity and Migration in the Nordic Region. *Nordic Journal of Migration Research*, 1(3): 186–189. Ercomer, Utrecht University. Ashgate, England.

Elonet 2020a. Pekka Puupää -elokuvat. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
<https://elonet.finna.fi/Search/Results?lookfor=Pekka+Puup%C3%A4%C3%A4&type=AllFields>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Elonet 2020b. Jon. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
https://elonet.finna.fi/Record/kavi.elonet_elokuva_100542. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Elonet 2020c. Senni ja Savon sulttaani. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti.
https://elonet.finna.fi/Record/kavi.elonet_elokuva_123468. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Eur-Lex 2018. Verkkosisällöstä nauttiminen ilman rajoja. Asetus (EU) N:o 2017/1128 – verkkosisältöjen rajat ylittävistä siirrettävyydestä sisämarkkinoissa EU:ssa, 7.2.2018.
<https://eur-lex.europa.eu/summary/FI/4304081>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Fairclough, Norman 1997. *Miten media puhuu*. Vastapaino, Tampere.

Feilitzen, von Cecilia 1986. *Nordiska satellitsändningar och publiken: En forskningsöversikt och en prognos för Tele-X*. Nr 14. Sveriges Radio, Publik- och programforskningsavdelningen, Tukholma.

Findahl, Olle 1988. *Televisionens möjligheter och begränsningar som informations- och kunskapsförmedlare*. Nr 9 –1988. Sveriges Radio, Publik och programforskningsavdelning, Tukholma.

Frachon, Claire & Vargaftig, Marion (toim.) 1995. *European television. Immigrants and ethnic minorities*. European Journal of Cultural Studies. Sage Publications, Nijmegen.

Haikkola, Lotta 2012. *Monipaikkainen nuoruus: toinen sukupolvi, transnationaalisuus ja identiteetit*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalitieteiden laitos. Unigrafia, Helsinki.

Helsti, Hilka 1988. Kulttuurin muutos ja televisio. Television ensimmäiset vuosikymmenet suomalaisten kokemina. Suomalais-ugrilaisen kansantieteen Pro gradu -työ lokakuussa 1988. Sarja B, Oy Yleisradio Ab, suunnittelu- ja tutkimusosasto, Helsinki.

Herkman, Juha 2001. *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Vastapaino, Tampere.

Hietala, Veijo 1996. *Ruudun hurma: Johdatus TV -kulttuuriin*. YLE-opetuspalvelut, Jyväskylä.

Historiallinen hetki: Suomi TV:n sopimus. *Ruotsin Suomalainen*. 25/1986: 1.

Hujanen, Taisto 1986. *Kultamaa ja kotimaa. Tutkimus Ruotsin ensimmäisen polven suomalaissiirtolaisten SUOMI JA RUOTSI -kuvasta*. Ser A vol 205, Tampereen yliopisto.

Huovinen, Sulo 1987. Ruotsinsuomalainen kulttuuri. J-P Lappalainen. *Suomalaisuus Ruotsissa*: 32-41. Suomalaisuuden liitto, Helsinki.

Huss, Lena & Lindgren, Anna-Riitta 2005. *Rätten till eget språk. Oikeus omaan kieleen: Språklig emancipation i Finland och Sverige*. Centrum för multietnisk forskning, Uppsala universitet.

Häyrynen Leena 1986. Suomi-TV. *Ruotsin Suomalainen*. 24/1986: 2.

Jaakkola, Magdalena 1984. *Siirtolaiselämää: Tutkimus ruotsinsuomalaisista siirtolaisyhteisönä*. Väitöskirja, Helsingin yliopisto.

Jalamo, Taisto & Rüster, Reijo 1983. *Sverigeфиннар förr och nu*. BonnierFakta, Tukholma.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi 1999. Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). *Diskurssi liikkeessä*: 54–97. Vastapaino, Tampere.

Jokinen, Maijaliisa 1996. Sverigefinska kultursträvanden. J. Lainio (toim.) *Finnarnas historia i Sverige 3*: 379–424. Gummerus kirjapaino, Jyväskylä.

Jokinen-Virta, Arja 1984. *Sverigefinnarnas kunskapsbehov och massmediekonsumtion*. Nr 4.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo 2002. *Suomalainen yhteiskunta*. WSOY, Helsinki.

Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1999. Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*: 233–252. Vastapaino, Tampere.

Kantar Sifo 2020. Media Audit Rapporter. <https://www.kantarsifo.se/rapporter-undersokningar/audit-rapporter>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Keinonen, Heidi, Ala-Fossi, Marko & Juha Herkman (toim.) 2008. *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa: Näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen*. Juvenes Print, Tampere.

Kemppainen, Pentti & Gustafsson, Karl Erik 2014. Pohjoismaiden median tuoreet muutokset. U. Kivikuru & J. Pietiläinen (toim.) 2014. *Maailman media*: 51–73. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2014:5. Hansaprint, Helsinki.

Keskusliitto vastuuseen tv-ohjelmista. *Ruotsin Suomalainen*. 41/1985: 1.

Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.) 2014. *Maailman media*. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2014:5. Hansaprint, Helsinki.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135860/maailman_media.pdf?sequence=1. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Kleberg, Madeleine 1994. The History of Swedish Television. F. Bono & I. Bondebjerg. *Nordic Television: History, Politics and Aesthetics*. Department of Film & Media Studies. Sekvens, Köpenhamina.

Korkiasaari, Jouni & Tarkiainen, Kari 2000. *Suomalaiset Ruotsissa*. Siirtolaisinstituutti, Turku.

Kortti, Jukka 2016. *Mediahistoria. Viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*. Tietolipas 250, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Hansaprint, Turenki.

Kortti, Jukka & Salmi, Hannu 2007. Televisio suomalaisessa kulttuurissa. Wiio, Juhani (toim.) *Television viisi vuosikymmentä. Suomalainen televisio ja sen ohjelmat 1950-luvulta digiaikaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Koskelainen, Annika 2017. Uusiutuva ruotsinsuomalaisuus. Kysely- ja haastattelututkimus toisen polven ruotsinsuomalaisten identiteetistä, kielestä ja suomalaisuudesta. Pro gradu -avhandling i finska språket. Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi, Åbo Akademi. https://arkisto.org/wp-content/uploads/2017/06/Uudistuva_ruotsinsuomalaisuus_annikakoskelainen.pdf (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Kun ei synny kunnon keskusteluja 1982. *Ruotsin Suomalainen*. 3/1982: 7.

Kuusela, Jorman 1980. *Suomen kieli Ruotsissa: Kulttuuri-identiteetti ja kieli*. Norden -yhdistys, Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto, Tukholma.

Kuuskoski, Kaisla 2018. Muistatko Pelle Hermannin? Rakastettu sirkuspelle kuoli kesken kauden: ”Kaikkein järkyttävintä oli...”. *Ilta-Sanomat*. 15.4.2018. <https://www.is.fi/tv-ja-elokuvat/art-2000005631168.html>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Laakkonen, Risto 1987. Suomalaisen kulttuurin jäljet Ruotsissa. J-P Lappalainen. *Suomalaisuus Ruotsissa*: 42-48. Suomalaisuuden liitto, Helsinki.

Lainio, Jarmo 2014. Ruotsinsuomalaisuus tänään. *Siirtolaisuus* 2–3/2014: 14–25. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.

Latvalehto, Kai 2018. *Finnish Blood, Swedish Heart – Examining Second-Generation Sweden-Finnishness*. Väitöskirja, Åbo Akademi. Painosalama, Turku.

Levä, Maria 2008. *Ruotsinsuomalaisten identiteetin ulottuvuudet 2000-luvun alussa*. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.

Liimatainen, Tuire 2013. Muuttuva ruotsinsuomalaisuus: Kriittinen diskurssianalyysi Antti Jalavan ja Susanna Alakosken representaatioista ruotsalaisissa kirjallisuusarvioissa. Pro gradu -tutkielma. Maailman kulttuurien laitos, Helsingin yliopisto.

Lukkarinen Kvist, Mirjaliisa 2006. *Tiden har haft sin gång: Hem och tillhörighet bland sverigefinnar i Mälardalen*. Väitöskirja. Filosofiska fakulteten, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier. Linköpings universitet, Linköping.

Löwander, Birgitta 1985. *Program för invandrare på lätt svenska – en publikundersökning bland sverigefinnar och greker i Göteborg och Malmö*. Sveriges Radio, Publik- och programforskningsavdelningen.

Mantila, Harri 2005. Suomi kansalliskielenä. M. Johansson & R. Pyykkö (toim.). *Monikielinen Eurooppa: Kielipolitiikkaa ja käytäntöä*. Gaudeamus, Tampere.

Massmedifrågor 2015. Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU19. Sveriges Riksdag. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/massmediefragor_H301KU19. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Me tahdomme Suomen tv-ohjelmat. *Ruotsin Suomalainen*. 7/1984: 2.

Morley, Dave & Whitaker, Brian 1988. *The Press, Radio & Television: An Introduction to the Media*. The Workers Educational Association & Comedia, London.

Nordvision 2009. *Pohjoismainen TV-yhteistyö on tiiviimpää kuin koskaan 2009*. Tausta-artikkeli Pohjoisvisiosta, 15.10.2009. https://www.nordvision.org/fileadmin/webmasterfiles/Pressesite/Jubilaum/med_logo/_Pohjoisvisio_50_vuotta_29.10.2009.pdf. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Nordvision 2020a. www.nordvision.org. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Nordvision 2020b. Över 60 år av samarbete. <https://www.nordvision.org/om-about/historik/>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Opetusministeriö 1987. *Lägesrapport vad avser sverigefinländska kulturfrågor*. Ruotsinsuomalaisten kulttuurikysymyksiä käsittelevän työryhmän mietintö 1. Opetusministeriön työryhmien muistioita, 1987:8. Opetusministeriö, Helsinki.

Pekkala, Risto 2007. *Täysillä – RSKL puoli vuosisataa*. Ruotsinsuomalaisten keskusliiton 50 -vuotisjuhlakirja. Ruotsinsuomalaisten keskusliitto. RSKL, Tukholma.

Pohjoismaiden Neuvosto 2017. Tervetuloa Pohjoismaiden Neuvostoon – työ ja työmuodot. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1080524/FULLTEXT01.pdf>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Pohjoismainen yhteistyö 2020a. Pohjoismaiden Neuvoston työjärjestys. <https://www.norden.org/fi/information/pohjoismaiden-neuvoston-tyojarjestys>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Pohjoismainen yhteistyö 2020b. Virallinen Pohjoismainen yhteistyö. <https://www.norden.org/fi/information/virallinen-pohjoismainen-yhteisty>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Pohjoisvisio 25 vuotta. *Ruotsin Suomalainen*. 39/1984: 14.

Regeringskansliet 2020. Kielilaki, (2009:600) Ruotsin Kulttuuriministeriö, 28.5.2009. <https://www.regeringen.se/49bb9d/contentassets/e4a3b92c3aad472886e85d4c0c13c323/spraklag-pa-finska>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Robins, Kevin & Asu, Aksoy 2005. New Complexities of Transnational Media Cultures. *Media and Glocal Change: Rethinking Communication for Development*: 41–58. Clacso, Buenos Aires.

<http://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/coediciones/20100824063458/05Chapter2.pdf> (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

RSKL -lehti 1986. RSKL:n liittovaltuusto käynnisti kampanjan ”Olen ruotsinsuomalainen”. *Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton järjestölehti*. Kesäkuu, 5/1986: 1.

RSKL -lehti 1988. Vetoomus ruotsinsuomalaisille. *Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton järjestölehti*. Heinäkuu, 7/1998: 30.

Ruotsi siirtyy satelliittiaikaan 1985. *Ruotsin Suomalainen*. 14/1985: 1-3.

Ruotsin Suomalainen 2020. <https://www.ruotsinsuomalainen.com/>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Ruotsi siirtyy satelliittiaikaan 1985. *Ruotsin Suomalainen*, 14: 1.

Salokangas, Miina 2016. ”Siirtolaisnäkökulmasta vähemmistönäkökulmaan”: SVT uutiset suomalaisen vähemmistön medianä. Pro gradu -tutkielma. Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot. Ruotsin kääntämisen opintosuunta, Tampereen yliopisto.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99333/GRADU-1466074340.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Salokangas, Raimo 2007. Suomalaisen television synty ja rakenteet. J. Wiio (toim.). *Television viisi vuosikymmentä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Sisäministeriö 2018. Regeringens utlandsfinländarpolitiska program 2017–2021.

Inrikesministeriets publikation 11/2018. Inrikesministeriet, Helsinki.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160816/SM_11_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Skutnabb-Kangas, Tove 1981. *Tvåspråkighet*. LiberLäromedel, Lund.

Sopimus Suomen ja Ruotsin välillä toimenpiteistä televisiolähetysten vastaanottamisen parantamiseksi 1965. *Finlex*, 53/1965. 25.8.1965.

https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1965/19650053/19650053_2. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Suomen eduskunta 1985. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Pohjoismaiden Neuvoston toiminnasta. Pohjoismaiden neuvoston 33. istunto Reykjavikissa 4.-8.3.1985. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/k_3+1986.pdf. (Tarkistettu 9.11.2020.)

Suoninen, Eero 1999. Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). *Diskurssianalyysi liikkeessä*: 17–36. Vastapaino, Tampere.

Suutari, Pekka 2000. *Götajoen jenka: Tanssimusiikki ruotsinsuomalaisen identiteetin rakentajana*. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Suomen etnomusikologinen seura, Helsinki.

Svensk Filmdatabas 2020. *Kid Svensk* 2007. Ohj. Nanna Huolman. Svenska Filminstitutet. <http://www.svenskfilmdatabas.se/sv/item/?type=film&itemid=60829>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Sveriges Radio 1987. *PUB 87 forskning om radio och television*. Publik- och Programforskningsavdelningen, Tukholma.

Sveriges Radio Finska 2017. SVT World lakkautettiin – onko seuraavaksi TV Finlandin vuoro? Radiohaastattelu. 27.4.2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=6684677> (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Sveriges Radio Finska 2019. Uudet tilastot: Yhä enemmän suomalaistaustaisia Ruotsissa. 17.9.2019. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=7300130>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Sveriges Radio Finska 2020. Sisuradion nimi muuttuu kevään aikana osana kanavauudistusta. 3.2.2020. <https://sverigesradio.se/artikel/7400072>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Sveriges Riksdag 1983. Kulturskottets betänkande 84:17 om radio och television (prop. 1983/84:100 bil. 10 delvis). https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/om-radio-och-television-prop-198384100-bil_G701KrU17/html. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Sveriges Riksdag 2009. Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

SVT 2020. Särskilda uppdrag och målgrupper. Sveriges Television AB. <https://siffror.svt.se/sarskilda-uppdrag-och-malgrupper.html>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

SVT Nyheter 2016. Verkko on huono vaihtoehto ainoana vähemmistömedianä. 4.5.2016. Sveriges Television AB. <https://www.svt.se/nyheter/utiset/verkko-on-huono-vaihtoehto-ainoana-vahemmistomediana>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

SVT Play 2020. Sveriges Television AB. <https://www.svtplay.se/kanaler?expand=ch-svt2>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Tapiola, Paula 2011. Kielivammaisista kielivähemmistöiksi. Ruotsin television suomenkielisen ohjelmatoiminnan historia 1968–2010. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto. https://arkisto.org/wp-content/uploads/2017/12/Tapiola_Kielivammaisista.pdf. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Tirkkonen, Tuomo 1987. Tiedon kulku Suomen ja ruotsinsuomalaisten välillä. J-P Lappalainen. *Suomalaisuus Ruotsissa*: 57-64. Suomalaisuuden liitto, Helsinki.

TV Finland. Wikipedia. https://fi.wikipedia.org/wiki/TV_Finland. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Unsgaard, Håkan 1980. *Suomen kieli Ruotsissa: Ruotsin TV:n suomenkieliset ohjelmat*. Norden-yhdistys. Suomalais– ruotsalainen kulttuurirahasto, Tukholma.

Utrikesdepartementet 1995. Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter 2000. SÖ 2000:2. <https://www.regeringen.se/49c846/contentassets/02b946ed1ee747a1a7bf4874fd8d3633/ramkonvention-om-skydd-for-nationella-minoriteter>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Valaskivi, Katja 2008. Translokaali televisio: televisiotutkimus globaalia ja konvergenssia hahmottamassa. H. Keinonen, M. Ala-Fossi & J. Herkman (toim.). *Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa: näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen*: 181–194. Tampere University Press, Tampere. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95442/translokaali_televisio_2008.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Vincze, László 2013. *The bilingual screen. Ethnolinguistic identity and television viewing among three language minorities*. SSKH Skrifter 35. Unigrafia, Helsinki.

Weckström, Lotta 2011. *Suomalaisuus on kuin vahakangas: Ruotsinsuomalaiset nuoret kertovat suomalaisuudestaan*. Tutkimuksia A 36. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.

Wessberg, Arne 2002. Tietoa, sivistystä ja elämyksiä. *Vuosikertomus 2002*. Yleisradio Oy, Helsinki. <https://web.lib.aalto.fi/fi/old/yrityspalvelin/pdf/2002/Fyleisradio2002.pdf>. (Linkki tarkastettu 9.11.2020.)

Widgren, Jonas 1980. *Svensk invandrarpolitik*. En faktabok. Liber Läromedel, Lund.

Ågren, Marja 2006. *”Är du finsk, eller..?”: en etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige*. Väitöskirja, Göteborgin yliopisto.

Kuva ja sen lähde:

Kuva 1. Pilapiirros, tekijä M. Huovila. *Ruotsin Suomalainen*: 6/86: 2.